

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

RÛZ-NÂMECÎ-ZÂDE ŞİNÂSÎ
HAYATI, ESERLERİ, EDEBÎ KİŞİLİĞİ
VE
DÎVÂNİ'NIN TENKİDLİ METNİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

37638

Danışman
Prof Dr. Gönül AYAN

Hazırlayan
Şerife AKPINAR (CENGİZ)

KONYA - 2000

T.C. YÜKSEKOĞRETİM KURULU
DOĞUMANTASYON MERKEZİ

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....3

KISALTMALAR.....5

I. BÖLÜM

RÛZ-NÂMECÎ-ZÂDE ŞİNÂSÎ'NİN HAYATI, ESERLERİ VE EDEBÎ
KİŞİLİĞİ.....7

A-HAYATI.....7

B-ESERLERİ.....8

C-EDEBÎ KİŞİLİĞİ.....9

II. BÖLÜM

ŞİNÂSÎ DÎVÂNÎ'NIN İNCELENMESİ.....14

1. NAZIM ŞEKİLLERİ.....14

a- Kasideler.....14

b- Gazeller.....14

c- Musammatlar.....15

d- Kitâalar.....16

e- Mesnevî.....16

2. VEZİN, KAFİYE VE REDİF.....17

a- Vezin.....17

b- Kafîye ve Redif.....19

3. EDEBÎ SANÇATLAR.....21

a- Hüsn-i Talîl.....21

b- İktibas.....21

c- İstiare.....22

d- İstifham.....22

e- İştikak.....23

f- Leff ü Neşr.....23

g- Mübalağa.....23

h- Nida.....24

i- Tarih.....25

j- Tecrid.....25

k- Tekrir.....26

l- Telmîh.....26

m- Tenasüb.....27

n- Teşbih.....27

o- Teşhis.....27

III. BÖLÜM

NÜSHA TANITIMI.....	30
TENKİDLİ METNİN KURULMASINDA GÖZETİLEN ESASLAR.....	32
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ.....	34
ŞİNÂSÎ DÎVÂNÎ'NIN TENKİDLİ METNÎ.....	35
KASİDELER.....	36
GAZELLER.....	69
MUSAMMATLAR.....	159
KIT'ALAR.....	173
MESNEVÎ.....	179
 SONUÇ.....	181
BİBLİYOGRAFYA.....	183

Ö N S Ö Z

XVII. yüzyılda yaşamış, ancak ismini duyuramamış bir şair olan Rûz-nâmeci-zâde Şinâsî Mehmed Çelebi'nin hayatını, eserlerini, edebî kişiliğini inceleyerek; Dîvânu'nın tenkîdli metnini hazırlayıp, onu gün ışığına çıkarmayı, Yüksek Lisans çalışması olarak hedefledik.

İnceleme ve tenkîdli metinden oluşan çalışmamızın I. bölümünde; şairin hayatına, eserlerine ve edebî kişiliğine yer verdik. Ancak kaynaklarda Şinâsî'nin hayatı hakkında fazla bir bilginin olmayışı, konunun ayrıntılı biçimde ele alınmasını güçleştirmiştir. Edebî kişiliğinden bahsedilirken, şiirlerinden yola çıkmıştır.

II. bölümde; Şinâsî Dîvânu'nda yer alan nazım şekilleri incelenmiş; şiirlerinde kullanılan vezinler, kafije ve redifler divandan alınan örneklerle gözler önüne serilmiş; "Edebî Sanatlar" başlığı altında ise, yine divandan seçilen şiirlerle Şinâsî'nin edebî sanatları işleyiği gösterilmeye çalışılmıştır.

Çalışmamızın III. bölümünde ise; ulaşabildiğimiz tek nüsha tanıtılmış; ayrıca metnin kurulmasında gözetilen esaslar maddeler halinde sıralanmıştır. Metinde kullanılan transkripsiyon işaretleri verildikten sonra, Şinâsî Dîvânu'nın tenkîdli metnine geçilmiştir.

Metin kurulurken şiirler, sıraya konulup, eser "Müretteb Dîvân" haline getirilmiş; farklı kaynaklarda rastladığımız Şinâsî'ye ait şiirlerle, divandakiler karşılaştırılıp, değişiklikler dipnotta belirtilmiştir. Nüshada olmadığı halde kasidelere, muhtevaya uygun konu başlıklarını verilmiştir. Dîvânda yer alan iki der-kenarın kime ait olduğu tam olarak bilinmemekle birlikte, nazım şekilleri itibariyle, 1. der-kenar "Kî'alar" kısmına, 2. der-kenar ise "Mesnevi" kısmına alınmıştır. Bunların dışında Safâyî Tezkiresinde rastladığımız ama elde edebildiğimiz nüshada olmayan bir beyitte metnin kî'alar kısmına ilave edilmiştir.

Çalışmalarımızdan elde ettiğimiz neticeler "Sonuç" kısmında verilmiş; faydaladığımız kaynaklar ise "Bibliyografya" da gösterilmiştir.

Çalışmalarım sırasında engin bilgisinden istifade ettiğim değerli hocam Prof. Dr. Hüseyin AYAN'a; benden yardımlarını ve hoşgörüsünü esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Gönül AYAN'a sonsuz şükranlarımı arz ederim.

Haziran – 2000

Şerife AKPINAR (CENGİZ)

KONYA

K I S A L T M A L A R

a.g.e.	adı geçen eser
a.g.y.	adı geçen yer
Bas.	Basımevi
Böl.	Bölümü
C.	Cilt
D.	Divan
G.	Gazel
H.	Hicri
Haz.	Hazırlayan
K.	Kaside
Kt.	Kit'a
Ktp.	Kütüphanesi
M.	Milâdî
Mes.	Mesnevî
Muh.	Muhammes
NÂ.	Nuhbetü'l-Âsâr
Neş.	Neşriyat
No.	Numara
s.	sayfa
ŞN.	Şakaik-i Nu'maniye
Tah.	Tahmis
Tb.	Terkîb-i Bend
T.N.	Tuhfe-i Nailî
T.Sal.	Tezkire-i Sâlim
T.T.K.Bas.	Türk Tarih Kurumu Basımevi
vd.	ve diğerleri
Yay.	Yayıncılar, Yayınevi

I. BÖLÜM

RÛZ-NÂMECI-ZÂDE ŞİNÂSÎ'NİN HAYATI, ESERLERİ VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

A-HAYATI

Rûz-nâmeci-zâde Şinâsî'nin asıl adı Mehmed'dir.¹ Bazı kaynaklarda Şinâsî Muhammed olarak geçmektedir.² Şairin isminin sonunda "Çelebi" ünvanı kullanılmıştır. Böylece şairin, asil, zarif, okumuş, bilgili kimselerden olduğu anlaşılmaktadır.³

Şinâsî'nin doğum tarihi belli değildir. H.1114/ M.1702'de vefat eden şair, 1650 yılında sadrazam olan Melek Ahmed Paşa'ya kaside yazmıştır.⁴ Dolayısıyla 1650 yıllarında şair olarak hayattadır. Buna göre Şinâsî'nin XVII. yüzyılın başlarında doğduğunu söyleyebiliriz. Şinâsî, o dönemdeki padişahlardan IV. Murad, Sultan İbrahim, IV. Mehmed, II. Süleyman, II. Ahmed, II. Mustafa'yı ve pek çok sadrazamı görmüş olmalı ama sadece Sultan II. Mustafa, Melek Ahmed Paşa ve Rami Mehmed Paşa için kasîdeler yazmıştır.

Şinâsî Mehmed Çelebi'nin ailesi hakkında elde ettiğimiz tek bilgi, Rûz-nâmeci-zâde olarak tanınmasından dolayı babasının rûz-nâmeci olmasıdır.

Gençliğinde güzelliği ile şöhret kazandığı için Şinâsî'ye "Küçük Hünkâr" denilmiştir. Devrin şairleri arasında güzelliği ve ma'rifetli bir şair oluşuya dikkat çeken Şinâsî, içağası, hazine kâtipliği gibi görevlerin dışında, bazı vezirlere mühürdarlık ve Dîvân efendiliği de yapmıştır.

¹ Haluk İpekten, vd., Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., 1988 , s.488 / İsmail Beliğ Nuhbetü'l-Asar Li-Zeyli Zübdeți'l-Eş'ar (Haz. Abdulkerim Abdulkadiroğlu), Ankara, Gazi Ünv. Yay., 1985, s.228 / Mehmed Nail Tuman, Tuhfe-i Nailî, Millî Ktp., Yazma Böl., No.611, C.I., s.727 / Mehmed Süreyyâ, Sicill-i Osmâni yahût Tezkire-i Meşâhîr-i Osmâniyye, İstanbul, 1996 , C.III., s.191/ Safâyi Mustafa, Tezkire-i Şu'ara, Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi Kitaplığı, No.2549, s.140 / Sâlim Mehmed Emin, Tezkire-i Sâlim, Süleymaniye Ktp., İhsan Mahvi Böl., No.60, s.489 / Şeyhi Mehmed Efendi, Şakaik-i Nu'maniye ve Zeyiller Vakâyîü'l-Fuzalâ , Süleymaniye Ktp., Basma Bağışlar Böl., No.8828, C.IV., s.240 / Türkçe Yazma Divanlar Katalogu, C.III., s.555

² Bursali Mehmed Tahir, Osmanlı Müellifleri, İstanbul, Meral Yay., 1972, C.II., s.398

³ İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, 1993, C.8, s.259

⁴ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, Ankara, T.T.K.Bas., 1988, C. III, s.398

Şair, daha sonra Dîvân-ı Hümâyûn'da vazifelendirilmiş; ancak isteklerine kavuşamadan vefat etmiştir.(H.1114/M.1702)⁵ Kaynaklarda arzûlarına kavuşamadığı belirtilen Şinâsî Mehmed Çelebi, zaman zaman bahtından şikâyet eder.

Bahçı siyâh olunca Şinâsî bir ademüñ
Tütâlie dâmı kûrsa şikâri gûrâb olur
(Gazel 27., Beyt 5)

Şinâsî'nin Fasih Dede'nin meclisine devam ettiğini ve ondan feyz aldığı kaynaklar belirtmektedir.⁶ Şinâsî'nin Mevlânâ için bir medhiyye yazması ve Mezâyâ-yı tarîkî zânn ile haricden anlaşılmaz

Gir ol eşkâle keşf ola saña esrâr-ı Mevlânâ
(Kaside 1, Beyt 8)

Ferş-i reh olup hażret-i Monlâya Şinâsî
Hâk-i derine važ'-ı cebîn eyle sipâs ol
(Gazel 56, Beyt 5)

yukarıdaki beyitleri söylemesi, onun mevlevî bir şair olduğunu göstermektedir.

Rûz-nâmeci-zâde Şinâsî Edirne'de vefat etmiştir. Şairin ölüm tarihi ve yeri hakkında, kaynaklarda birlikte görülmektedir.

B-ESERLERİ

Çeşitli kütüphane ve katalog araştırmalarımızda, Rûz-nâmeci-zâde Şinâsî'nin, Dîvân'ı'ndan başka bir eserine ulaşılamamıştır.

Yapılan çalışmalar neticesinde Şinâsî Dîvânı'nın tek nüshasını tesbit edebildik. Dîvân, Süleymaniye Kütüphanesi, Es'ad Efendi Kitaplığı, No. 2648 'dedir. Ayrıca aynı nüshanın mikrofilmî, Millî Kütüphane, Mikrofilm Arşivi, No. A-2215'te bulunmaktadır.

Bu nüshanın müstensîhi ve istinsah tarihi belli değildir.

Müretteb Dîvân haline getirdiğimiz eserde; 8 kaside, 86 gazel, 2 muhammes, 3 tahmis, 1 terkîb-i bend, 3 kî'a , 1 mesnevî olmak üzere toplam 104 şiir

⁵ Safâyi Mustafa ,a.g.e., a.g.y.

⁶ Bursali Mehmed Tahir, a.g.e.,a.g.y. / Salim Mehmed Emin, a.g.e.,a.g.y. / Türkçe Yazma Divanlar Katalogu, a.g.y.

vardır. Kıt'alar kısmına daha sonra Safâyî Tezkiresinde gördüğümüz bir beyit de eklenmiştir.

Şinâsî Dîvânı hakkında, çalışmamızın “ III.Bölüm”ünde geniş bilgi verilmiştir.

C-EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Şinâsî hakkında kaynaklarda fazla bir bilgiye rastlanılmamaktadır. Onun edebî kişiliğini şirlerinden hareketle gözler önüne sermeye çalışacağız.

Şairin , müretteb hale getirdiğimiz divanında, 8 kasîdesi vardır. Kasîdelerin ilkinde Mevlânâ'nın medhi yapılmaktadır. 9 beyit olan kasîdede Mevlânâ sözlerinin, yüce kelam olan Kur'an-ı Kerim'e uygunluğu ile Mevlânâ şirlerinin insanlıkla ilgili manaları işaret ettiği ifade edilmektedir. Mevlânâ' nın varlığının ney sedası ile bilindiği ve bu sesin de kiyamet koparken çalınacak olan sur sesinin işaretti olduğu belirtilmektedir. Mevlevîlerin dönüşü de aşıklar halkasının, var olsa, yok oluşunun yani başlangıç ve sonucun bir aksi olduğu şeklinde yorumlanır. Kasîdede şair Mevlânâ'dan ziyade , onun eserlerinin övgüsünü yapar ve kendisine şefaat etmesini diler.

2. kasîde, Sultan Mustafa'nın tahta çıkışını ihtiva eder. 15 beyitlik kasîdenin sonunda sultanın tahta çıkış tarihi düşürülmüştür. Şair, padişahın tahta çıkışını bütün tabiat unsurlarının kutladığını belirtip; Sultani Allah'ın dünyaya bir lutfu olarak değerlendirir ve onu en büyük şah, Cem ordulu, Darâ haşmetli, ülkeler alan bir padişah olarak medh eder.

54 beyitlik 3. kasîde Melek Ahmed Paşa için yazılmıştır. Paşanın Bağdat valiliğine atanmasıyla tüm alemin mutlu olduğunu söyleyen şair, onu devlet bağıının gülü olarak görür. Şinâsî, Irak ülkesini düzeltirken, vezaret görevine getirilen Melek Ahmed Paşa'yı cömertliği konusunda Arap kabileleri arasında cömertliği ile tanınmış olan Hâtem-i Tâyyîye benzetir.⁷ Daha sonra kendi talihsizliğinden, feleğin cefasından, sinesinin kebab olduğundan şikayet ederek, Paşadan yardım ister.

Şinâsî, Rami Mehmed Paşa için üç kasîde yazmıştır. 65 beyitlik 4. kasîdede Rami Paşa'nın vezir oluşunu kutlar ve şiirin sonunda Paşanın vezir oluş

⁷ İskender Pala, Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, İstanbul, Ötüken Neş., 1999, s. 178

tarihi düşürülmüştür. Şair, Paşayı Süleyman peygamberin meşhur veziri İsrailoğulları soyundan gelen Asaf ile eşleştirir.⁸ Rami Paşa ile Aristo'yu da karşılaştıran şair; Aristo'nun, Paşanın akı karfasında hayrette kalacağını söyler.

61 beyitlik 5. kaside de Rami Paşa için yazılmıştır. Kendisine hami arayan şair, halinden şikayet edip, vezirden yardım istemektedir.

6. kaside 80 beyittir. Rami Paşa'nın nimet sofrasının zenginliğinden bahseder. Seviyeli bir yaklaşım sergileyen şair, gönlünün onu öpme arzusuyla dolu olduğunu ve bu yüzden hastalandığını dile getirir. Şinâsî, Rami Paşa'yı güzellik yönünden Yusuf-ı Sanî olarak nitelendirip; güç yönünden Rüstemle karşılaşırırken, daha sonra da Rüstemi Rami'nin karşısında aciz bırakacak derecede mübalağalı söyleyişlere başvurur. Şair şiirinin sonunda, Paşanın ömrünün uzun, rütbesinin âli, devletinin bağımsız olmasını dileyip, dua eder.

7. kaside, Allah'a gönül bağı ile bağlı bir kul olarak gördüğü Mustafa Ağa içindir. 45 beyitlik kasıdede şair Mustafa Ağa'yı medh eder ve ondan yardım diler.

3., 6. ve 7. kasıdelerde şair, tegazzül bölümlerine yer vermiştir.

32 beyitlik 8. kaside bir şitaiyyedir. Şair burada kış tasviri yapar. Kendisini gurbette kalmış, canı ısınmayan biri olarak nitelendirir. Dağdan ip ile uçurtma uçurtmayla, kışın soğuğunda donan çamaşır ipinden bir kaftanın kaldırılmasını karşılaştırarak, kişi sanatlı fakat yaştından akışları olan bir üslupla tasvir etmektedir.

Şinâsî Dîvâni'nda 86 gazel mevcuttur. Genellikle 5 beyitten oluşan gazellerinde şaraptan, aşktan, sevgili için dökülen göz yaşlarından bahsetmiştir. Bir kısım gazellerinde ise devlet büyüklerinden yardım taleb eder. Dini konulara fazla yer vermeyen şairin iki gazeli na'ttır. Gazellerde Hz. Peygamberin ayı ikiye yarması ile Hz. Musa'nın elini koynuna sokup, parlak bir şekilde çıkarması mucizeleri karşılaştırılmaktadır. Ayrıca Hz. İsa ile de karşılaştırma yapmaktadır. Şair Hz. Peygamberin peygamberlerin en üstünü olduğunu söyleyerek, ondan şefaat dilemektedir.

Şinâsî, şiirlerinde zaman zaman tevazu'nu sergiler.

⁸ İskender Pala, a.g.e., s. 37

Şinâsî layîk-ı taħsîn olur āśârimuz yokdur
 Nigâh-ı i'tibâr ehl-i dil-i hûsn-i nazârdur hep
 (Gazel 8, Beyt 5)

Şair başka bir beytinde Allah'ın inayetine sığınır.
 Şinâsî habl-ı ümmîd-i 'inâyet olmasa elde
 Nemiz var lâyîk-ı dergâh-ı Yezdân olmağa bâ'is
 (Gazel 9, Beyt 5)

Şinâsî şiir yazarak para kazanılamayacağına da degeinmektedir.
 Si'r ile kimse Şinâsî idemez sedd-i ramaḳ
 Ne kadar olsa eger kâfiye-i nân lezîz
 (Gazel 14, Beyt 5)

Zamanın riyasından, yalanından şikayet eden şair bu duygularına şiirlerinde yer vermiştir.

Kızb ile hûd'a şahs-ı taşavvurdan âşikâr
 Yâ Rab bu ne 'acayib-i devr-i zemânedür
 (Gazel 17, Beyt 4)

Rind, zahid meselesine de degenen şair, rindliği tercih etmiştir. Mala mülke önem vermeyen rind ile su üzerinde seccade yüzdüren zahidi karşılaştırmaktadır.

Seyle virdi rind-i mey-keş her ne ise mâmelek
 Zâhidün kaşdı henüz âb üzre bir seccâdedür
 (Gazel 16, Beyt 3)

Musamatlar kısmında şairin 2 muhammesi, 3 tâhmisî ve 1 terkîb-i bendi vardır. Muhammeslerinin birinde şair yine Hz. Peygamberden övgü ile söz eder ve şefâat ister. Ayrıca şair burada iki farklı sureden alınmış ayetlerle eksik iktibas yapmaktadır.

Şinâsî'nin şiirlerinden ve ona yazdığı tahmislerden Nâbî (1672 - 1712) etkisinde kaldığını söyleyebiliriz. Nâbî'nin 3 gazeline tâhmis yazan şairin, bazı beyitlerinin özdeyiş niteliği taşımıası onun Nâbî'den etkilendigini göstermektedir.

El açmakдан tama'kâre tehî dest olmak evlâdur
 Bellî bahşîş-i Eş'abdan yine sıfr-ı rakam yegdür
 (Gazel 26, Beyt 5)

Şair, hırs sahibi, hasis kimselerden yardım istemektense, boş eli olmayı tercih ederek; dürüst ve gururlu bir kişi olduğunu ortaya koymaktadır.

Sine-i şafuñi ağıyäre varup bāz itme

Herkesi āyīne-veş sırruñā hem-rāz itme

(Tb. , Bend III, Mısra` 3-4)

yne şair bu beyitte, saf, temiz duyguların yabancılara açılmasının sakıncasını dile getirip; başkalarını sırlarına ortak etmemek gerektiğini öğütler.

Şinâsî, Terkîb-i bendde de halinden şikayet eder.

Şinâsî'nin divanında yer alan kit'alar kısmında , ikişer beyitlik 2, 14 beyitlik der-kenar olarak yazılmış 1 kit'a vardır. İlk ikisi dini muhtevalıdır ve Hz. Peygambere duyulan sevgi ön plandadır. Burada onun mucizelerine ve Mirâc hadisesine telmih yapılır. 3. kita 14 beyittir ve Sultan Mustafa'nın babasının ölümü üzerine yazılmış olabilir.Ayrıca bu bölümde, Safâyî Tezkiresinde geçen ve Şinâsî'ye ait olduğu belirtilen fakat Şinâsî Dîvâni'nda olmayan bir beyitte bulunmaktadır.

Mesnevî kısmında ise şairin 3 beyitlik bir der-kenarı yer almaktadır.

Şiirlerinde tevhîd ve münacata yer vermeyen şair, Peygamber sevgisini ön planda tutmuş; Hz. Peygamberin mucizelerine ve Mirâc hadisesine telmihte bulunmuştur. Halinden sürekli şikayet eden Şinâsî ,devlet büyüklerinden de zaman zaman yardım istemektedir.

Netice olarak; Rûz-nâmeci-zâde Şinâsî Mehmed Çelebi'nin şiirlerine muhteva ve şekil yönünden bakıldığından fazla iddiâlı olmadığı görülür. Dönemindeki devlet adamlarıyla yakınlığı bulunan şairin, özellikle Rami Paşa'ya ilgi ve sevgisi daha ziyadedir ; bunu da şiirlerinde dile getirmiştir.

Şinâsî'nin, Nâbî'nin etkisinde kaldığını yazdığı 3 tâhmisle, birkaç özdeyiş niteliğindeki beytinden anlıyoruz; fakat bu etkinin devamlı olmadığını söyleyebiliriz.

Şair, Mevlânâ'ya olan sevgisini, onun eserlerinden ve eserlerinin Kur'an-^ı Kerim'e yakınlığından söz ederek göstermektedir.

Şairin, mütedeyyin bir kişiliği olduğunu da söyleyebiliriz.

Bütün bunlardan sonra, Şinâsî için ikinci ya da üçüncü derecede bir şair diyebiliriz.

II.B ÖLÜM

ŞİNÂSÎ DÎVÂNÎ'NIN İNCELENMESİ

1. NAZIM ŞEKİLLERİ

Şinâsî Dîvânî'nda kasîde, gazel, musammat (muhammes, tahmis, terkib-i bend), kî'a ve mesnevî nazım şekilleri vardır.

a- Kasîdeler

Şinâsî Dîvânî'nda 8 kasîde bulunmaktadır. Kasîdelerde tevhîd ve münacaat olmayışı dikkat çekmektedir. Kasîde nazım şekliyle yazılan ve Hz. Peygamberin övgüsünün yapıldığı na't, kasîdelerde yoktur ama şair gazel ve muhammes nazım şekliyle Hz. Peygamber'in övgüsünü anlatan şiirler yazmıştır

1. kasîde 9 beyitlik bir Mevlânâ medhiyyesidir. 2. kasîde, 15 beyittir ve Sultan Mustafa'nın medhi yapılarak; kasîdenin sonunda sultanın tahta cülaus tarihi düşürülmüştür. 54 beyitlik 3. kasîde Melek Ahmed Paşa için yazılmıştır. 4. kasîde 65 beyit olup Rami Mehmed Paşa için yazılmıştır. Son beyitte Rami Paşa'nın vezir oluş tarihi verilmiştir. 61 beyitlik 5. kasîde ve 80 beyitlik 6. kasîde yine Rami Paşa içindir. 45 beyitlik 7. kasîde Mustafa Ağa'ya medhiyyedir. 8. kasîde ise 32 beyitlik bir şîtâiyyedir.

3.,6.,7. kasîdelerde tegazzül bölümleri vardır. Buradaki üç gazelle divandaki gazel sayısı 89'a çıkmaktadır.

b- Gazeller

Şinâsî Dîvânî'nda gazel nazım şekliyle yazılmış 86 manzume vardır. Şinâsî, kafîye bakımından 20 harfle gazel yazmıştır. Bunların dağılımı şu şekildedir:

ا:6	ح:1	ر:28	ق:2	ن:9
-----	-----	------	-----	-----

ف:2	خ:1	ج:4	ك:4	ه:1
-----	-----	-----	-----	-----

ث:1	د:1	س:1	ل:2	ه:5
ج:1	ذ:1	ش:2	م:5	ف:9

Netice olarak; en çok “r” harfiyle biten (28) gazel yazmıştır. “Nun” ve “ye” harfiyle 9, “elif” ile 6, “he” ve “mim” ile 5, “ze” ve “kef” ile 4, “be”, “şin”, “kaf”, “lam” ile 2, “se”, “cim”, “ha”, “hi”, “dal”, “zel”, “sin”, “u” harfleriyle de 1 gazeli vardır. Şair, “te”, “sad”, “dad”, “ti”, “zi”, “ayn”, “gayn”, “fe”, “ve” harfleriyle biten gazel yazmamıştır. Buda Şinâsi'nin çok başarılı ve aynı zamanda iddialı olmadığını göstermektedir.

Genellikle 5 beyitlik gazellerin bulunduğu divanda, 3, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 14 beyitlik gazellerde vardır.

Şinâsi'nin 5., 64. ve 76. gazelleri müzeyyel gazeldir. Şair mahlasından sonraki beyitlerde Rami Paşa için övgüde bulunmuştur. Ayrıca 3 beyitlik 41. gazel nâtamam gazeldir.

c- Musammatlar

Bendlerden kurulu nazım şekillerine musammat denir.¹ Şinâsi Dîvâni'nın musammatlar kısmında 2 muhammes, 3 tahmis, 1 terkîb-i bend bulunmaktadır.

Muhammesler:

5 bendden oluşan muhammesler, müzdevîc muhammes şeklindedir. 1. muhammes zengin kafiye ve “olur” redifi ile yazılmıştır. Diğer bendlerin son misra¹ bununla kafiyeli ve rediflidir. İlk muhammesde şair, Rami Efendi'den yardım ister. 2. muhammes, tam kafiye ve “yâ Resûllâh” redifi ile yazılmış bir na'ttır. Burada iki ayete eksik iktibas vardır.

Tahmisler:

Dîvânda geçen üç tahmis de Nâbî'nin gazellerine yazılmıştır. İlk 4 bendden, diğer ikisi 5 bendden oluşan tahmisler, aaa(aa), bbb(ba), ccc(ca)... kafiye

¹ İskender Pala, Divan Edebiyatı, İstanbul, 1998, Ötüken Neş., s.82

düzenindedir ve genellikle zengin kafiye kullanılmıştır. Şinâsî kendi beyitlerini Nâbî'nin şiirine anlamca kaynaştırmamasını bilmıştır.

Cünbüşün āyīne-i ķalbe virüp gerd-i elem
 Oldı āverde-i evzā'-ı ġaribün 'alem
 Yalıñuz şanma Şinâsî ola senden pür-ġam
 Eyledüñ Nabî-i bî-çâreye çok cevr-i sitem
 Yok ümldüm ki mükâfâtdan āzâd olasın

(Tahmis I, Bend 4)

Terkîb-i Bend:

Dîvândaki tek terkîb-i bend 6 bendden oluşmuştur. İlk bendde 10 misra^c, diğerlerinde 8 misra^c vardır. Bendler birer vasıta beyti ile birbirlerine bağlanmıştır.

Terkîb-i bend, aa aa aa aa aa VV/ bb bb ...VV/ cc ccYY/ dd dd ...XX kafiye şeklinde yazılmıştır.

Şair, terkîb-i bendde sultandan kendisine lutf etmesini istiyor; kendisine yardım eli uzatılmayıp, ellere yardım edilmesinden şikayet ediyor.

Bilesin sen de Şinâsîye cefâ eyledigün
 Baña raġm eyleyüp aġyäre vefâ eyledigün

(Bend VI, Beyt 5)

d- Kit^calar

Dîvânda üç kit^ca vardır. İlk iki kit^ca 2 beyit, üçüncüsü 14 beyittir. 3.kit^ca der-kenâr şeklinde yazılmıştır ve kime ait olduğu belli değildir.

- 1. ve 2. kit^ca abab
- 3. kit^ca ab cb db... kafiye düzenine sahiptir.

e- Mesnevî

Mesnevîde her beytin kafiyesi ayrı olduğundan, divan şiirinde en kolay nazım şekli sayılır. Şinâsî'nin Dîvâni'nda mesnevî, sadece 3 beyitlik bir der-kenar olarak alınmıştır. Bu mesnevînin de Şinâsî'ye ait olup olmadığını kesin olarak söyleyemiyoruz.

2. VEZİN, KAFİYE VE REDİF

a- Vezin

Vezin, şiirde ahengi sağlayan unsurlardan biridir. Şinâsî Dîvâni'nda bütün manzumeler aruz vezni ile yazılmıştır. Şair şiirlerini 9 farklı aruz kalibinde yazmıştır. Bu aruz kalıplarını şürlere göre dağılımı şöyledir:

<u>ARUZ KALIPLARI</u>	K	G	Muh.	Tah.	Tb.	Kt.	Mes.
-3Fâ'i lâ tün/1Fâ'i lün	1	22	-	-	-	1	-
-3Fe'i lâ tün/1Fe'i lün	4	4	-	3	1	-	1
-2Fâ'i lâ tün/1Fâ'i lün	-	-	-	-	-	1	-
-4Me fâ' I lün	2	41	1	-	-	-	-
-Mefû lü/2Me fâ'lü							
Fe'ü lün	-	3	-	-	-	1	-
-Mefûlü/Me fâ'lü							
Mefû lü/Me fâ'lü	-	1	-	-	-	-	-
-Mefû lü/Fâ'i lâ tû/							
Me fâ'lü/Fâ'i lün	1	10	1	-	-	-	-
-Me fâ'i lün/Fe'i lâ tün/							
Me fâ'i lün/Fe'i lün	-	4	-	-	-	-	-
-Me fâ'i lün/Fe'i lâ tün/							
Me fâ'i lün/Fe'i lâ tün	-	1	-	-	-	-	-

Şinâsî'nin en fazla Me fâ' I lün/ Me fâ' I lün/ Me fâ' I lün/ Me fâ' I lün kalibiyla yazması, onun iddialı bir şair olmadığını göstermektedir. Dîvâni'nda imale, medd ve aruzda kusur sayılan zihafılara yer vermiştir.

İmale, kısa okunması gereken bir heceyi, vezine uydurmak için uzun söyleme demektir.

Hākisteri dağlaşa pinhān olamaz ahger
 Āhumdan o meh bildi sūz-ı dil-i nālānum
 (Gazel 60, Beyt 3)

Gül şüküfte olıcak tepk hār dāmen-gır olur
 Sāhid-i bāzārdan bir pak-dāmen görmedük
 (Gazel 52, Beyt 3)

Zihaf ise, vezin gereği uzun bir heceyi kısa okumak demektir.
 Kaddūñ arż ideyüm yer yer dāg dil-i nūrānum
 Germiyyetimi bilsün ol mihr-i dīrahşānum
 (Gazel 60, Beyt 1)

Gözüm dört oldu bir kerre dūçār olmak ümīdiyle
 Vücūhla doruğa çıktı va'ad-i seyr-i dīdāruñ
 (Gazel 55, Beyt 3)

Med (1,5) bir ses sanatıdır. İki uzun hece arasında bir kısa hece bulunması gerekiğinde, sonu bir uzun ünlü ve bir ünsüzle biten birinci hece biraz uzun okunur.² Ve yazında (-.) şeklinde gösterilir.

Hizmete şevkiyle dāmen-der-miyān itmek degül
Yār teşrif itdiği şeb terk-i hāb itmek gerek.
 (Gazel 54, Beyt 4)

Çalışmamızda bazı kelimeleri, vezin zaruretiyle farklı okumak zorunda kaldık. Bunlardan;

Bāri rū'yada görün ey Yūsuf-ı Mışrl senī
Bi-vecih çekdürme bañā intīzāri göz göre
 (Gazel 75, Beyt 4)

vech, vecih şeklinde okunmuştur.

² Cem Dilçin, Türk Şiir Bilgisi, Ankara, T.T.K.Bas., 1992, s.14

Recāsı bendegānuñ defterine şebt olunmakdur
 Anuñçün ‘arz-i hālin dil mutassıl der-kenār eyler

(Kaside 6, Beyt 51)

muttasıl kelimesi de mutassıl şeklinde okunmuştur.

Böyle söyleken Shinâsl hâlk cümle ben dahi
 Eyledüm tahkîk-i dünyâya rahim itdi Hudâ

(Kaside 2, Beyt 13)

rahim vezin gereği rahim şeklinde okunmuştur.

Bütün bunlar şairin vezne hâkim olmadığını göstermektedir.

Ayrıca divanda veznin tamamen bozuk olduğu misralar da dikkati çekmektedir.

Ben hâk-sâre zerrece yok rağbeti henüz

Bilmem o āfete ağıyār nice intišâb olur

(Gazel 27, Beyt 2)

b- Kafiye ve Redif

Şiirde ahengi sağlayan unsurlardan biri de kafiye ve redifdir. Shinâsl manzumelerinde hem redifli hem de redifsiz kafiye kullanmıştır. Şair kafiyeleri , Arapça-Arapça, Farsça-Farsça ya da Farsça- Arapça kelimelerden oluşturmuş; Türkçe' ye daha çok rediflerde ek, kelime, kelime gurubu olarak başvurmuştur. Kafiyeler genellikle zengin kafiyedir.

Arapça kelimelerle yapılan kafiyeler:

Bir seher itdi mu’attar kâm-i dünyâyi şabâ

Oldı büyi mürde-i şad-sâle kâne cân-fezâ

(Kaside 2, Beyt 1)

Rûyuñ olmazdı ‘arak-rîz ey gül-i nâzik-mizâc

Hikmet ile āb u ātes itmez idi imtizâc

(Gazel 10, Beyt 1)

Farsça kelimelerle yapılan kafiyeler:
 Bir seher kişīver-i Bağdāda şabā itdi güzār
 Eyledi ‘ālemi ḥurrem çü dem-i ‘iyd-i bahār
 (Kasîde 3, Beyt 1)

Gerçi görsem kākülün̄ āhum bañā sünbüllenür
 Firkat-i zülfüñde ammā dūd-i dil kākullenür
 (Gazel 21, Beyt 1)

Farsça -Arapça kelimelerle yapılan kafiyeler:
 Niçün ol ḡonçe-i ter türş-rūlukla şikār eyler
 Anuñla çeşm-i mahmūri meger def-i humār eyler
 (Kasîde 5, Beyt 1)

Sırışküm pāyiñe akduñça sen gül-verd-i ter-asā
 Olur ḥandān kenär-i cūda reste ḡonçe-i rañā
 (Gazel 2, Beyt 1)

Divanda , Türkçe kelimelerle yapılan redifler :
 Gelür ol gül ḫaçan kim dīde giryān gösterür kendüm
 Beli bārān olunca ḡonçe ḥandān gösterür kendüm
 (Gazel 70, Beyt 1)

‘Aceb dil-dūd-i rehüñ yāre te’sl̄r itmeden kaldi
 Buḥūruñ ol peri-rūhsāri teshīr itmeden kaldi
 (Gazel 85, Beyt 1)

Arapça kelimelerle yapılan rediflerde vardır:
 Dīde-i cāna cilā dīde-i rūhsār-i ferah
 Ḇurra-i ‘iyd-i şafā ṭal’at-i dīdār-i ferah
 (Gazel 11, Beyt 1)

3. EDEBÎ SAN'ATLAR

a- Hüsn-i Talîl

Turre-i tûgîna bîn cân ile meftûn Zûhre

Çarz-i reftârîna serv eyledi 'aczin ikrâr

(Kasîde 3, Beyt 16)

Şair, Zûhre yıldızının Melek Ahmed Paşa'nın bayrağının turresine hayranlıkla baktığını söyleyerek; Zührenin gökyüzündeki duruşunu güzel bir sebebe bağlıyor. İkinci misra'da ise Ahmed Paşa'nın ahengli yürüyüşü karşısındaki servinin acizliğini dile getiriliyor.

Bir seher kişiver-i Bağdâda şabâ itdi güzâr

Eyledi 'âlemi hurrem çü dem-i 'iyd-i bahâr

(Kasîde 3, Beyt 1)

Saba rüzgarının Bağdad şehrine gelip esmesini, Melek Ahmed Paşa'nın vali oluşuna bağlayarak, güzel bir sebeb gösteriyor.

b- İktibas

Şair dini terimleri özellikle ayetleri çok az kullanmıştır. Ancak iki şiirinde iktibas yapmıştır.

Irüp emvâc-ı cismânî ile teşrif-i "Ev ednâ"

Murâhhaş itdi saña ķurb-ı hâşü'l-hâsi Mevlânâ

Vücûduñda bu hâl oldu teşbih-i bellîg a'zâ

Dü-ebrû-yı 'anber-âkindeñi "Nûn ve'l-ķalem" imâ

Rüsümü "Kâbe ķavseyne" işaret yâ Resüllallâh

(Musammatlar 2, Bend III)

53. surenin 9. ayetinin , 68. surenin de 1. ayetinin bir kısmı alınarak "iktibas-ı nakîs" sanatı yapılmıştır.

Resūm-ı ebrūvānuñ mā-şadağdur “Kabe ķavseyne”

Mu‘anber mūləri esrār-ı “Sübħāne’l-lezīl isrā”

(Gazel 6, Beyt 4)

17. surenin ve 68. surenin 1. ayetlerinden bir kısım alınarak diğer şiirde olduğu gibi “iktibas-ı nakış” sanatı yapılmıştır.

c- İstiâre

Belki teşrif eyleye şāh-ı ḥayālūn̄ ey peri

Ānuñ içün şerhalar sīnemde şekl-i cādedür

(Gazel 16, Beyt 2)

Ḩaṭ-ı müşkīnünü görünce Şināsī o mehūn̄

Āhuvānuñ ezilüp nāfeleri dūde olur

(Gazel 37, Beyt 5)

Beyitlerde geçen “peri” ve “meh” kelimeleri benzetilen unsur olarak, sevgili belirtilmeden onun yerine kullanılmıştır ve böylece açık istiare sanatı yapılmıştır.

Revnak-ı şadr-ı vezāret gül-i bağ-ı devlet

Āşāf-ı şaf dil-i şāhib-i iclāl ü vakār

(Kasîde 3, Beyt 8)

Benzetilen unsur olan “gül-i bağ-ı devlet” ile Melek Ahmed Paşa kastedilmiştir ve böylece açık istiare sanatına başvurularak Paşa’nın övgüsü yapılmıştır.

d- İstifham

Kim isterdi seni bilsem ki ey zülf-i sevdā-yı yār

Neden baht-ı siyāhuñ şavķına uyduñ sere düşdün

(Gazel 53, Beyt 2)

‘Ubūdiyyet idenler nā’il-i vaşlum olur dirseñ

Şināsī kendi bendeñ mi degül devletlü sultānu

(Gazel 58, Beyt 5)

Şair, bu tarz bir seslenişle duygusallığını ve düşüncelerini daha güçlü bir şekilde aktarmaya gayret etmektedir.

e- İştikak

Şinâsî, şiirlerinde ahengî ve konu birligini sağlamak için zaman zaman aynı kökten gelen türemiş kelimeleri beyitte toplamaya çalışmıştır.

Tütü-i câna virür kand-ı mükerrer güya

Ol şeker-leb kaçan itse baña şemsi tekrar

(Kaside 3, Beyt 27)

Bilmezlik idüp itme Shinâsîye tecâhül

Ma'lûm kuluñ olduğu mechûl degüldür

(Gazel 38, Beyt 5)

f- Leff ü Neşr

Le'lmün̄ ni'metünden hefteler cu'-ı sıkem yegdür

Müdâvâ-yı tablb-i türşden mevt-i verem yegdür

(Gazel 26, Beyt 1)

Altı çizili kelimelerde “Leff ü Neşr-i Mürettebat” sanatı yapılmıştır

Sâha-i kasrı Shinâsî pâk ider bârân u bâd

Ah u girye âdemüñ ahlâkını tezhîb ider

(Gazel 32, Beyt 5)

Sâha-i kasrı ile ademün ahlâkını, pak ider ile tezhîb ider, baran u bad ile ah u girye kelimeleri arasında “Leff ü Neşr-i Müşevves” diyebileceğimiz bir ilgi ile şairin konu bütünlüğüne ve anlam derinliğine ulaşmak arzusunu söylemek mümkündür.

g- Mübalağa

Nizâri firâkuñla tenüm bir mûya dönmişdür

Direr bir deste zülfe gibâta ahvâl-i perîşânum

(Gazel 58, Beyt 2)

Şair, “ayrılığın zayıflığıyla tenim bir kila döndü; perişan halim, bir deste saça gibta ile bakar” diyerek mübalağı söyleyişe başvurmuştur.

Hażret-i Rāmī Efendi ki felek devr ideli
Gelmedi zāti gibi ḥārif-i pākīze-ḥiṣāl
 (Kasıde 6, Beyt 28)

Şair, felek devr edeliden beri Rami Efendi gibi daha gelmedi diyerek mübalağa yapmaktadır.

İktizā itmek için re'yine pā-daş olsa
Yine hayrette kalur 'aql-ı Aristō tenhā
 (Kasıde 4, Beyt 16)

Rami Paşa Aristo ile karşılaşırılarak mübalağa yapılmıştır.

h- Nida

Hıdīvā merħamet-kārā kerim-i Bermekl-ṭab'ā
Yine ihsān ile ħalq-ı cihāni şerm-ṣār eyler
 (Kasıde 5, Beyt 25)

Yolundur esfiyāya hep mesālik yā Resūllallāh
Kabūl ervāh-ı 'ulvīye memālik yā Resūllallāh
 (Gazel 77, Beyt 1)

İncinüp bañā ferāgat ile der-kenār olmak
Kaşduñ eyā bu mīdur yoħsa cefā-kār olmak
 (Musammatlar, Tb. II)

Geç bu sevdādan varanlar kūy-ı yāre ey 'adüvv
Nehr-i eşkümden hazer virmez geçit pür-cuşdur
 (Gazel 24, Beyt 3)

Yukarıdaki beyitlerde altı çizili kelimelerdeki seslenişlerle ifadenin hedefi açık olarak belirtilmektedir.

i- Tarih

Müjde olsun yaz cülüsunuñ hemān tārlhini

İtdi ihyā ‘ālemi Sultān-ı ‘ālem Muṣṭafā

H.1107 M. 1695

(Kasıde 2, Beyt 15)

Böyle yazdı kalem-i nādire-gū tarlhūñ

Şadra yümm ile vezir oldu Muhammed Paşa

H.1114 M.1702

(Kasıde 4, Beyt 65)

Şinâsî'nin divanındaki kasîdelerin ikisinde tarih beyti vardır. Bunlardan birisi Sultan Mustafa'nın tahta çıkıştı olan H.1107, M.1695 'e diğer Rami Mehmed Paşa'nın vezir olduğu H.1114, M.1702 'ye düşürülen tarihtir. Dolayısıyla Şinâsî'nin bu tarihlerde kesin olarak yaşadığını da öğrenmekteyiz.

i- Tecrid

Şa‘irāne bir gazel ṭarh it Şinâsî gel yeter

Da‘vîl-i esrâr-ı vaḥdet maḥż-ı būhtāndur bañā

(Gazel 4, Beyt 7)

Fikr-i häl-i yār ile düşse Şinâsî eşküme

Her hezâr-ı küşte-i dil çeşmûme fülfüllenür

(Gazel 21, Beyt 5)

Şair şiirlerinde sözü kendisine getirerek, duygularını ve düşüncelerini sergilemektedir. Şinâsî, hemen hemen tüm şiirlerinde ismini zikrederek Tecrid sanatı yapmıştır.

k- Tekrir

Şinâsî-i perîşân hâle devr-i zülf ü haftuñda
Gehî divânedür dirler gehî meşhûrdur dirler

(Gazel 18, Beyt 5)

Hâtırum hün u ciger hün u dü-çeşmüm pür-hün

Erğavân-ı sitem itdi beni çarh-ı hün-hâr

(Kaside 3, Beyt 42)

Şinâsî, beyitlerinde kelime tekrarlarıyla ahengi sağlarken; bir taraftan da konu bütünlüğüne ulaşmıştır.

l- Telmih

Gûş-ı ‘uşşâka peyâm-ı yâr olur her bir nefes
 Şavt-ı murğ oldu ser-i Kâys üzre âvâz-ı ceres

(Gazel 47, Beyt 1)

Dil-i sengîn-i yâre tîše-i Ferhâdî yaratdı

Göñül şimdi girü Ferhâda varsun Kûhkenlensün

(Gazel 71, Beyt 3)

Verd ile seher bûlbûl-i şeydâsı şarıldı

Şân Yûsufa hasretle Züleyhâsı şarıldı

(Gazel 80, Beyt 1)

Şair zaman zaman bazı işaretlerle, Türk-İslâm kültür tarihinin zenginliklerini gözler önüne serer. Şinâsî yukarıdaki beyitlerinde, Leylâ ile Mecnûn, Ferhâd ile Şîrîn, Yûsuf ile Züleyhâ hikayelerine telmihler yapmıştır.

m- Tenasüb

Gerçi görsem kākūlūn āhum bañā sünbüllenür

Firķāt-i zülfünde ammā dūd-ı dil kākullenür

(Gazel 21, Beyt 1)

Altı çizili kelimeler arasında, gri-siyahımsı rengi, uzunluğu, kıvrımlı oluşu bakımından birliktelik kurularak, tenasüb sanatı yapılmıştır.

Fikr-i la'lūn ile mey-nūş eyledükçe giryeden

Pür olur destümde yine bāde ile sāgarum

(Gazel 59, Beyt 3)

Şair kelimelerin, bazan şekil, bazan muhteva ilgisinden faydalananarak, duygusu ve düşüncelerini renklendirmiştir.

n-Teşbih

Penāhum künc-i dīvār oldu pejmürde varak-āsā

Ġalaṭ nusħa gibi devrān beni bī-i'tibār eyler

(Kasıde 5, Beyt 31)

Penahum ;benzeyen / pejmürde varak; kendisine benzetilen

Künc-i divâr ; benzetme yönü / âsâ ; benzetme edati

Teşbihin bütün unsurları olduğu için Teşbih-i Mufassalıdır.

Ķonalı bār-geh-i mülke misāl-i 'Ankā

Müzmahil oldu hirāsiyle vuħūş u eṣrār

(Kasıde 3, Beyt 19)

Şair, Melek Ahmed Paşa'yı Anka kuşuna benzetiyor ve teşbihin dört unsurunu da kullandığı için Teşbih-i Mufassal sanatı yapmıştır.

o- Teşhis

Țurre-i tūǵına biň cān ile meftūn Zühre

Țarz-ı reftārına serv eyledi 'aczin ikrār

(Kasıde 3, Beyt 16)

Şair, "servi aczini söyledi" diyerek cansız bir varlığı kişileştirdi; teşhis sanatı yapmaktadır.

Nigāh-ı dil-bere nergis-mişāldür didiler

İki gözüm işidünce didi vefih-i nażar

(Gazel 29, Beyt 1)

Şinâsî “iki gözüm işidünce” diyerek kişileştirme yapmaktadır.

III. BÖLÜM

NÜSHA TANITIMI

Yaptığımız araştırmalar neticesinde, Şinâsî Dîvâni'nın sadece bir nüshasını tesbit edebildik. Bu nüsha da;

Süleymaniye Kütüphanesi

Es'ad Efendi Kitaplığı

No.2648

ve

Milli Kütüphane

Mikrofilm Arşivi

No.A-2215

de bulunmaktadır.

Bu tek nüshada; 8 kaside, 86 gazel, 2 muhammes, 3 tâmis, 1 tekîb-i bend, 3 kita ve üç beyitlik 1 mesnevî vardır.

Der-kenar olarak yazılan mesnevî ve 3. kitanın kime ait olduğu bilinmemektedir.

ای خوشانو خبر مقدم عالم آرا
کاولدی منون مزایاسی سراسر دنیا : İlk beyt

مژده اولسون یاز جلو سینئ همان تاریخی ایتدی احیا عالمی سلطان عالم مصطفی: Son beyt:

Nüshanın müstensihi belli değil.

Nüsha, 32 yaprak, 205X132,155X67 mm ölçülerindedir. Her sahifede ortalama 19 satır vardır. Cilt arkası meşin, üstü ebri kağıt kaplı ve yazısı taliktir.

Dîvânın başında Şinâsî ve Riyâzî'ye ait birer beyit bulunmaktadır. İlk sahifede Es'ad Efendinin vakıf mührünün yanında, ، ماشاء الله لا قوة الا بالله ،

يُصطفى صدقى غفرله من متمسكات الفقير الحاج

Çalışmamız sırasında rastladığımız, II. nüsha¹ olarak belirtilen, Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Veliyüddin ktb., No.116 numarada kayıtlı olan Şinâsî Dîvânî'nın, Tanzimat Edebiyatı şairi Şinâsî'ye ait olduğu görülmüştür.

Dîvânîn ikinci bir nüshasını bulamamakla birlikte, elde ettiğimiz kaynaklardaki Şinâsî'ye ait şiirleri divandakilerle karşılaştırılıp, farklar dipnotta belirtilmiştir.

¹ Türkçe Yazma Divanlar Katalogu, a.g.y.

TENKİDLİ METİNİN KURULMASINDA GÖZETİLEN ESASLAR

- 1- Tenkîdli metin hazırlanırken, elimizde tek nüsha olduğu için metin bu nüshaya bağlı kalınarak kurulmuştur. Uygun görülen yerlerde kelimeler metne dahil edilmiş, eksiklikler tamamlanmış; bazı kaynaklardaki Şinâsi'ye ait şiirlerle karşılaştırma yapılmış ve farklılıklar dipnotta gösterilmiştir.
- 2- Dîvândaki manzumelerin sırasına bağlı kalınmamış; metin, kasîdeler, gazeller, musammatlar, kitâalar ve mesnevî şeklinde sıralanarak, “Müretteb Dîvân” haline getirilmiştir.
- 3- Şiirlerin nüshadaki varakları, o şiirin başında belirtilmiştir.^{17a,18b-19a} gibi
- 4- Dîvânda bulunmadığı halde kasîdelere, muhtevadan hareketle uygun olan başlık, kasîdenin başında () işaretî içinde gösterilmiştir.
- 5- Metne eklenen kelimeler () işaretî içinde gösterilmiş ve dipnotta divanda olmadığı kısa çizgi (-) ile belirtilmiştir.
- 6- Dîvânda hiç okunmayan kelimelerin yerine (...) işaretî konulmuştur.
- 7- Tarih olan misralar eski harflerle de yazılmış, hicri (H.) ve miladi (M.) yılları misra^cin altına eklenmiştir.
- 8- Ayetlerden yapılan iktibaslar “ ” işaretî içinde yazılmış , ayetlerin numaraları, ait oldukları sureler ve mealleri dipnotta belirtilmiştir.
- 9- Farsça'daki “vav-ı madule” ile yazılan kelimelerde bu harf “~” olarak gösterilmiştir. H̄âb, h̄ân gibi
- 10- Eserin dil ve imla özelliklerine bağlı kalınmış; bunun yanında yazıldığı yılların iması uygulanmıştır. “ Benüm, itdükçe, dehanuna” kelimele-rinde olduğu gibi.
- 11- Dîvânda yapılan değişiklikler için dipnotta, herhangi bir rumuz kullanılmamıştır. Ama farklı kaynaklardaki beyitleri karşılaştırırken Dîvân için D., Tuhfe-i Nailî için TN., Şakaik-i Nu'maniye için SN., Tezkire-i Salim için T.Sal., Nuhbetü'l-Asâr için NA. rumuzları kullanılmıştır.
- 12- Şinâsi Dîvânu'nda olmadığı halde, Safâyî'nin tezkiresinde yer alan bir beyit metnin kitâalar kısmına alınmıştır.

13- Farsça tekrar edilen kelimelerin arasına giren ekler her iki kelimeye kısa çizgi (-) ile birleştirilmiştir. Ser-â-ser, pey-â-pey gibi

14- Farsça'da türemiş isimleri ve sıfatları meydana getiren ekler, çok yaygın olanlar hariç sonlarına getirdikleri kelimeye (-) işaretи ile bağlanmışlardır. Dil-firîb, hoş-bû gibi

15- Mîsraların vezne uymadığı dipnotta, “ vezin bozuk”, mîsranın eksik olduğu ise “ eksik mîsra” şeklinde ifade edilmiştir.

16- Dipnotta mîsra esas alınmıştır ve 1a:, 3b: şeklinde gösterilmiştir. Aynı mîsradaki farkları belirtmek için araya (/) işaretи konulmuştur.

17- Dipnotta her mîsra için ayrı bir satır başı yapılmış; ilk kelimelerin ilk harfleri büyük yazılmıştır.

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

ء	'	ئ	A,E
ى	Ä	ۈ	B
پ	P	ۆ	T
ڭ	S	ە	C
چ	Ç	ۆ	H
خ	H	ۇ	D
ذ	Z	ۈ	R
ز	Z	ۈ	J
س	S	ۈ	Ş
ش	Ş	ۈ	Ž,D
ط	T	ۈ	Z
ع	'	غ	G
ف	F	ق	K
ك	K,G	ڭ	Ñ
ل	L	م	M
ن	N	و	V,O,Ö,U,Ü,Ü
ه	H	ى	Y;I,İ;Î

**ŞİNÂSÎ DİVÂNI'NIN
TENKİDLİ METNİ**

K A S I D E L E R

30a-30b

(MEVLANA MEDHİYYESİ)

1.

Mc fā' ī lün/ Mc fā' ī lün/ Mc fā' ī lün/ Mc fā' ī lün

1. Muvāfīkdur kelām-ı 'izzete güflār-ı Mevlānā
Ma‘ānl-i bütün iş‘ar ider eş‘ar-ı Mevlānā

Misāl-i nefh-i şūr u haşr-ı cismānidür aňlarsaň
Şadā-yı ney ilc kā’im olan reftār-ı Mevlānā

Zuhūr ile bütünuň şürečidür halka-i ‘uşşāk
Me‘ād u mebde’iň temsiliidür cdvār-ı Mevlānā

Ser-ā-ser muktebes envār-ı Fürkān-ı İlāhiden
Virür işrāk-i rūhānī dilec aşār-ı Mevlānā

- 5 Ta‘alluk eylemiş bir rūh-ı ‘ālī merkad-i pākī
Çehār erkān-ı ‘unşurdur der ü dīvār -ı Mevlānā

Meger bir kīt‘a-i merğübedür ebnāt-ı connetden
Mu‘anberdür ser-ā-ser kabr-i pür-envār-ı Mevlānā

Münevver āsitānı ka‘betü’l-‘uşşākdur çünki
Semā‘ itse metāfında n’ola ebrār-ı Mevlānā

Mezāyā-yı tarıkı şann ile hāricden anlamaz
Gir ol eşkāle keşf ola saña esrār-ı Mevlānā

Halāş ol gill ü gışşdan sikkesi tahtında fāni ol
Şināsi süd-mend itsün seni bāzar-ı Mevlānā

30b-31a

(SULTAN MUSTAFA’NIN TAHTA CÜLÜSİNA DAİR)

2.

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/Fā' lün

1. Bir seher itdi mu'aṭṭar kām-ı dünyayı şabā
Oldı büyi mürde-i şad-sâlc kānc cān-īczā

Her vezān itdükçe bir gūne neşāt-īczā olur
Kūh ü deşt ü gülşen oldı bāğ-ı cennet gūyiyā

Cüst-ü-cū itdi cihānı ser-be-ser tebşir ile
Oldı peyğūlc-nişinān clem-i cümle verā

Lerze virdi ‘āleme hengāme-i zevk ü sürür
Bend-i ġam oldı şikeste cān u dil buldı rehā

5. Hayret-efzā oldı ḥalka bi'l-bedāhe bu neşāt
Dirler idi kim nedendür ‘āleme böyle şafā

Geldi gülşenden şabā didi lisān-ı ḥāl ilc
Mujde olsun tahta iclās itdi Sultān Muṣṭafā

Ol şehin-şāh-ı mu'ażẓam Cem- sipeh-dārā-ḥāsem
Şaf-şiken düşmen-figen fermān-revā kişver-güşā

Vāris-i taht-ı mu'allā taht-ı Osmānī k'olur
Hep mülük-ı 'aşr hāk-ı dergehinde cebhe-sā

Luṭf ile itse tekellüm mahv olur nūr-ı mihir
Hişm u ḫahr itdükçe ammā seng-i rāh olmaz kazā

10. İ'tibār itmez Hümāya şimdī kimse bildiler
Sāye-i müy-ı semender düşdigi yer kīmiyā

Böyle sultān-ı mu'ażẓam tahta çün itdi cülüs
Vaqtidür çarhairişse nağmc-i zevk ü şafā

Müjdeler olsun eyā miskin-scncān müjdeler
Haḳ kabūl itdi recāñuz eyleyüp luṭf u 'aṭā

Böyle söyleken Şināsi ḥalk cümle ben dahı
Eyledüm taḥkīk-i dūnyāya rahim itdi Hudā

Hātif-i gā'ibden işgā itdi ol dem gūş-ı cān^{14a:}
Rūh- bahşā cān-fczā böyle şadā ile nidā

15. Müjde olsun yaz cülüsunuñ hemān tārihiñi
İtdi ihyā 'ālemi Sultān-ı 'ālem Muṣṭafā

اتىدى احيا عالمى سلطان عالم مصطفى

H.1107 M.1695

^{14a:} gā'ibden ; gaybdan

3a-3b-4a-4b

(MELEK AHMED PAŞA İÇİN YAZILAN KĀSÎDE)

3.

Fe ' i lā tün/ Fe ' i lā tün/ Fe ' i lā tün/ Fe ' i lün
 (fa' i lā tün) (fa' lün)

1. Bir seher kişīver-i Bağdāda şabā itdi güzār
 Eyledi 'ālemi hurrem çü dem-i 'iyd-i bahār

Būy-ı müşklni mu'atṭar idüp āb u ḥāki
 Oldı reşk-āver-i gül her ser-i hār-ı dīvār

Giderüp saṭḥ-ı kulüb üzre olan ekdāri
 Kalmadı āyine-i hātira 'ālemde ḡubār

Hātır-ı ehl-i ma'ārif gibi pejmürde iken
 Oldı çün bağ-ı İrem her biri bir naḳş u nigār

5. Eyleyüp feyzî ile mürde-dilānı ihyā
 Oldı bīdār ḥalāyik yine çün sırr-i bahār

İdüp envā'-i meserret ile her sū tebessür
 Eyledi müjde-künān tarz-ı eş'ār

Şad beşāret ki ider mülk-i 'Irākı tanzīm
 Makdem-i Hażret-i Paşa-yı celllü'l-miḳdār

Revnak-ı şadr-ı vezāret gül-i bāğ-ı devlet
 Āşaf-ı şaf dil-i şāhib-i iclāl ü vakār^{8b:}

Āsmān-ķadr ü melek-mertebe Aḥmed Paşa
 Ki der-i devletidür pūse-geh-i cümle kibār

10. Muştıdur ḡonçe-i sad-berk-i gūlistān-ı kerem
 Pençesi pençe-i mercān-ı muhīt-i ḥṣār

Ser-i engüst ü sehā vü kereminde ḥātem
 Olamaz ḥātem-i ser-kīse vü zih-gīr-i şikār

Gerd-i sūmm-i feresi kuhl-ı ‘uyūn-ı a‘yān
 Ḥāk-i kefş-i ḫademi sürme-i ebsār-i kibār

Sāye-i rahşunu seyr itdi semā oldu esīr^{13a:}
 Cilvesin gördi tezerv oldu perişān-eṭvār^{13b:}

Ve nev-i reşk-i rikāb ile olup ḥam-geşte
 Dāğ urur sīne-i hūrşlde ehāl her bār

15. Ḫaf-ı alayına dil-bestə halābān-ı cinān
 Oldı şeydā-yı hīram-ı ḥabeşī seyl-i bahār

Turre-i tūgına biñ cān ile meftūn Zühre
 Tarz-ı reftārına serv eyledi ‘aczin ikrār

Mehçesi kevkeb-i pā-bende-i eflāk-i ẓafer
 Mūlārī ebr-i kehribār-ı sipihr-i ekḍār

Ṭablunuñ velvelesi sā‘ikā-i ‘ālem-gīr
 İrişüp çarha dutar ‘aksi miṣāl-i kuh-sār^{18b:}

Konalı bār-geh-i mülke miṣāl-i ‘Ankā
 Müzmaħil oldı hirāsiyle vuħūs u eşrār^{19b:}

20. Tāb-ı hūrşld-i meżālim ile dil-gīr ise ger
 Oldı vāreste geçüp sāyesine ehl-i diyār

^{8b:} ü vakār ; -vemār

^{13a:} semā ; hūmā NĀ.

^{13b:} eṭvār ; güftār NĀ.

^{18b:} kuh-sār ; kehār

^{19b:} vuħūs u ; vuħūs -

Sürme-i ger dersi itdi şakaiğ iskāt^{21a:}
Ehl-i 'isyān idemez kimseye nā-haç azār

Āb-i takîl cereyān eyleyeli kişverde
Eşkiyā pâyını dâmânuna çekdi hūn-bâr

Çâr açup dîdesini ol ki karâr itmededür
Müje-i çeşmi olur kendüye hâr-i dîvâr

Kaçarak tâ 'adem-i bâde irişdükde meger
Bula emniyyet-i hâtır ile bir cây-i karâr

25. Vasf-i zâtiyle nice sîr ola çeşm-i hâme
Şevkle dinürse n'ola bir gâzel-i ma'nî-dâr

Yâd idüp hüsnûñ hâttuñla dil olsa n'ola zâr
Andurur bûlbûle gül-zâri dem-i köhne-bahâr

Tûti-i câna virür kand-i mükerrer gûyâ
Ol şeker-leb kaçan itse baña şemsi tekrâr

Gül-ruhûñ hasreti ey gónce-dehen itdi baña
Müje-i çeşmûmi bîñ miñnet ile pûte-i hâr

Firkat-i kâkül-i hâttuñ ile olursam câh
Müşk ola hâk-i siyeh 'anber ola levh-i mezâr

30. Bâhr-i eşk içre şikeste iki zevrak-i çeşmüm
Güiyâ şaff-i müjem zîr ü zeberde mismâr

Kehkeşân şanma gönñül rûy-i felekde her şeb
Nâhun-ı reşk ile çarh olmasa der sîne-figâr^{31b:}

Nice çâk eylemesün gibâta ile sînesini
Öyle bir aşafî vasf itdi benüm gibi nizâr

Bermekî-meşreb olan Âşaf-i Hâtem-keremâ
Ey felek-câh u celâl-rütbe-vezîr-i serdâr

Şanma tahvîl-i menâşîb ile geşit itmedesin
Her zamân bir tarafâ düşmek ile semt-i güzâr

^{21a:} vezin bozuk

^{31b:} çarh ; çarh

35. Öyle bir kān-ı keremsin ki felek sāyıl olup
Ser-i rāhuñda ṭutar kāse cūpīn-hiṣār

Çekdigüm cevr ü cefā-yı felegl şükūh-künān
'Arż iderse n'ola dergāhuña bir bir dil-i zār

Da'vi-i mā-sebağa merhamet ümmidi ile
Dem-i hükmünde gelür şır ile āhū-yı Tatār

.... şem ... çarh-ı dīdeden feryād
Bāşuma eyledi şol mertebede 'ālemi tār

Biri zindān biri külhen biri şu'le baña
Gerçi kim 'āleme oldu biri şeb biri nehār

40. Cümleden biri yetim eyledi gurbetde beni
Felegün cevr ü cefasın idemem ben de şūmār

İtdi dāmān-ı dili (çok) ni'amumdan mehcūr^{41a:}
Kaldum ayakda olup nāhun-ı cevr ile figār

Hātīrum hūn u ciger hūn u dü-çeşmüm pür-hūn
Erğavān-ı sitem itdi beni çarh-ı hūn-h̄ār

Nağme-i āh-ı dem-i eşk ü kebāb-ı sīne
Künc-i muhitde baña sāz u neşāt u ǵam-h̄ār

Kimi ümmid-i kerem ile tazallüm itsem^{44a:}
Anı nesy itdirecek mertebe eyler iğrār

45. Hāşılı müşkil imiş hicr-i vell-i ni'met
Olmasun kimselerün kārl benüm-veş düshvār

Līk ümīd iderüm nīm-i nigāh-ı luṭfūn
İtme mahrūm beni ey sened-i hergiz nāçār^{46b:}

Beni ihyāya sebeb ol elim al sultānum
Nā'il-i ecr-i cezil eyle i Rabb-ı Gaffār^{47b:}

Ola h̄oşā ki der-i mekrümetünde kābūs
'Arż-ı hāl eyledi dergāhuña çünkü dil-i zār

^{41a:} çok ; -

^{44a:} kimi ; kim

^{46b:} hergiz ;her

^{47b:} eyle i ; eyle

Çekdigün̄ cevri Şinâsl̄ nice mümkün taârîl̄
 Ğaražun̄ hâline şefkat ise tâ-key iş'är

50. Sekve tûmârını berclde idüp zâtiyile
 Eylesün raḥş kalem-i şâhn-ı veğâda reftâr

Tâ ki şaf-bestekuned çend guzât-ı İslâm
 Ola cem'iyyet-i etba'ı Süreyyâ- aşâr

Rahş-ı iclâli virüp zelzele sâk-ı çarha
 Dîde-i kevkeb-i bahtı ola dâ'im bîdâr

Râyet-i devleti her demde olup sâye-figen
 Dâmen-i hâtrîna irmeye yek zerre gubâr

Pâye-i rahşı ser-i efser-i çarh üzre olup
 Ser-fürû eyleye dergâhuña çarh-ı gaddâr

1b-2a-2b-3a

(RĀMÎ MEHMED PAŞANIN VEZİR OLUŞUNA DAİR)

4.

Fe^c i lā tün/ Fe^c i lā tün/ Fe^c i lā tün/ Fe^c i lün
 (Fā^c i lā tün) (Fa^c lün)

1. Ey hoşā nev- ḥaber-i makdem-i ‘ālem-ārā
 K’oldı memnūn-ı mezāyāsı ser-ā-ser dünyā

Levne bir sîrr-i ḥafî eyleyüp izhâr yine
 Feth-i ebvâb-ı kerem itdi Cenâb-ı Mevlâ

H̄ān-ı ihsânını başṭ eyleyüp ol şâh-ı kerem
 İtdi ta’mîm-i ziyâfetle cihâni iğnâ

Neşr-i bârân-ı fûyûzât idüp ihsânundan
 Kişt-zâr-ı emelin eyledi ḥalķuñ irvâ

5. ‘Ālemi sâye-i ‘adlünde idüp āsûde
 İtdi bir Aşaf-ı zî-re’feti şadrü’l-vüzerâ

Haḳ budur gelmedi bir böyle vezîr-i kâmil
 İşte ey سلف bir bir olunsun ihsâ

Zât-ı pür-feyzi fezâ’il ile baḥr-ı zehhâr
 Nutk-ı cân-bahş-ı belâgat ile dürr-i yekta

Beyt-i ma'mûr dilesem zâtuna şâyeste olur
Kim cihâtunda nümâyân degül âsâr-ı ruhâ

Halk olup hikmet-i nâm üzre çehâr erkâna
Cânib-i erba'ın eczâdan idince inşâ

10. Eylemiş Hażret-i Hallâk-ı ezel 'unsurunuñ
Birbirin bir sıfat-ı 'âliyeden feyz-nûmâ

Nâr u hâkînde şecâ'atle semâhat merkûz
Bâd u âbinda da mecbûl faziletle sehâ

Yalîñuz câh u celâletle degül 'ünvâni
Şabr-ı bahra muvaffak göre ferhunde-liqâ

Mürtesem anda 'avâmilde olan her ahvâl
Feyz-ı nûr... nûsha-i mir'ât-ı şafâ

Pış-i fikrinde bedîhlî görünen her dikkat
Olur ezmân ile hayret-dih-i 'âkl-ı 'ukâlâ

15. Her kažâya ki taşavvur idc tasâdîk olunup
Cümle erbâb-ı hired dirler aña sellemnâ

İktižâ itmek için re'yine pâ-daş olsa
Yine hayretde kalur 'âkl-ı Aristo tenhâ

Pış-gâhında olup nûr-ı ferâset meş'al
Reh-rev-i rûşdine tevfîk-i Hudâ râh-nûmâ

Dahme-i nuşrete sebbâbe-i re'yî miftâh
Tîlsim-ı fûrsata ser 'azmi 'azîmet fermâ

Hükümünûñ her birisi zübde-i kânûn-ı hikem
Ne 'aceb gelse vücûdiyle eger şadra şifâ

20. OI kadar men'-i te'addî için emri cârl
Añlarum âb idemez âteşi simdi itfâ

Çarh rebâb-ı dilüñ mahkeme-i 'adlinde
Zimmetin faşl-ı hûşûmet ile itdi iibrâ

Meleke hâşıl idüp nażm-ı umûr-ı mülke
Hüsün-i temkîni ile tedbîrlîni keyfe yaşâ

Fehm idüp cümle-i ḥubānı mebādisinden
Lāzım olmaz birine tecrībe vü istikrā

Ümm-i mechūl içün enmüzec idüp ma'lūmī
Hall-i iṣkāl-i netāyicden olur 'ukde-güşā

25. Naṣb-ı tefvīzī me'āzīre mürā'at iledür
Ehline eyler emānāti merātible edā

Zīver-i fart-ı rağbet idüp iḥsānundan
Gevher-i ḳadrini mūruñ dahi itmez ilkā

Şāyirūñ 'arız-ı zātiyle olup vaṣfi niṣāf
Rütbe-i cāhına nisbetle olur medh u şenā

Bu kerīm-i şiyemūñ zāt-ı şerīfī ammā
Vaṣf olur nice ḥaṣāyış ile bī-reyb ü riyā^{28b:}

Ḩārik-ı 'āde ḳabīnenden olup āṣāri
Kuṭb-ı irṣād-ı ḥakāyikdūr o zāt-ı yekṭā

30. Oldı yek-pāre zamānunda mezālim güm-nām
Sīr-ı emrinde ẓuhūr eyledi 'ilm-i ihfā

Rūy-ı 'ālemden olup şevket-i müflis merfū'
Her neye olmada bī-rūh-ı menāfi' peydā

Şeref-i kadri cihāna n'ola sa'd ile şeref
Rūz-ı rūşen gibi tedbīri virüp dehre şafā

Milel-i muhtelife cem' olacak şulh içün
Eyledi her birisi emr-i şerīfin işgā

Virüp üslüb-ı hakīm üzre cevāb-ı iskāt
Ser-be-ceyb eyledi mecmū'ını ferd ü tenhā

35. Ne güzel hāzır olup didi cevāb-ı hāzır
Anuñ içün Esed Efendi niyāz merd-i ḥudā

Şadrı teşrif idicek makdemini tebrīke
Bende-gān oldı der-i devlete nāṣīye-sā

Felek aṭlas-ı ḡarḥ itmek pāy-endāz
İtdi zer-beft-i kevākib aya 'arż-ı kālā

^{28b:} haṣāyış ; ḥaṣāyış

Dest ü zebān-ı der-i cāhīna cārūp diyü
Eyledi bād ile şeh-bālīni ihdā 'Ankā

Yalınız vaşfina müştāk degül nev'-i beşer
Oldı dil-bestə-i evşāfi ahālī semā

40. Böyle şebt eyledi müstevfi-i divān-ı felek
Künyet ü menkabetin şafha-i dehre hālā

Şadr-ı 'ālī-i felek-rütbe-i vezir-i a'żam
Sāhib-i devlet ebū'l-Hayr Muhammed Paşa

Dāverā şāff-ı dīlā merhamet-āyīn şadra
Ey kerem-plşe vezir-i Āşaf-i kevneyn-bahā

Var idi zāt-ı şerlfüñde buñā isti'dād
Nice vech ile ki mümkün degül anı ihsā

Kalmadi künç ü zevāyāda bir adam ki anuñ
Olmaya hātırı lutf u keremünle iclā

45. Cümle bıldar olan anā-i leyāll içre
Hākka tevcih kılup edeple iderlerdi recā

İsm-i kāfide hūşūşā ki mezāhir ister
Eylemez kimseñün a'māline İrāş-ı fenā

Devlet ü dīne şadākatle olan hidmetüñün
Zāf ile itdi mükāfatını Hāk Celle 'alā

Bir tarık ile degül gāyr gibi teşrifüñ
Müttefikdür buñā cumhūr ile a'lā ednā

Olmağın merkez-i i'lāñā liyākat zātuñ
Eyledi şadr teveccüh aña çün kible-nūmā

50. Gün gibi zāhir olup 'āleme istihkāfuñ
İtdi sultān-ı cihān mühr-i şerifl i'tā

İşte şadrü'l-vüzerā böyle gerekdür mülke
Zāt-ı zl-şānuñā lāyik ola bu rütbe hākā

Şüphe yok elsinetü'l-hālk yed-i aklām-ı Hāk
İttifāk itdi bu ma'nāda fuħūl-i 'ulemā

Hakk umuruñda muñinüñ olur in-şā' - Allāh
Böyle fāl itmededür şavb ile 'ālem zlrā

Aşafā Hakk bu ki vaşfuñda ķuşūrum çokdur
Mümteni^c anı Şināsī ķuluñā Hakk edā

55. Tūtī-i dil ne ķadar itse Hümā pervāzī
Evc-i evsāf-ı şerifün yine andan a'lā

Fikre düşdükçe 'uluvv-i 'azmün̄ hayretden
Hakk-ı ta'bırde 'aciz ķalurum lāl-āsā

Böyle 'acz ile yine şevkümi żabṭ eleyemem
Bulmayup lezzet-i vaşfuñda henüz istignā

Başka bir semte sülük ile şikeste beste
Cilveler eylemek ister kalem-i bī- ser ü pā

Ya'ni ki şā'ir-i da'vā-yı işabetde düşer
Halden hāli degül bu sözüm ey kān-ı 'atā

60. Nükte-i inne mine's-şī'r ile hikmet ma'lūm
Gāh olur ķavli olur fa'lūñ intāk-ı Hudā

Şāhib-i şadr-ı celī diyü müressel 'azlüm
Sābiķā dergehine eylemiş idüm inħā

Çünkü ol nuñkuma feyyāz-ı ezel virdi ħayāt
Var ümldüm ķuluñi letde idersün iħyā

'Arž-ı hāl olmağ içün dergehine bu müşra'
Hakk-ı pāyiñe bu uslüb ile itdüm inşā

Dāverā ħātime-i nazma gelince dil-i zār
'Ömr-i iclälüñe şidk ile idüp ħayr du'a

65. Böyle yazdı kalem-i nādire-gū tārihün̄
Şadra yümn ile vezir oldu Muhammed Paşa
صدره يمنيه وزير اولدي محمد باشا

4b-5a-5b-6a-6b

5.

Me fā ‘ ī lün/ Me fā ‘ ī lün/ Me fā ‘ ī lün/ Me fā ‘ ī lün

1. Niçün ol ḡonçe-i ter türş-rūlukla şikār eyler^{1a:}
 Anuñla çeşm-i mahmūri meger def-i hūmār eyler

Ser-ā-ser gerd-i ḥattunda nūmāyān hāldür şanma
 O müşhafdur debīr-i kudret āyet ber-kenār eyler

Ḩinādur şanma pāyında ḥayāli çeşme geldükçe
 Anı her pençe-i ḥūnīn-i müjgānum nigār eyler

Müselles giryedür rūşen-dilānuñ rūy-ı ‘ömrüñi
 Anuñçün şem-i meclis tā seher eşkin nişār eyler

5. Tevāżu‘ kıl gōñül ger nāyil-i maṭlab olam dirseñ
 Şikārin tā alınca dām kendin hāk-sār eyler

Ne mümkindür ḥayāl-i dil-rübā dilden rehā bulmak
 Nice zūr-ı periden şīşe kesb-i inkisār eyler

Hele bu rūzgāruñ germ ü serdi nār-ı hūsrāndur
 O bī-mağza ḥayif kim maṭlabın ‘ömr-i çenar eyler

^{1a:} ḡonçe-i ter türş-rūlukla ; ḡonçe türş-rūluk

Letāfetden ser-ā-pā penpedür cismi meger yārūn̄
Ki almaz gūşına dil her ne denlü āh u zār eyler

Murādı ķasd-ı cān-ı ‘āşik ise bir nigeh besdür
Miyānında o hūnī ħançerin bīhüde bār eyler

10. İder şiddetle şarf-ı āb-ı rū ser-geşte esyāni ^{10a:}
Ki cūş itdükçe deryā fūlki elbet bī-karār eyler

Temāşā-yı cemāl-i hūb iden hīç meyl-i h̄āb itmez
Olup ayīne-veş bīdār dā’im intiżār eyler

Şināsī zāde-i ṭab’um müsellem beyn-el-akrāndur
Ki dā’im hīzmet-i vasf-ı hīdīvi ber-vakār eyler

Re’ls-i h̄ācegān-ı devlet-i şāhenşeh-i ‘ālem
Ki şān-ı intisābiyle ‘Uṭārid iftihār eyler

Veliyy-i ni‘met-i erbāb-ı dil Rāmī Efendi kim
Kerem zātında mecbūl olmağın bī-ihtiyār eyler

15. Devāti menba‘-ı āb-ı hāyat olmaķ muķarrerdür
Ki feyz-i hāmesi bāg-ı ümildi nev-bahār eyler

Eger bir ķatre düşse ebr-i gevher-bār-ı hasretden
Nihāl-i huşk-i makşūdi o dem bir bir şimār eyler

Gül-āb eyler eger eṣnā-yı rehde ķulzumi geçse
O bād-ı cān-fezā kim bāg-ı ħulkindan güzār eyler

Eger hātīr fenāda hīlm-i ṭab‘-ı feyz- keş olsa ^{18a:}
Cihānda kimseyi hergiz hīrāşa tövbe-kār eyler

Nesīm-i gülşen-i ħulkıirişse şem‘-i sūzāna
Zebānin lāle devrin sūnbūl-i evvel bahār eyler

20. O gūl kim mazhar-ı ħulkı ola şemm itdigi demde
Žamīrinden gūl-ābı-şerbet-i şīrīn-gūvār eyler

Meh-i nev şanma bir kezlikdür ol dest-i ‘Uṭāride
Tutup anı fesān-ı çarħa gūyā āb-dār eyler

^{10a:} ser-geşte ; ser-geşt -

^{18a:} hātīr fenāda ; hātarkınāda

İdüp ol pür-hüner zāt-ı sütüde-kāre dostanın
Kemāl-i zātına nisbet kuşurın i'tizār eyler

Yanında ḥāk-ı zerden mağberidür ol gūzer-gāhuñ
Bu ḥulk-ı pākize ḥalq içre dā'im āşikār eyler

Virüp varın ider birr ile istib'ād-ı ahrarı
Benüm gibi nice ḥāki derinde ber-ķarār eyler

25. Hīdīvā merhamet-kārā kerīm-i Bermekl-ṭab'ā
Yine ihsān ile ḥalq-ı cihāni şerm-ṣār eyler

Dil-i bī-çāregān-ı cūd olan zāt-ı şerīfūndür
Ümīd-i merhamet itmekle 'arz-ı inkisār eyler

Felek pā-kūb idüp bu sofra-i gabrāda ben ḥāki
Egerçi rīk-veş ķadrüm şikest idüp ḡubār eyler^{27b}

Ne sūd ammā ki zīver itmeyüp menşür-ı ikrāma
Ki hūrmen gibi bār-ı('omri) dest-i rūzgār eyler^{28b}

Varak-āsā derūnum sāde iken naḳş-ı 'illetden
Zemāne taht-ı meşkīl-i cefādur bir nigār eyler

30. Füsün-sā zulmet-i ṭāli' ile çarh-ı siyeh-kāra
Devāt- āsā derūnum dūde-i miḥnetle tār eyler

Penāhum künc-i dīvār oldu pejmürde varak-āsā
Galaṭ nusħa gibi devrān beni bī-i 'tibār eyler

Misāl-i nāka-i ber-ceste me'mūl-i niżām itsem
Bürilde kāğıd-āsā hātūrum ḡam tār u mār eyler

Kitābet ārzū itdükçe bī-kes olmadan nāşī
Süveydā-yı derūnum ķalb-i şāfi pür-nigār eyler

Dimāġ bir çarha iħtilāl īrās itmekle^{34a}:
Şab ile sükkeri fark itmeyüp yeksān 'ayār eyler

35. Hat-ı Kūfl ile A'cāme mahzā yazmağa benzər
Felekden ma'rifetle ol ki ümmīd-i medār eyler

^{27b}: şikest ; şikeste

^{28b}: bār-ı 'omri ; bārī

^{34a}: eksik misra'

Kerem-kārā eger el-yevm hālüm bilmek isterseñ
Lisān-ı hāl ile hāme huzūra āşikār eyler

Leb-i bahr-ı emelde dīde-bān-ı ye's-i hīrmānum
Ki ancaç rūz u şeb geçdükçe dil anı şumār eyler^{37b:}

Efendüm bir dinilmez derddür bī-kes olmaç kim^{38a:}
Der ü dīvār o miskini sitemle seng-i sār eyler

Huşūşā tā şabāvetden 'abd-i 'āciz bī-kes olmağla^{39a:}
Göz açdurmaz zamāne bāşuma dünyayı tār eyler

40. Tahammül itdigüm bu deñlü çevre iżtirārdür
Benüm-veş yoḥsa ne seng ü ne āhen iştibār eyler

Sipihri-pür-cefānuñ resm-i dīrīni budur gerçi
Cihānda muttaşıl ehl-i hüner miḥnetle zār eyler

Teşebbüs eyleyüp ammā yine bir dāmene āhir
Anuñ 'avni ile važ'-ı sipihri sāz- kār eyler

Ben ise 'ālem-i esbābda sıfrü'l-yedüm şöyle
Kaçan bir dāmene çeşm-i ümildüm intizār eyler

Egerçi pūde çeşmüm gibi nezdik ise de tāb'um^{44a:}
Mişāl-ı çarh-ı atlas ser çeküp dehri güzār eyler

45. Vell dergāh-ı ihsānuñ penāh-ı 'ālem olmağla
Dil-i pür-iżtirābum anda ümmid-i karār eyler

Vücūdum tāb-ı hūrşīd-i cefā hākister itmekle
Göñül zill-ı medār-ı āsitānuñ sāye-dār eyler

Yeri yokdur mahalsüzdür dilün taşdi'-i sultānum
Vell ihsān yüzinden nāçārdur bi'l- iżtirār eyler^{47b:}

Şikāyet dād-i ceyş-i pür-cefā-yı çarh-ı zālimden
Yakup hīrmen-geh-i şabr u şeklbum pür-şerār eyler

Tekālīfi katı pey-der-pey oldı hāne-i kalbe
Bu zulm ile ķalursa şahş-ı cān terk-i diyār eyler

^{37b:} rūz u ; rūz -

^{38a:} vezin bozuk

^{39a:} vezin bozuk

^{44a:} ise de; ise

^{47b:} vezin bozuk

50. Görüp kaydum saña hāş eyle kor ol pür-sitem-gerden
Niçe demdür gōñul çevre taḥammül ihtiyyār eyler^{50b:}

Recāsi bende-gānuñ defterine şebt olunmakdur
Anuñçün ‘arż-i hālin dil mutaşşil der-kenār eyler

Egerçi istiṭā’at bende yok hem bende-gānide
Kemāl-i re’fetinden dil o lutfa intiżār eyler

Beni bir hizmete haddümce istihdām mümkindür^{53a:}
Ne emr eyler iseñ biñ şevk ile dil iftiḥār eyler

Muḥaṣṣal ey kerem-kānı dahīl-i der-gehūn olup
Cüyüş-i cevr-i çarha āsitanuñ dil hīşār eyler

55. Elüm (dut) hākden қaldur beni lutf eyle sultānum^{55a:}
Zamānlardur ki zır-i pāda devrān hāk-sār eyler

Şināsī sen hāzılz-i hākde ġaltide olmaǵla
Kiyās itme o ‘ālī-rütbe saña lutfa ‘ar eyler

Budur ‘ālī-cenāb olanlaruñ luṭf-ı ṭabī’īsi
Ki bālā ile peste bir nażarla i’tibār eyler

Göre hūrşid-i ‘ālī-cāhi pertev efken olduńda
Bülend ü pesti maḥrūm itmeyüp nūrin nişār eyler

Du‘ası devletiyle turma ağāz-ı niyāz eyle
Ki sükkān-ı semā anın muşallā intiżār eyler^{59b:}

60. Vücūdın Hażret-i Haķ eyleye mahfūz-ı ‘ālemde
Każā tā hükmini ‘ālemlere leyl ü nehār eyler

Mübārek hātiri cemiyyet üzre eyle her bir ān^{61a:}
Süreyyā-yı felekde tā ki Pervlın ber-ķarār eyler

50b: çevre ; cevr

53a: istihdām ; istihdām

55a: elüm dut ; elüm -

59b: anın ; anın ne

61a: hātiri ; hātir bir ; eyle her bir ān ; eyle her ān

6b-7a-7b-8a-8b

6.

Fe ' i lā tün/ Fe ' i lā tün/ Fe ' i lā tün/ Fe ' i lün
 (fā' i lā tün) (fa' lün)

1. Yeter ey 'akl hevā-peyrev-i bīhūde-hayāl
 Tāli'-i bl-esere eyleme teklīf-i muhāl

Eşer-i ahter-i nāzende bilüp hīrmānī
 Kevkeb-i bl-günehe eyleme isnād-i vebāl

Çarh-i 'acizden ümīd itme ser ü sāmānī
 Dime teşvīk-i merāma felek ihmāl ^{3b:}

Hātūra neşr-i ḡubār ideni eyyām şanup
 Rūzgāruñ eşeridür dime ekdār ü melāl

5. Mümkināt oldu pes-i perde-i kudretde nihān
 Māverāsından anuñ eyleme sen istidlāl

Senūñ ey 'akl-i hevādār maķāmuñ ma'lūm
 Kendüñi hadd-i tecāvüz ile itme işgāl

Müntehā-yı seferüñ cevf-i sehāb-i hayret
 Ne կadar cevv-i taşaddurda açarsañ per ü bāl

^{3b:} teşvīk-i ; taşvīk-i

Rāyiż-ı eşhebe teslīm olup ‘avdet kıl
Tā be-key kāt-i beyābān-ı ṭarīk-i iğfāl

Hār-i şekki giderüp gül-bün-i sıdkı ‘arz kıl
Niçe bir ... pür-vahşet ola ravża-i māl

10. Sā‘ati olmayıcağ hāhişün üzre durmaz
Çarḥ dermānda merāmuñda idüp istī‘cāl

Cümle evkātinā ‘ālem
Hük̄m-i Rabbān̄lye mevkūf-i ser-ā-ser efāl

Gerçi esbāba teşebbüṣde fevāyid vardur
Āna aklām-ı şükāt eyledi bast-i aqvāl

Mütevekkil olup ammā ki ṭaleb itmez iseñ
Yine aḥkām-ı ezell̄ye olunmaz ibdāl

Ol huşuşuñ ki cehūl ide zamānı lā-büdd
Sebebi ḥalk olunup eyler ani istikbāl

15. Görinür vakti ile āyīne-i ‘ālemde
Şūret-i şāhid-i takdīr-i Hudā-yı müte‘āl

Hāşılı emr-i Hudā ile olur bahş-ı merām
Dād-ı Haḳ olmağa muhtāc-ı huşūl-ı āmāl

Bir eṣer kim ola nezdīk-i zuhūri anuñ
Mazharı mülhem olur rāh-ı huşūle derhāl

Göre bu dā‘iyeyi oldı derūna lāyih
Sāyık-ı muṭlaq olup şāh-reh-i şarkāne dāl

Kim varup dil o kerīmū’s-şiyemün̄ dergehine
Arz-ı hāl eyleye bī-çāreligin bī'l-icmāl

20. Hāk-i pāy ile idüp āyīne-i çeşme cilā
İde bu yüzden aña şahş-ı emel ‘arz-ı cemāl

Öyle dergāh-ı cihān-mertebe kim gökde arar
Ṭāk-ı tāb olmağa kāvs-ı kuzah̄ eyyām u leyāl^{21b}

Ma‘den-i kuḥl-i cevāhir diyü hākin gözedüp
Tāzelendükçe felek itmede çeşmün ikhāl

^{21b:} eyyām u ; eyyām -

Çok mı bu sa'ad ü şeref ol yere kim olmuşdur
Südde-i bāb-ı velī-nī'met-i şāhib-iclāl

Serverā ehl-i 'atā (vü) eger erbāb-ı sehā^{24a:}
Mazhar-ı avn-ı Hudā mecmā'-ı envā'-ı kemāl

25. Kurre-i 'ayn-ı cihān merdümek-i çeşm-i zamān
Şeref-i cümle mekān zīb-dih-i cāh u celāl

Dest-gır-i žu'afā müşfik-i hāl-i fuķarā
Yāver-i ehl-i recā hāmi-i erbāb-ı melāl

Hāliyā devlet-i dīn içre reisü'l-küttāb
Kim sezādur aña ol mertebe bi'l- istiklāl

Hażret-i Rāmī Efendi ki felek devr ideli
Gelmedi zāt gibi 'arif-i pākize-hisāl

Cūd u ahlākına 'abd oldu kibār-ı devlet
Kerem-i meşrebine bendedür ahrār-ı ricāl

30. Kalemi tīr-i işābet yedi ķavs-i tevfik
İder emrin hedef-i hüsn-i huşūl-ı işāl

Bahr-ı ihsān u 'atāsı mütelāṭum olalı
Seng-i sāhil gibi ġark olmada hāmūn-ı cibāl

Göreli keff-i güher-pāşını māh-ı nīsān
Leb-i esdāfa düşüp reşk ile oldu teb-hāl

Eser-i hulk kerlmin ideli istiṣmām
Eyledi bād-ı şabā būy-ı gülü istiṣkāl

Hātır-ı pākine hep lāyiḥ olan fikr-i dakīk
Āb-ı şāfa şanasın düşmededür berk-i kelāl

35. Sofra-ı nī'meti mebsūt-ı cihāt-ı sitte
Rub'-ı meskūna n'ola eyler ise bezl-i nevāl

Bāb-ı şālis gibi meftūhdur ihsān^{36a:}
Şāzzdür ḥalka anuñ gibi verā-yı fetkāl

^{24a:} 'atā vü ; 'atā-

^{36a:} eksik misra'

Ravża-i halkını terk itmek ile itdi yemİN
Gülşene uğramaz oldu güzer-i bād-ı şimāl

Vāye-bahş olsa eger feyz-i ḡubār-ı ḫademi
Cevher-i ṣāf olur peride ḥārā-yı ḥayāl

Sāḥa-i bār-geh-i ḫadri cihān-ı vüs'at
Fark-ı dünyāya ider re'fet ile bahş-ı ẓilāl

40. Felek-i atlas eger anı muhīt olsaydı
Çokdan eylerdi cihān dā'ire Seyhūn ezyāl

Rütbe-i cāhina nisbetle naẓar eyleyicek
Görinür naḳṣ-ı na'l-i pāye hilāl

Re'y-i ṣā'ib denilen bende-i fermān-beridür
Hüsн-i tedbīr ise bir ḫākeridür bī-ihmāl

Bāb-ı luṭfında mülāzim geçinür sa'd ü şeref
'Abd-ı memlūk der-i devletidür rif'at ü ḥāl

Şevk-ı evşafi idüp cāmeyi berz-i neşāt
Ḥāk-i pāyine yazar bir ḡazel-i tāze-ḥayāl

45. Rūzgār içre n'ola ser-keş ise serv-miṣāl
Germ ü serdin ne bilür 'ālemüñ ol tāze nihāl

Dile ḡılżat getürür dā'iye-i vaṣl-ı ḥaṭūn
Sebeb-i ḥāb olur būy-i reyāḥīn-i sikāl

Fikr-i būşı nigehünle n'ola bīlmār ise dil
Hīçden āzürde olur meşreb-i şūh-ı etfāl

İnhirāf itse n'ola ḳalb reh-i 'aşķuñda
Çeke fermānunu Rüstem olan ey Nāşī Kemāl

Görmeli çeşm-i felek düşde nazır-i hüsнün^{49a:}
Yokdur ey Yūsuf-i şānī saña 'ālemde miṣāl

50. Dil mezākınca ağız miski şekerdür gūyā
Zīr-i bālā-yı dehende görinen 'anber-i ḥāl

Rişt-e-i āh ile cezb eyleyüp ol seng-dili
Gösterür rif'at ile dil şān'at-ı cerr-eskāl

^{49a:} çeşm-i felek düşde nazır-i hüsнün TN. ,NĀ. ; düşin dahi çeşm-i felek hasta naẓar D.

Dāverā şāf-ı dilā ‘ārif-i ‘āll-ķadrā
Ey veliyy-i ni‘am-ı zümrə-i erbāb-ı kemāl

‘Avn-ı Hākdur žu‘afā üzre nigāh-ı lutfun̄
Çeşm-i bedden seni hifz eyleye Rabb-i müte‘āl

Oldı eyyām-ı şerifün̄de cihān ‘āleme ‘iyd
Ba‘de-ez-ın kim olma müft-keş-i māh-ı Şevvāl

55. Gālibā tās-ı felek dahi cerāguñ geçünür
‘Arz-ı sözde fetil itdi degül şekl-i hilāl

‘Ālemi tutdı hūrūş-ı yem-i cūd-ı keremün̄
Cū-şifat akşa n’ola aña derūn-ı meyyāl

Ya‘nī ümmild-i ‘ināyetle bu ‘abd-ı ‘āciz
‘Arz idüp hālini dergehüne eyler rū-māl

Niçe demdür rızā-dāde-yi taķdır olup ^{58a:}
Beni dem-bestə ider hayret-i ‘ālem cün lāl

Baştı idüp kūnc-i tevekkülde firāş-ı şabrı
Geçdi peygūle-i miḥnetde zamānum meh ü sāl

60. Tīb-i hātirdan eṣer görmedi bir şemme gōnūl
Kısmeti hūn-ı ciger olmada cün nāf-i ǵazāl

Hāricinden dolaşup dā‘ire-i ümmidiñ
Nokta-i şek gibi dil görmedi bir cāy-i me’āl

Ģirrelenmekde meh-i nev gibi ebnā-yı zamān
Ben ise ķaldum ayaqlarda yerüm saff-ı ni‘āl

Iżtirāb itmek ile kūra sıfat her demde
İnkılāb itmede hātır dahi hūn nokta-i hāl

Maraž-ı kesb-i ma‘arif ile bīmār olalı
Hātirum şahş-ı żarūretdür iden gāh su’āl

65. İntizām ile ‘aceb nāz u niyāzum vardur
Görmedin rūyını şatmakda baña ǵunc u melāl

Olup ahvälüme hep vāy-ı te’essüf lāhik
Sālim olmaz dili şarrāf-ı ǵam eyler i'lāl

^{58a:} eksik misra'

Küşt- gırāne ġamuñ eylediği hamlelere
Cānı yokdur ki taḥammül ide Rüstəm dahi Zāl

Seyr-i şabır ile def^c eyler idüm şimdiye dek
Zūr-i bāzūda vell ḫalmadı min-ba^d meçāl

Āḥirü'l-emr kaçup dergehüne cān atdum
Makşadum aña taḥaşşun ile idfā^e-i cidāl

70. Pāyume düşmesi melhūz-ı dil-i maḥzūndur
Koma ḥāricde beni dā'i re-i şefkate al

Hākden ref^a kerem eyle benüm sultānum
Gevher-i kadrumi ḥāṣid yeter itdi pā-māl

Kemterin bir nigeħūn ni'met-i 'uzmā bilürin
Bendeñi zerre-i ihsānuñ ider sīr-i nevāl

Her ne emr eyler isen^f adlüne rāzīdur dāl
Koma zilletde beni ey ḥakem-i zi'l-ahṣāl

Hāl-i duşvārumu Allāh bilür müşkildür
Yohsa taṭvīl ile virmezdi ḫalem ṭab'a kelāl

75. 'Arż-ı hācāt Şināsī yetişür hācet yok
Ol kerim öyle degül kim ola muhtac-ı su'āl

Fehm ider ḥālüni güftär-ı perlşānuñdan
Nazār-ı ġayra eger olsa dahi 'ikd-ı le'āl

'İllit-i ġayibe çün ḥayr du'ā itmekdür
Muntazır yerde beşer gökde melā'ik el-ḥāl

Hażret-i Ḥaḳ vire ol zāt-ı 'az̄lümü's-şānuñ
'Ömrine devletine rütbesine istiklāl

İrmeye zerre ḫadar dāmen-i ṭab'unā keder
Sūm-i raḥsi güzerān itdiği çün ola zevāl^{79b:}

80. Āsitānı ola tā rūz-ı haşr bāb-ı murād
Yüz süre 'ālemiyān aña ḡudüvv ü āşāl^{80b:}

^{79b:} güzerān ; güzārān

^{80b:} ḡudüvv ü ; ḡudüvv -

8b-9a-9b-10a

(MUSTAFA AĞA İÇİN YAZILAN KASİDE)

7.

Mef ‘ū lü/ Fā ‘ i lā tū/ Me fā ‘ I lü/ Fā ‘ i lün

- Ol bende kim ھulüş-i dili var ھudāsına
Elbette dest-res bulur ol müdde‘äsina

Ez‘āf vechi üzre mükāfâtını görür
Şabr eyleyen ‘acūze-i dehrün̄ cefāsına

Bed-i ‘ömürde bahte-i nār-i sitem olan
Bī-ḥad ni‘amla vāṣil olur intiṣāsına

Beyt-i cihān dār-i mücāzāt-i hamledür
Lābüd irer kişi ‘amelinün̄ sezāsına

- Haml eyleyüp қuşurına dehrün̄ cefāsını
Lāzim degül şikāyet anuñ i‘tidāsına

Melhūf-i çend rüze olan şahş-i bī-kesün̄
Yıllarla nā’ıl olduğu çok ilticāsına

Zānū-neşin-i rütbe-i şaff-i ni‘al iken
Bir gün hilāl-veş yer iderek a'lāsına

Tecdīd-i ni^cmet ile irişdükçe ‘ālemüñ
Geh sır ü gāh gürisne-i şubh u mesāsına

Kalsañ bürehne serde yine Hakk’ a şukr idüp
Teşmīr-i āstīn-i taleb kıl rızasına

10. Ber-ter olur ve āhiri- küfrān-i ni^cmetüñ
Hamd it ne hālet ise Hudā’nuñ ‘atāsına

Hayf-ı kalem ki ser-keşinüñ ser- nüviştidür
Mümkin mi sedd-i rāh anuñ mācerāsına

Āhkām-ı Hakk’ a rāzī olup cān ü dil ile
Bağ her umūruñ ‘ākibet māverāsına

Tā düşmeyince ķasvet-i ķalbe bir iki gün
Şukr-i pey-ā-pey eylemez iseñ şafasına

Her şiddetüñ neticesi şabr it ferah olur
Böyle ħaber virildi bunuñ mübtedāsına

15. Mekr olmasa ben olmaz idüm şabr ile kişi
Vāṣil ‘avākibında meşākkūñ rehäsına

Āhir bu i^ctikādı şifā-yı şudūr idüp
Dağ bendüm oldı cümle muķārin şināsına

Yüz gösterüp telāfi-i mā-fāta çarh-ı kec
Mir’āt ķalbüñ eyledi hest-i cilāsına

Re’s-i zenebden eyledi vāreste cürmini
Bed’ itdi mihr-i tāli’imiz incilāsına

Azāde oldı şimdi Şināsl dil-i fahūr
Sadr-ı muazzāmuñ ķuli ol kethüdāsına ^{19b:}

20. Hālā ħayāt-ı kān-ı kerem Muṣṭafā Agā ^{20a:}
Kim cümle ‘ālem olmada mazhar seħäsına

Zāt-ı sütüde-meşrebinüñ bendesi cihān
‘Ālem esl̄r-i hulk-ı kerim-i edāsına

^{19b:} ķuli ol ; ķuli olup

^{20a:} Hālā ; Hālāt-ı

Dir ‘aynuñ (ise) ‘avn-ı İläh āsumāndan ^{22a:}
 ‘Ömrüm eyledükçe eşhebinüñ irtikāsına

Cānı mı var ki hātemüñ açsun dehānını
 Tayy-ı zebāne kādir olur mı ‘atāsına

Bahır-ı ‘atāsı ‘ālemi olmış ‘aceb muhīt
 Mebzül-i cūdı yād oluna āşināsına

25. Sanma hilāl kāse-i çüpīne dest ura ^{25a:}
 Hāzır olur felek ser-i h̄āni şalāsına

Tīyn-i mücevher-i sūm-i rāħşı hācer yeter
 Hācet nedür felāsifenüñ kimiyāsına

Cevher olur kelāmuñ eger ki dehānuña ^{27a:}
 Korsaň ġubār-ı pāyını ferş-i ‘atāsına

Bī-keslere me’āde dinür āsitānınına
 Düşmişlere melāz dinür hāk-i pāsına

‘Ācizlere sened der-i čarħ ištibāhidür
 Hārmān ḥarām-ı dergehinüñ melcāsına ^{29b:}

30. Evsāf-ı zāti ile neşāt-ı deründan
 Bak hāmemüñ bu nev-ġazel-i cān-fezāsına

Biñ dāg-ı tāze ister imiş ištirāsına ^{31a:}
 Kālā-yı vaşlı ol mehūn āteş bahāsına

Düşme küşāyiş-i emele zülf ü hāt diyüp
 Ey dil şabānuñ uyma yeter gel hevāsına

Dil her görünce nāfe-i müşk-i Huten şanur
 Ol hāl-i ‘anberinüñ tevbe hātāsına

Kühl-ı cevāhir olduğın itseñ müşāhede
 Göz dikmesün meded ol mehūn hāk-i pāsına

^{22a:} ‘aynuñ ise ; ‘aynuñ -

^{25a:} dest ura ; dest rūyna

^{27a:} dehānuña ; dehānuñ

^{29b:} vezin bozuk

^{31a:} Biñ dāg-ı tāze TN. , T.Sal. ; Biñ tāzc dāg D. , SN.

35. Başla lisân-ı hâl ile ey hâme sen dağı
Ol ahşenü'l-hışâl-i kerîmünñ tîrâsına

Meşyen 'ale'l-vecih derine rûy-mâl idüp
Bî-gayri böyle eyle adıyla Şinâsına

Ey âsitâni mesned-i üftâdegân olan
Sensin mu'ayyen ehl-i dilinüñ nevâsına^{37b:}

Devründe 'âlemüñ yüzü güldi şu gûne kim
Üstâd-ı şufret aldırıamaz keh-rübâsına

'Âlem şümûl-i re'fetüñ ol denlü kim fâkat
Kaldı efendimüñ keremi ben gedâsına
40. Mevlâ-yı zü'l-celâl saña dest-gîr ola
Tevfîk idüp merâtib-i câhuñ 'ulâsına

Lutf it çerâğûñ eyle Şinâsî hakîrûñ
Târl-i bahînuñ sebeb ol rûşenâsına

Sultânûm eyle hâk-i siyehden dili ref
Aldı yeter cefâ-yı felek zîr-i pâsına

Allâh bilür ki hâlimi gâyet hârâbdur
Tâb u tevân kalmadı dehrûñ ezâsına

Tefsîl-i hâle başlar isem derd-i ser virür
Açdum devâm-ı devletinüñ el du'âsına
45. Zât-ı şerîfûñ ide mahfûz müste'ân
Îrdükçe dehrûñ 'izz ile bükr ü 'îşâsına

^{37b:} dilinüñ ;dilüñ

12b-13a-13b

(ŞİTA'İYYE)

8.

Fe ' i lā tün/ Fe ' i lā tün/ Fe ' i lā tün/ Fe ' i lün
 (fā' i lā tün) (fa' lün)

1. Sevk idüp gurbete devrān-ı dil-i nälāni
 Būm-veş itdi (bu) mesken bize bir virānı ^{1b:}

Niçe mesken ki olur sâhası içre nā-būd
 Aña nakl eyleseler tā'ife-i iskāni

Habbezā hâne-i vîrâne-i berbâdeş kim
 Ne der ü bâmi var anuñ ne cidâr-ı bâni

Aña dünyā dir idüm lîk dahi eskidür
 Belki işidüp (ise) incine bu bühtâni ^{4b:}

5. Kimi kâvs-i kuzah-ı rükni dahi bir heyhât
 Râstdur ortasına der isem Ok Meydâni

Çifte dâd olsa sezâ rûy-ı cidâr-ı dehre
 Dest-i cürmiyile Kâf tâğına olup sânl

^{1b:} itdi bu ; itdi -

^{4b:} işidüp ise ; işidüp -

Resen-i revzeni gördüm gözüm ile diyerek
Şu gibi cări okur menkabet-i Tūfānı

Dāğ-ı dil varsa n’ola Kara Hasan karlıguna
Ferş-i kānūn-ı zevāyā-yı zülālūn kānl

Öyle bārid ki կօսան cevfine şad-pāre olur
Kūzesi içire bes կահve leb-i fincānı

10. Diyüp ehl-i nefesün̄ biri ocāguñ sönsün̄
Anı germ eyleyemez kırsañ̄ eger ormanı

Gelse hāricden eger ahger-i sūzende dahı
Şiddet-i serd ile olur hācer-i seyrān̄ı

Āteşe urmağ ile kābil-i teshīr degül
Der (ü) divārını hem sakfi ile eyvān̄ı ^{12b:}

Fī'l-meşel hücresinün̄ birisi hammām olsa
Dūzahū üstinde kızar idi meger kazgānı

Bī-te'ab bunda gelüp kara kişi seyr itsün̄
Görmemiş var ise Aydin ile Saruhanı

15. İpe sūrmek olur şiddet ise ^{15a:}
N’ola un ser-keşi eylerse h̄oca urgānı

Żiddidur ‘unsurunuñ germäge yokdur cānı
Añamaz bunda günehkār olan şeytānı

İşte bu evde կapar ādemî dīv-i sürekā
Yok yere nāminı çekdirmede Kattān Hānı

Tāğdan kāğıd uçurmak degül iş rişte ile
Bunda ben ipden uçurdum bir yēñi կaftānı

N’ola ferş-i hārem-i dāyeden olsa hāll̄
Dökdürür cevv-i mu'allakda su կapar anı

20. Dür olup kevne de eylerdi taħaccür kaşrin̄ ^{20a:}
Bunda cem̄ eyleseler ger maṭar-ı Nīsānı

^{12b:} der ü ; der -

^{15a:} eksik misra'

^{20a:} kaşrin ; kaşret

Farkı yokdur diyemem hâk bu Kaṭar-Ḥānından
Kara cāv ile bunuñ naḳṣı deve tabanı

Şila-ı rahme berāber idi görseydi bu ki
Hayf ḡurbetde vefāt eyledi Dāğıstānī

Halef-i va' d ideni bunda ṭutarlar ma'zūr^{23a:}
Şiddet-i veyle şikest eyleyicek peymānı

Lafż-ı oğulda diyüp ḳul ise āzād olur
Sehv ile bir işe çagırsañ eger oğlanı

25. Hışt-ı dīvār gibi ekli ḳatı müşkil olur
Kor iseñ bir gice dursa yine kuruş-ı nānı

Beyża bir şeb ḳalıcaq beyża-i fulād olup
Virseñ üstāde anı tīg çeker şeş-ḥānı

Şabr iden hālī degül bunda ticāret ehli
Yüs̄r olur sakfına bir lahza ḳosanı ḳatrānı

Harcı san meşel-i şem'e de muhtāc degül
Dökdürüp bacaları 'aks-i meh-i tābānı

Hizmeti dahı çıkuþ bād-ı hevādan eksər
Bād ber-çide ider astar ile yorgānı^{29b}

30. Hāsılı ki görüp böyle bürüdet çekeli
Baña eshel görinür şu'bede-i külhānī

N'ola tebdıl-i mekān eyler iseñ cāy-ı rez^{31a:}
Meşreb-i bāridinüñ ülfete yok imkānı

Der (ü) dīvārinuñ evşāfi şovuk geldi baña^{32a:}
Dil-i ḡurbet-zedenüñ ki ısinamaz cānı

^{23a:} va' d ideni ; va' dc cylcyeni

^{29b:} ber-çide; pür-çide

^{31a:} cāy-ı rez ; cârez

^{32a:} der ü ; der -

GAZELLER

14b

1.

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

- Dürdi-i ḥamrā-yı mey kibrīt-i āḥmerdür bañā
Tūtiyā-yı dīde-i dil gerd-i sāğardur bañā

Olmadı bir vech ile şūret-pezīrā-yı vişāl
Var ise āyīne-i ṭab'uñ mükedderdür bañā

Lüknetinden ol şeker-leb lafızını tekrār idüp
İtdügi her nükte bir ḫand-i mükerrerdür bañā

Def-i sevdā-yı ser-i zülf-i siyeh-kāruñ içün
Ḩälüñün her dānesi bir ḥābb-i 'anberdür bañā

- 'Ukde-i dilden Ḳināsī hāṭīrum teng olalı
Dīde-i her gönçe bir ḫafs-i müdevverdür bañā

14b

2.

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

1. Sirişküm pāyiñe aķduķça sen gül- verd-i ter-āsā
Olur ḥandān kenār-ı cūda reste ḡonçe-i ra'ñā

Hümā pervāz iken murğ-i dili şayd eyledi āhir
Kemend-i zülf-i dil-dāra virilmişdür yed-i ṭūlā

Hırāmuñdan o deñlü fitne mu'tād oldu 'ālem kim
Kiyāmet ḫopsa reftār itdi der-ber dil ḫad-i yārā

O ṭifl-i bī-süvāruñ pāyiñe düş sāye-veş ey dil
Süvār-ı esb-i nāz olup 'ināne itmeden irħā

5. Tīrāş-ı haṭṭin ol serv-i nūmāyān oldu ruhsāri
Kiyāmetdür Şināsl ṭogħid maġribden güneş gūyā

14b

3.

Me fā' I lün/ Me fā' I lün / Me fā' I lün/ Me fā' I lün

1. Gōñül olma hevā-dār-i sehī gerdī ḥabāb-āsā
Var ol şābit-ķadem kūy-i tevekküle ķibāb-āsā

İdüp def-i keder rişte-i bıldār eyler elbette ^{2a:}
Varup bir kūşede tenhā- nişin olan ḥarāb-āsā ^{2b:}

Bülend ü pestī mahrūm itmesün ta'mīm-i feyzindan
O kim 'ālī-cenāb-i dchr olam dir ăftāb-āsā

Katı ey seng-dil ben hāk-i rahi pāy-māl itme
Seni de devr ider sergeşte āhır ăsiyāb-āsā

5. Siyeh kāse sipihre ittikā cehl-i mürekkebdür
Şināsınün̄ geçen rūzı hayāl ü leyli hāb-āsā

^{2a:} rişte-i bıldār ; bir neşvc peydā NĀ.

^{2b:} ḥarāb ; şarāb NĀ.

15a

4.

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

1. Her կսրմ hāk-i pāyiñda nūmāyāndur bañā
Çeşm-i inşāf ey dür-i sencide ḥayrāndur bañā

Safha-i dilde ḡubār-i klineden yokdur eṣer
Şafvet-i ṭab'um görüp āyīne ḥayrāndur bañā^{2b:}

Bir nażarla seyr idüp nakş-i nigār-i kesreti
Ahger-i sūzān şüküfte-verd-i ḥandāndur bañā

Gonca-veş dil-teng olam dünyā-yı teng oldi şanur
Çeşm-i sūzen vüs'at-i hātırla meydāndur bañā

5. Şāhid-i kādī mezāyā-yı mezāhirde görüp^{5a:}
Nakş-i ber-āb-i şuver bir başka seyrāndur bañā

Hārīce važ'-i kadem itmem seyāhat eylemem
Kişver-i dil ḥaddi yok vāsi beyābāndur bañā

Şā'irāne bir ǵazel tarh it Şināsī gel yeter
Da'vī-i esrār-i vahdet mahż-i bühtāndur bañā

^{2b:} şafvet ; şafha NĀ.

^{5a:} kādī ; قضى

15a-15b

5.

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

1. Kāmetūn şevkiyle künc-i gam hīyābāndur bañā
Medd-i dūd-ı āh-ı dil serv-i hīrāmāndur bañā

Dil seni gördükde gīybet eyleyüp bī-hod okur
Gayra kurbuñ vaşl iken bir tāze hicrāndur bañā

Meh eger olsa ufukdan ser-zede itmem nigāh
Matla‘-ı ümmīd ol çāk-ı girbāndur bañā

Halka ḥalqa kākülüñden rūyuñ oldukça bedīd^{4a}:
Gül konılmış cā-be-cā bir deste reyhāndur bañā

5. Cevher-i cān ḡayr-ı merfīdür mücerred dir iken
Şimdi ol rūh-ı muşavver göz göre cāndur bañā

Mevc-i čīn-i cephe-i rū vartā-i girdābdur
Halka şarf-ı āb-rū mahzūr-ı tūfāndur bañā

Sāye-bahş olsa Şināsīye nihāl-i kāmetün
Haķ bilür ey serv- ḫad bir yemce ihsāndur bañā

Līk şimdi dil vell-i ni‘metüñ luṭfin umār
Kim nigāh-ı iltifātī rahat-ı cāndur bañā

Kulzüm-i ihsān re’ls-i devlet-i şāh-ı cihān
Bir kemīne ḫatre-i in‘āmī ‘ummāndur bāñā

10. Hażret-i Rāmī Efendi kim ḡubār-ı dergehi
Cevher-i sāmān tevācūd itmede kāndur bañā

Añlayup bādī nażarda ḥāk-i pāy-ı ḫadrini
Kemterlñ her zerresi kuħl-ı Şifāhāndur bañā

Hīzr-ı vaqt ol merd-i ‘ārif kim ferāsetle bilür
Iżtirār irdi kemāle vaqt-ı ihsāndur bañā

^{4a}: Halka ḥalqa ; Halka ḥalqa

Hak Te‘ālā hātīrun lutfiyle mecbūr eyleye
Her zamān tatylb-ı dil andan nūmāyāndur bañā

29b

6.

Me fā ‘ I lün/ Me fā ‘ I lün/ Me fā ‘ I lün/ Me fā ‘ I lün

1. Eyā şāh-ı rüsul destünle şakk oldu meh-i garrā
 Bu ḥāl-mu‘cizüñle sākuñā çıkmaz yed-i beyzā

İşitdi şer‘üñ üzre ba‘şınl eyyām-ı āhırda
 Sürüründan semāya atdı kendin Hażret-i ‘Isā

‘Aceb mi olmasa sāyeñ nażlrüñ büyi var anda
 Seni çün bir yaratmışdur Cenāb-ı Hażret-i evlā

Resūm-ı ebrūvānuñ mā-şadakdur “Kābe ķavseyne”^{4a:}
 Mu‘anber mūları esrār-ı “Sübħāne’l-lez̄l isrā” ^{4b:}

5. Sañadur istinādı ilticāsı yā Resūlallāh
 Şefā‘at kıl Şināsl bendeñe lutf eyleyüp ferdā

^{4a:} Sure 53, Ayet 9, Meali : “Sonra (Muhammed’e) yaklaştı derken daha da yaklaştı. O kadar ki(birleştirilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu”

^{4b:} Sure 17, Ayet 1, Meali: “ Bir gece, kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye(Muhammed) kulunu Mescid-i Haram’dan , etrafını mübarek kıldıgımız Mescid-i Aksa’ya götürüren Allâh noksan sıfatlardan münezzehdır.O, gerçekten iştiridir, görendir.”

15b

7.

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

1. Sipihr-i vāj-gūnuñ ḥimmeti vārūn-eserdür hep
Bu kūhuñ būy-i nahl-i şandalı sersām-serdür hep

Neslīm-āsā görüp hercāyi ḥalkı gerçi açılmaz
Dilüñ ammā derūni ḡonçe-veş hūn-i cigerdür hep

Fenānuñ lezzeti taḥmīl-i minnet itmege degmez
Ne ma'kūl eylemişdür bıld-i mecnūn bl-semerdür hep^{3b:}

Süveydādan derūni yakdı tāb-i pertev-i hālūn
Bell dirler ḥarlkūn ibtidāsı bir şererdür hep^{4b:}

5. Hīrām itsün dir iseñ dil-rübā ebrūnī ferş eyle
Şināsī ma'-i cārlūnūn mecārisi kemerdür hep

^{3b:} mecnūn ; mecnūnı

^{4b:} bir ; pür

15b

8.

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

1. Dilüñ ihżarı tır-i ǵamzeñe hūn-ı cigerdür hep
Bell mihmāna ikrāmī kirāmuñ mā-ħažardur hep

Cigerden çeşme dek čln-i ceblnüñ şerhalar açdı
Reh-i havz-ı sırişküm şimdi ser-tā-ser kemerdür hep

Ricāl-i kasvet ü ehl-i şafānuñ farkı rūşendür
Ki hārā ile gevher bir degül gerçi hacerdür hep

4. Şināsī lāyik-ı taħsın olur ăsārimuz yokdur
Nigāh-ı i'tibār ehl-i dil-i hüsn-i naazardur hep

16a

9.

Me fā' I lün/ Me fā' I lün/ Me fā' I lün/ Me fā' I lün

1. Rek-i tār-ı haṭūndur dīde giryān olmağa bā'iş^{1a:}
Zuhūr-ı rişte¹-i ebr oldı tūfān olmağa bā'iş^{1b:}

Füzūn oldı ḥurūş-ı mevc-i eşküm āh-ı serdümden
Nesl̄m-i tünd olur bah̄r içre tūfān olmağa bā'iş

Türāb-ı kūzeyi te'sīr-ı ātes pür-ṣikāf eyler
'Aceb mi tāb-ı hicrān olsa ḥandān olmağa bā'iş

Kad-i dil-dār-ı taḥrīk eyler āhum cünbiş-i tāze
Çemende bād olur serve ḥirāmān olmağa bā'iş

5. Şināsī ḥabl-i ümmid-i 'ināyet olmasa elde^{5a:}
Nemiz var lāyık-ı dergāh-ı Yezdān olmağa bā'iş

^{1a:} dīdc ; dīrc,deyre

^{1b:} ebr ; eyr,lr

^{5a:} ḥabl-i ; ḥayl-i

16a

10.

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

1. Rūyuñ olmazdı 'arak-rīz ey gül-i nāzik-mizāc
Hikmet ile āb u āteş itmez idi imtizāc^{1b}:

Tāb-ı ruhsaruñla cismüm yanmağa dildür sebeb
Şū'le-i mihr ile pertev-süz olur zırā züçāc

Kalbüñi şaf it kederden kim derūna feyż ire
Beyti rūşen eylemez pāk olmasa ḥarf-i Mizāc^{3b}:

(Nev)-ḥatūndan dahi cüst oldı nigāhuñ fitnede^{4a}:
Düzd-i rūşen- ṭāli'a sermāyedür tārlk-i zāc

5. Yokađum nabžin Şināsī hasta-ı vuşlat imiş
Ölmeden özge dil-i bī-çāreye yokdur 'ilāc

^{1b}: idi; i-i / itmez idi ; itmeseydi NÂ.

^{3b}: olmasa ; olsa

^{4a}: Nev-ḥatuñdan ; - ḥatuñdan

16a-16b

11.

Fe^c i lā tün/ F e^c i lā tün/ Fe^c i lā tün/ Fe^c i lün
 (Fa^c i lā tün) (Fa^c lün)

1. Dilde-i cāna cilā dīde-i rūhsār-ı feraḥ
 Ḥurra-i ʻiyd-ı ṣafā ṭal^fat-ı dīdār-ı feraḥ

Ceyş-i ḡam ḫanda görür aña taḥassün ideni
 Neşr-i gerd eyler iken dāmen-i kuhsār-ı feraḥ

Niçe ḥāṣāke ola hiç sed-i reh cilve-i āb
 Ḳasvet-i dil olamaz māni^c-i envār-ı feraḥ

Dil kibārin dilemez zill-ı hūmā pervāzın
 Dāhi a'lā viren aña sāye dīvār-ı feraḥ

5. Hālet-i zā'ide gelmez mi Ṣināsī meyden
 Cünbişünden bilinür mazhar-ı āsār-ı feraḥ

16b

12.

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

1. Cām-ı meyden n'ola olsa 'āriż-ı dil-dār sūrh
Āteşe nezdik olan lā-büd olur ruhsār sūrh

Çeşminüñ hünlligi zāhir deguldür şüretā
Bāde nūş itmekle olmaz çehre-i bilmār sūrh

Reng-i ruhsaruñ sevād-ı hattā galib olmada
Reng-yāb olan siyehden olmaz tekrār sūrh

Şermi-i ehl-i ḥayā mevkūf-ı küstāhī degül
Muktezā-yı māhiyetle gül olur her bār sūrh

5. Kat kat olmuş reng-i hüsni cāme-i gül-gündan
Āl āl olmuş Şināsī ol meh-i destār sūrh

16b

13.

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

1. Olmadı vaşluñla da bu ṭab'-ı ḡam-mu'tād şād
Hāşılı düşvär imiş 'ālemde terk-i i'tiyād

Fikrüm artar hālūnī žamm eyledükçe kaddūne
Nokṭa ile 'aṣr olur zlrā hisāb içre iżād

Ol gül-i ter gönderüp peykān-ı müjgānun dile
Eyledi bir ḡonçe ile hāṭır-ı mecrūḥı yād

Ġayrilar çāk-i girībānun diler ammā ki dil
Dāmenün elden կomaz bilmem nedür bundan murād

5. Āh ile def'-i keder eyler Shināsī ehl-i derd
Kim ḡubāra menzil olmaz cilve-gāh-ı tünd- bād

16b

14.

Fe' i lā tün/ Fe' i lā tün/ Fe' i lā tün/ Fe' i lün
 (Fā' i lā tün) (Fa' lün)

1. Hat gelüp 'asıka oldı leb-i cānān lezliz
 İhtiżārunda olur her kişiye cān lezliz

Dil-i āzāde şeker-ħand-ı dehānuñ ister
 Meşreb-i ŧifla olur piste-i ḥandān lezliz

Rūstāyī olamaz şır ile hem-şire
 Kūha nisbetle olur bāde'-i bustān lezliz

Dilde 'aşk olmayacak feyz ile memlū olamaz
 Bādesiz şanma ola sāğar-ı rāḥṣān lezliz

5. Si'r ile kimse ŞināsI idemez sedd-i ramak
 Ne ƙadar olsa eger kāfiye-i nān lezliz

17a

15.

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

1. Feżāda nakş-ı pāy-ı nāka-i Leylāyi cūyādur
 Anuñçün cümle-i refṭarı Kaysuñ ḥaṭṭ-ı ḡabrādur

Çekildükçe kemān-ı saḥt-ı tīri tünd-rev eyler
 O şūh ebrūlarun čln itdigi müjgāna irħādur^{2b:}

Yeter ey dāğ-ı dil ol mehden ümmīd-i fitl̄ itme^{3a:}
 Kulaguñdan çıkar ol penpeyi bħħude sevdādur

Dü-tāyi kesret-i nev-bādedendür kāmet-i naħle
 Hamīde-pīr olanda lezzet-i dünyā du-bālādur

5. Şināsī dāmen-i yemdür perlūnūñ cāy-ı ārāmī
 Anuñçün hep ḥayāl-i meh-veşāne dīdemüz cādur

^{2b:} irħādur; irħāndur

^{3a:} fitl̄ ; viṣal NĀ.

17a

16.

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

1. Şanma her 'ar'ar hıramuñ pâyine üftâdedür^{la:}
Sâyesinde dil o serv-i kâmetüñ âsûdedür

Belki teşrif eyleye şâh-ı hayalüñ ey peri
Ânuñ için şerhalar sînemde şekl-i câdedür

Seyle virdi rind-i mey-keş her ne ise mâmelek
Zâhidüñ kąşdî henüz âb üzre bir seccâdedür

Dildeki feyzi derunuñdan sevâdur seyr iden
Tâb-ı şem'i gösteren fânüs-ı şâf u sâdedür

5. Düşmenüñ bir gün Şinâsî irtifâ'i vardur
Jâle hâk-i gülşene bîhûde mi üftâdedür

^{la:} hıramuñ ; hıramuñ

17a

17.

Mef^c ū lü/ Fā^c i lā tü/ Me fā^c ī lü/ Fā^c i lün

1. Sınem ki tīr-i ḡamzeñē ta'līm-hānedür^{1a:}
Dāğunda penbe ṣanma varakdan nişānedür

Kaldı peyām-ı yāre gidüp bīl-vefā gōñūl
Ancaç nażar henüz dahi pek cenānedür^{2b:}

Kavs-ı kuzah kepāzesidür āzmāyışe
Çekmek o ebruvān-ı ḡamuñ Rüstemānedür

Kizb ile ḥud'a şahş-ı tasavvurdan āşikār^{4a:}
Yā Rab bu ne 'acāyib-i devr-i zemānedür^{4b:}

5. Görmek müyesser olmadı bir kez Şināslye
Meylüm dehān-ı yāre hemān ḡā'ibānedür

^{1a:} tīr ; tīg NĀ.

^{2b:} cenāne ; cānc

^{4a:} ḥud'a ; ḥud'a / şahş-ı; teşhīş-i

^{4b:} 'acāyib-i ; 'aclb-i

17a-17b

18.

Me fā' I lün/ Me fā' I lün/ Me fā' I lün/ Me fā' I lün

- Görenler iltemā'-ı mihr-i rūyuñ nūrdur dirler
Dil andan iktibās itdikçe gūyā Tūrdur dirler

Hayāl-i la'lūn ile ağlayu çeşmüm kīzardukça
Gehl mestānedür (dirler) gehl mahmūrdur dirler^{2b:}

Görenler hār-ı hattuñla hūcūm-ı ǵamzeñi tende
Gehl beyt-i temel geh hāne-i zenbūrdur dirler

N'ola sevdā-yı zülfünle recā-yı vaşl iderse dil
Perlşān vaż'ını dīvānenüñ ma'zūrdur dirler

- Şināsl-i perlşān hāle devr-i zülf ü hattuñda
Gehl divānedür dirler gehl meshūrdur dirler

^{2b:} dirler; -

17b

19.

Mef^c ū lü/ Fā^c i lā tü/ Me fā^c ī lü/ Fā^c i lün

1. Dil kim o çeşm-i hastes-i nāzuñ ‘allılidür
 Azār-i reshı ‘illetinüñ zencebilidür^{1b:}

Hattuñ gelince şonçe (lebün) aşıkär olur^{2a:}
 Elbette Hızır-ı güm-geşte kānuñ dellidür^{2b:}

Dağ-ı ruhuñla sīnedeki lāle-zārimuñ
 Dāmān-ı havż-ı dīdelerüm selsebiliidür

Efvāh-ı nās içinde ağırlık didikleri
 Nādān-ı bī-mezākuñ edā-yı şakılıidür

5. Mīkyās-ı ‘aklı urma Şināsī ‘amīkdür
 Feyż-i derūn-ı Mışr kerāmāt-ı Nilidür

^{1b:} reshı ; sahī

^{2a:} lebün ; -

^{2b:} Hızır ; Hızır

17b

20.

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

1. Zebāniyle қulūba ol ki azār u hīrāş ister
Vücūdin nāhun-āsā gizlik-i ǵamla tıraş ister

O letler tahta-i meşk-i cefā ol seng-dil ǵıfla
Vell fūlād ǵalbi āhen ü terkibî taş ister

Sifāl içre reyāhın iste çendānī nūmā sinmez ^{3a:}
H̄ayāl-i kākülün cāy ittigi çeşm içre fāş ister

N'ola hūn-ı cigerden ziver itsem rişte-i cānı
H̄ayāl-i yāre pāy endāze dil rengin firāş ister

5. Şināsī rüzigār içrc ǵubār endūd olur cūn hüsn
Zebān ile şavāba ol ki āzār u hīrāş ister^{5b:}

^{3a:} çendānī ; çendān
^{5b:} şavāba ; şavba

17b-18a

21.

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

1. Gerçi görsem kākülüñ āhum baña sünbüllenür
Fırkat-i zülfüñde ammā dūd-i dil kākullenür

Şöyle telh oldu mezākum firkat-i hälüñle kim
Merdüm-i çeşm-i 'azlzüm merd olup fulfüllenür

Ser-zede oldukça hattı ol peri eyler tıraş
Ol ḥumār-älüde çeşmün yine la'lī killanur^{3b:}

Dilleri şad-pāre eyler pāre-i elmās iken
Gülşen-i ruhsarı geh sünbüllenür geh gullenür

5. Fikr-i häl-i yār ile düşse ŞināsI eşküme
Her hezār-i küste-i dil çeşmüme fulfüllenür

^{3b:} ḥumār ; ḥumār

18a

22.

Me fā' I lün/ Me fā' I lün/ Me fā' I lün/ Me fā' I lün

1. O mest-i 'işve mey-nūş eylese dil iħtirāz eyler
Şekerdür la'lı şayed ābdan kcsb-i güdāz eyler

Gülüñ her demde ser der- pīş-i ḥayret olduğu bu kim
Şabāya açılıp ol ḡonçe-femden keşf-i rāż eyler

Hatı müjgān u ebrūsin eşerden eyledi sākīt
Okın atdı yāyin yaşıdı dāhi ol büt ne nāz eyler

Olur pā-der-rikāb elbette zātī rūzigār içre ^{4a:}
Zebān-ı āteşinün şem'-veş her kim dırāz eyler

5. Şināsī bahr-ı şemşīri şikest eylermiş anuñcūn
Dile tīğ-ı nigāhun urmadan yār iħtirāz eyler

^{4a:} pā-der-rikāb elbette ; elbette pā-der-rikāb

18a

23.

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

1. Ben āh itdükçe çeşmün yār mest-i ḥ̄āb-ı nāz eyler
Olur ḥufte bell ol hasta kim ıṣgā-yı sāz eyler

Ne āteş-nāk olur ḥüsн-i gülū-sūzi o fettānuñ
Semender-veş dil andan berf-veş kesb-i gūdāz eyler

O şūḥuñ şöhret-i nazzāre-i mihrāb-ı ebrūsı
Eger mümted olursa çok imāmı bl-namāz eyler

Meger dāmān-ı mahşerde olur vāreste dāmānı
Ne deñlü vaşl içün sen nāz iderseñ dil niyāz eyler

5. Şināsl itme iżħār ülfetüñ varsa cefāsiyle
O ăfet düşmen-i dil şoñra cevri saña az eyler

18a-18b

24.

Fā' i lā tün/ Fā'i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

1. Merdüm-i çeşmün̄ ki kemhā-yı siyeh ber-düşdur
Güiyā iki fireng-i mest-i berş-i nüşdur

Māh-ı tābānı n'ola hāle der-āğūş eylese
Menzil-i şayestesi şehrillerün̄ āğūşdur

Geç bu sevdādan varanlar kūy-ı yāre ey 'adüvv
Nehr-i eşkümden hazer virmez geçit pür-cüşdur

Düşdi demler der-i h̄āb abād-ı dilden çıkmadı
Çeşm-i şūhuñ̄ ǵalibā yā hasta yā ser-hoşdur

5. Pendini gūş itmeyüp gitdi Şināsl̄ cevr-i yār
Ol bināgūşundaki haṭ kim karīn-i gūşdur

18b

25.

Me fā' i lün/ Fe' i lā tün/ Me fā' i lün/ Fe' i lün
 (Fa' lün)

1. Rızāsı bañā o şūhūn şafā-yı hātırdur
 Ne çāre çevre tahammül berā-yı hātırdur

 Dil itdi ķat'-ı te'alluk şikenc-i zülfünden
 Henüz çekdüğümüz ibtilā-yı hātırdur

- Keder virilmemek ancak sarāy-ı dilde ġama
 Ki mihibānlık ider rūşenā-yı hātırdur^{3b:}

 Eger ki hātira ķalsa geçerdi ġamzeñden
 Belā budur ki gōñul mübtelā-yı hātırdur

5. Düşer mi sañā Shināsī şikāyet-i tenhā
 Ki rūy-ı ġamla sükütuñ rızā-yı hātırdur

^{3b:} rūşenā-yı ; şenā-yı

18b

26.

Me fā' I lün/ Me fā' I lün/ Me fā' I lün/ Me fā' I lün

1. Le'lmūn ni'metünden hefteler cu'-ı şikem yegdür^{1a:}
 Müdāvā-yı ṭabīb-i türşden mevt-i verem yegdür^{1b:}

Firākuñ telh ider luṭf itse ko penc eyleme bir baş^{2a:}
 Bu gūne ḥand-ı Mīsrīden ricāl-i 'are hem-yegdür

Hużūrunda 'avāmuñ kāmilüñ çaldi
 Ser-ā-ser ma'rifetden şimdi bir bād-ı reşem yegdür^{3b:}

Menāfi'dan eser yokdur ne ruhānī ne cismānī
 Zamānuñ ādemünden penc bl-rūhu's-şanem yegdür^{4b:}

5. El açmakdan ṭama'kāre tehī dest olmak evlādur^{5a:}
 Bell bahşış-i Eş'abdan yine sıfr-i rakam yegdür

Lisān-ı hāl ile hem-derd olup giryān olur bārī
 Dili anlatmayan eşhāşdan meşk-i kalem yegdür^{6b:}

Cihānda bir deninüñ sāye-i luṭfunda olmakdan
 Şināsī baña ḍarb-ı hayme bir arz-ı 'adəm yegdür

1a: Le'lmūn NĀ. ; Semek D.

1b: türşden ; zîştden NĀ.

2a: eyleme ; eyle

3b: reşem; reşmem

4b: penc bl-rūhu's-şanem ; şimdi yebrūhu's-şanem NĀ.

5a: ṭama'kār ; ṭa'amkār

6b: anlatmayan ; eglenmeyen NĀ. / meşk ; şakķ NĀ.

18b-19a

27.

Mef' ū lü/ Fā' i lā tü/ Me fā' I lü/ Fā' i lün

1. Geh 'arż ider cemālünü geh der-nikāb olur
Bu gösterişle hālümüz āhir ḥarāb olur

Ben hāk-sāre zerrece yok rağbeti henüz
Bilmem o ḥafete aḡyār nice intiṣāb olur^{2b:}

Hūrşīd u māha seyr-i 'izārin dirīğ ider
Her vech ile o şūḥ ne 'āli-cenāb olur

Çeşmün̄ hod-be-hod gehl̄ sihr-i ḥelāl ider
Ğamzeñ füsün̄-ı fitnede andan hicāb olur^{4b:}

5. Bahti siyāh olunca Şināsī bir ādemün̄
Tūṭīye dām kursa şikārı ḡurāb olur

^{2b:} vezin bozuk / ḥafetc aḡyār ; ḥāftāba - SN.

^{4b:} andan ; neden

19a

28.

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

1. Dil-i rūşenle ol kim şem'-veş mahv-ı vücūd ister
Dilünde dāğ u serde āteş ü farkında od ister

Hazılz itsün yerin sīnem gibi fart-ı tenezzülden
O kim hūrşıd-i 'ālem-tāb-veş evce şu'ūd ister

N'ola yakṣam süveydā-yı derūnī micmer-i tende
Hayāli ol perlünün da'vete teshīr-i 'ūd ister

'Alāmetdür duhūl-ı şāh-ı gamdan şerhalar tende
Mücedded feth olan kişverde ta'yīn-i ḥudūd ister

5. Şināsī aldi kālā-yı nedāmet naqd-ı eşk ile
O kim bāzār-ı germ-i rūz-ı ferdā içre sūd ister

19a

29.

Me fā' i lün/ Fe' i lā tün/ Me fā' i lün/ Fe' i lün
 (Fa' lün)

1. Nigāh-ı dil-bere nergis-mişaldür didiler ^{1a:}
 İki gözüm işidünce didi ve fih-i nazar

Tırāş iderse haṭın zülfî ter ider rūyın
 Meyān-ı 'ukde-i re's-i zenebde ḫaldi ḫamer

Dil aña karşı turur mı ki seng-i ḫare daḥi
 Ḥadeng-i ḡamzeñe doymaz anuñ da 'aklı keser

Düketdi fitne-i ḫadduñ kiyāmeti irişüp
 Ḫatuñdan itdi tecelli duḥān-ı āhīr-i şer

5. Dil olmuş ol saçı Leylāya Ḳays-ı lā-ya'kıl
 Sözüñ şahīhi Ṣināsl deliden uslı ḥaber

^{1a:} müşaldür didiler ; müşal-i dilde-i ter NĀ.

19a-19b

30.

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

1. Benümle āşināya gerçi ol dür şimdi 'är eyler
Yem-i eşküm anı eyyām olur kim der-kenär eyler

Kaçan gül-geşt-i gül-zāra açılsāñ ey gül-i ra'nā
Beni nār-ı firākuñ lāle-āsā dāg-dār eyler

Recā-yı iktihāl-i hāk-i pāy itdükçe sultānum
Niçün mir'āt-ı ṭab'uñ baña izhār-ı gubār eyler

Nesātumdan degül ḥandem tirāş-ı sūz-ı dildendür ^{4a:}
Mü'eşşir olsa ātes şīşe kesb-i inkisār eyler

5. İdüp çok āzmāyiş ol kemān-ebrū firāk ile
Şināsī şimdi āhum seng-i hārādan güzār eyler

^{4a:} tirāş ; telâş NÂ.

19b

31.

Mef^c ü lü/ Fā^c i lā tü/ Me fā^c ī lü/ Fā^c i lün

1. Fikr-i lebün̄le vaşluñ dil (pek) recādadur^{la:}
Bī-çāre cāyı fark idemez mest-i bādedür

Mihrāb-ı ebruvāna teveccüh idüp gōñül
Şaff-ı müjeñ içinde edā-yı kāzādadur

Evvel hümā-yı zülfî dile sāye-bahş olur
İkbāl-i rüzgār ile şimdi sivādadur

Pervāne-meşreb olsa bañā ‘andelibdür
Dil murgi böyle derd-i hezār-āşinādedür

5. Maşş-ı dujhān-ı āha Şināsī seyr idüp
Maķşūd-ı yāre sūz-ı derūnı ifādedür

^{la:} vaşluñ dil pek ; dil vaşluñ-

19b

32.

Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lūn

1. Dūr iken vaşlun o māhuñ dil nice takrl̄b ider
Kim ümildin hem-ferāş olsa yine tekz̄lb ider

Olma dil-dāde 'izārinə hāṭin itse tīrāş
Ebr ü hūrş̄ld̄l bahāruñ birbirin ta'ȳlb ider ^{2b:}

'Anberin būy olduğu budur ki üstād-ı kader
Dūde-i ḥattun o māhuñ müşkden terkl̄b ider

Rāğib olmazdum vişāle līk velî fîrsat diyü
Çeşmünî Mestâne gördükçe beni terḡlb ider

5. Sāha-i kaşrı Şināsl̄ pāk ider bārān u bād
Āh u girye ādemün ahlākını tezh̄lb ider

^{2b:} ta'ȳlb ; ta'k̄lb NĀ.

19b-20a

33.

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

1. Nahāfetden o dil kim rişte-āsā plç ü tāb eyler
Cihānda bir dür-i yektāya āhir intisāb eyler

'Acedür mezelik virānuna dil-bestə būm-āsā
H̄ayāl-i hal-i dil-ber girdüğü ķalbī ḥarāb eyler

Nemekden bāde halle istihāle itdügi zāhir
Lebūn böyle melāhatle nice hüsн-i şerāb eyler

Kulübe dağ urān ātes zebānuñ rüzgār içre
Zebānun şem'-i meclis-veş H̄udā pā-der-rikāb eyler

5. Nezāketle leb-i şırıñ-i yāri būs mümkindür
ŞināsI n'eyleyüm mā-beyni eşküm şekker-āb eyler ^{5b:}

^{5b:} şekker āb ; şarāb SN.

20a

34.

Me fā' i lün/ Fe 'i lā tün/ Me fā' i lün/ Fe ' i lā tün

1. Cefāyı tāli'üñ eyler o māh-pāre degündür
Netice kevkebūñ ey dil hele sitāre degündür

Bu denlü seng-i cefaya nice taḥammül ide dil
Gönüldür ey büt-i ḥāṭır-şiken hicāre degündür

Safā-yı ḥāṭirumuz zülf-i şīve-kāruñā mevkūf
Felekde minnetümüz lutf-i rūzgāra degündür

Ġaraż vişāle teħälükden intiżāridür ancak
Neşāt-ı bādeyedür meylimüz humāra degündür

5. Bu denlü dağıla pür-sīne bir nigāhuñā degmez
Neden teveccühüñ ey ḡonca lāle-zāra degündür

'Aceb mi gūş-ı kabūl açmasa sipihre dil-i zār
Bilür ki naġme-i bl-sāzi ber-karāra degündür

Olur müşevves u avāre 'ālem içre Şināsl
Anuñ ki rabt-ı dili şavb-ı Kirdigāra degündür

20a

35.

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

1. Rūz u şeb cūş eyleyüp eşküm teseyyül üzredür
 Selsebil-i seyl-i 'ayn-ı dil selsebil üzredür^{1b:}

Şam degül olsa yiri ehl-i dilüñ şaff-ı ni'äl
 Şimdi hep 'âlem hilâl-âsâ tenezzül üzredür

Kelbe dönse âsitânuñda n'ola ağıyar-ı dûn
 Ey melek şeytân gâhice temessül üzredür

Pîr olanda kâmet-i hâm er kemâle dâldür
 Eyleyüp berçilde a'mâlün tahammül üzredür

5. Çeşmün öpdürmez bizi nâkış diyü taż'if ider
 Sâlim iken hasta 'özr ile te'allül üzredür

Eglenürdüm dil ile şimdi Şinâsl ol dahî
 Şu gibi pâyine bir servüñ temeyyül üzredür

^{1b:} vezin bozuk

20a-20b

36.

Me fā' I lün/ Me fā' I lün/ Me fā' I lün/ Me fā' I lün

1. Misāl-i çeşm-i bülbül hün-i uşşāk ile gül güldür
Şanurlar o gül-i ālün kabası çeşm-i bülbüldür

Ne hoşdur kākülünde dūd-ı āh u rişte-i cānum
Şanurlar rişte-bend olmuş muṭarrā saçlı sünbüldür

Memerr-i eşkümi sīnemde bir dāğ-ı şürūh itdim
Mahabbet nahli evvel sāhili güldür karanfüldür

Yolunda hāk olandan sāye-i lutfun dirliğ itmez
Benüm serv-i ser-efrāzum 'aceb sāhib-tenezzüldür

5. Ğaraż geh pāyine geh dāmānuna düşmeden yāriñ
Şināslı vaşlı içün feth-i kelāma bir tevessüldür

20b

37.

Fe^c i lā tün/ Fe^c i lā tün/ Fe^c i lā tün/ Fe^c i lün
 (Fa^c i lā tün) (Fa^c lün)

1. Leb-i şırıni ki tebhāleden ālūde olur
 Bu gürisne dile bir sükkeri pālūde olur

Ülfet itdi o kadar cevr ü cefāñā cānum
 Çıkmaç ister sitemünden kaçan āsūde olur

Fark olunmaz eşer-i na'l ile nakş-ı ebrū
 Ruh-ı 'uşşāk o kadar pāyine fersūde olur

Niçe takrīr ideyim çekdüğimi zülfünden
 Ki gülüda sühānum 'ukdelenüp tūde olur

5. Hat-ı müşkiniğini görünce Şināsī o mehūn
 Āhuvānuñ ezilüp nāfeleri dūde olur

20b

38.

Mef^c ū lü/ Me fā^c ī lü/ Me fā^c ī lü/ Fe^c ū lün

1. Ol Leylî saçunū vuşlatı me'mül degüldür
 Ey dil koya Mecnūnluğrı ma'kūl degüldür

Geldükçe ḥayālūn̄ dile niçün bu tereddüd
 Ḍam-ḥānemüz ol mertebe medhūl degüldür

Rāhuñda ṭurup pāyunu taḳbīl degüldür
 Çendān bu reviṣ 'āşıka maḳbūl degüldür

Nesh̄ eyleye şanma ḥaṭı ahkāmuni hüsnūn̄
 Maḥkūk-i sene şer^c ile ma'mül degüldür

5. Bilmezlik idüp itme Şināsī ye tecāhūl
 Ma'lūm ḳuluñ olduğu mechūl degüldür

20b-21a

39.

Mef^c ū lü/ Fā^c i lā tü/ Me fā^c ī lü/ Fā^c i lün

1. Bir dilde fikr-i zülf ü ḥayāl-i viṣāl olur
 Şabr u şekl̄b kendüye h̄āb u ḥayāl olur

Ağyār alup meyānuñ āğūşa bī-ta^cab ^{2a:}
 Hikmet nedür ki baña gelince muḥāl olur

Pervāne-vār gerdiş-i rūyuñ diler gönlüm
 Şem^c-i ruhuñ ķaçan eṣer-i meyle āl olur

Hatt̄l̄ benefše kākull̄ sünbül 'izāri gül
 Hakkā k'o serv-ķad ne 'aceb hoş-hāl olur

5. Hāl-i dilümden ağlar isem ḥandeler ider
 Bilmem Şināsī ol ruhi āli ne dāl olur

^{2a:} alup ; alur NĀ.

21a

40.

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

1. Fark-ı pür-dāğa hevā-yı kākül-i dil-ber eser
Şan kara yel tağlar başında ser-tā-ser eser

Her kaçan ol āsiyābı şūh-ı gendüm-gündür
Bir daklk İhām olur gönlümde bulgur eser

Āh-ı pey-der-pey bañā hazzuñdan īrāş eyledi
Feyzidür evvel bahāruñ kim şabā yer yer eser

N'ola reftāruñ görüp efzūn olursa āhumız
Kim kiyāmet kopsa 'ādetden füzūn yıllar eser

5. Meyli saña (ey) Şināsl̄ hiç o nahl-ı ser-keşün^{5a:}
Bād-ı āhuñ var ise gayetle bālā-ter eser

^{5a:} ey; -

21a

41.

Mef^c ū lü/ Fā^c i lā tü/ Me fā^c ī lü/ Fā^c i lün

1. Gönlüm egerçi ḡamzelerün̄ aşinā bilür
Her-cāyidür nigāhi vü ey cā-be-cā bilür

Düşdükçe yāda silsile-i zülfî dil-rübā
Şeb-tā-sehēr ne çekdüğümi bir Hudā bilür
3. Azār-ı telh-i la'lūne rāzı olur gōnūl
Bīmār-ı firkatündür umarın devā bilür

21a-21b

42.

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

1. Perişān olduğum zülfün̄ perişān olduğundandur
Ciger-dāğ olduğum rüyuñ̄ dirahşān olduğundandur

O gül-ruh gülmese giryān görünce ağlamazdum hiç
Benüm giryānluğum ol gonçe ḥandān olduğundandur

Kaçan liķā-yı āb itseñ̄ çıkar hākister-i nāruñ̄
Gubār-ālūde āhum dīde giryān olduğundandur

Dönerseñ̄ semt-i aǵyare senüñ̄cün bī-vefā dirler
Huyuñ̄ her-cāyıl olmak böyle gerdān olduğundandur

5. Bu pl̄ç-i tāb-1 evzā'ı perişāni Şināslı'nıñ̄
O māhuñ̄ serde destarı perişān olduğundandur

21b

43.

Me fā ‘ i lün/ Fe ‘ i lā tün/ Me fā‘ i lün/ Fe ‘ i lün
 (Fa ‘ lün)

1. Teveccüh itmesi çarhuñ kıyāmuna degmez
 Şu‘ūd-ı rütbesi irtī‘ab-ı kāmuna degmez

Benüm mezākuma nisbetle bāde-i ümmīd
 Hırāş-ı cān ile efkār-ı hāmuna degmez

Ümīd-i nām ile şad ḥayf rū-siyāh olana
 Sevād-ı faşş-ı nigīn kesb-i nāmuna degmez

Ḩumār-ı derd-i ser-i ‘azli cāh-ı dünyānuñ
 Mey-i ḡurūruna ser-şār-ı cāmuna degmez

5. Alınmaz oldu Şināsī devāmdan şemme
 Şemlīm-i ḡonçe-i rif‘at zükāmuna degmez

21b

44.

Me fā ‘ ī lün/ Me fā ‘ ī lün/ Me fā ‘ ī lün/ Me fā ‘ ī lün

1. Dil-i işkeste-hâtır kâkülünden ārzū tutmaz
O bir âyînedür kim pârelenmişdür refû tutmaz

 ‘Aceb mi inkisâr-ı -hâtırumdan eşk-rlz olsam
Şikeste şîşenûn hâli budur cevfinde şu tutmaz

 Temâşâdur garaż bûs-ı ‘izâr-ı yâr müşkildür
Buňa hiç dâğ-ber-dil olma ‘âşik tâba rû tutmaz

 ‘Aceb kırdı geçirdi arzû-yı la‘lî ‘uşşâkı
Nedür bu tünd- neş’ e bâde kim câm u sebû tutmaz
5. Şinâsl âsetîn-i nâza çekdi dest-i ümmidi
Siyeh kâse sipihrûn hâanuna hergiz kedû tutmaz

21b

45.

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

1. Geçer ǵamzeń ten-i şad-pāre-i efkärdan dönmez
Firengl̄ tıǵıdur güyü ki cevher-därdan dönmez

Mevā'ide şebātı zāhir olmakdur 'alāmātı
O kim rūz-ı ezelde itdügi ikrārdan dönmez

Göñül bu şeş-cihetden rūy- gerdān oldı ammā kim ^{3a:}
Ne häletdür meṭāf-ı kūçe-i dil-därdan dönmez

Ne deñlü olsa ser-geste kebüter-veş hezār-ı dil
Hayāl-i zülf ü fikr-i ḥurre-i ṭarrārdan dönmez

5. Şināsī çün döner destär-ı ălün̄ arzūsuyla
Kebāb olsa yine ol āteşin destärdan dönmez

^{3a:} rūy-gerdān; rū-gerdān

22a

46.

Me fā' I lün/ Me fā' I lün/ Me fā' I lün/ Me fā' I lün

1. Dil-i üftāde tut kim havf idüp dāmānuñā düşmez
Beni pā-māl idüp böyle teğāful şānuñā düşmez

Olurken şonçe vāye māye-i kānıldeki cūdan
Neden giryānlugum hīç şonçe-i ḥandānuñā düşmez

Belādur yıldızı düskünlere 'ālī-cenāb olmak
Göñül kūyında ümmid-i vaṭan iz'ānuñā düşmez
4. Vücüdī kalmasa bir ahgerüñ bī-dūd olur elbet
Şināsī böyle āh itmek dil-i sūzānuñā düşmez

22a

47.

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

1. Gūş-ı 'uşşāka peyām-ı yār olur her bir nefes
Şavt-ı murğ oldu ser-i Kays üzre āvāz-ı ceres

Dām-ı zülf-i yārdan ey murğ yokdur(hīç) halāş^{2a:}
Var yuri azādılıkdan rişte-i ümmidi kes

Āhum arter bağrumu deldükçe peykān-ı müjeñ
Keşret-i sūrāhdandur nāye tündi-yi nefes

Zülfüñe māyil dil-i bīmāra hāt̄tuñ istemez
Per- şikeste murga şahrādan müferrihdür kafes

5. Hem-‘inān itdüm Şināsī reşheb-i ṭab’um ile
‘Özr-i lengī eyledi pādāşlıkda (her) feres^{5b:}

^{2a:} hīç ; -
^{5b:} her ; -

22a

48.

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

1. Meger dil nakl-ı cevr-i yäre kaşd-ı 'arz-ı häl itmiş
Yüzin döndi beni gördükde ol meh intikāl itmiş

Dil-i hākl̄ şikest itmekle çeşmün̄ nisye-geş̄ eyler
O bed-mest-i siyeh mu'tādını kesr-i sıfāl̄ itmiş

'Aceb seyl-i sırışküm kūy-ı yäre cezr ü med eyler
Meger kim hāk-ı rāhun dīde kaşd-ı iktihāl̄ itmiş

Kanā'at eyledi dil pūs-ı nağş-ı kefş-i dil-berle
Anuñçün̄ hāk-ı pāyında yerim şaff-ı ni'āl̄ itmiş

5. Şināsī' ye urūp zahm-ı nev-i peykān-ı müjgānı
Yine bir gönçe ile hātırın ol gül su'āl̄ itmiş

22a-22b

49.

Mef^c ü lü/ Fā^c i lā tū/ Me fā^c I lü/ Fā^c i lün

1. Pür-tāb iden beni o ruh-ı āteşln imiş
Bā^cış bu plç ü tāba o çln-i cebln imiş

Tır-i nigāha nisbet ile ḥavf-nāk idüm
Ammā ḥadeng-i ǵamzeleri dil-nişln imiş

Dūlāba döndi girye vü āh itmeden gōñül
Devr-i felekde vāyemüz ancak enln imiş

Olup kenāra-gīr-i yem-i şarf-ı āb-ı rū
Şimdi o vartadan dil-i nevmld enln imiş

5. İtdi esır-i aşķ Shināsī gōñül beni
Müşkil belā didükleri sū-ı karln imiş

22b

50.

Me fā' I lün/ Me fā' I lün/ Me fā' I lün/ Me fā' I lün

1. Hayāl-i ebrūvān ile meh-i nevden nişān oldu
O māhuñ devr-i aşķunda müşārū'n-bi'l-benān oldu

Alışduk zahmuna ḥamyāze-i hicrānunu çekdük
 Biz ol tīr-i nigāha geh hedef gāhı kemān oldu

Görünce tīr-i müjgānun ḥavāle eyler elbette
 O kaşı yāya tā böyle neden ḥāfir-nişān oldu

Bu deñlü pl̄ç ü tāb ile yine mahv oluruz görseñ
 O meh-ṭal'at ile hem-hāl-i meh-tāb ü ketān oldu

5. Şināsī baht-ı tīre dāc-i ḡam göstermedi hergiz
Meh-āsā gerdiş itdük gerçi seyyāh-ı cihān oldu

22b

51.

*Fe^c i lā tün/ Fe^c i lā tün/ Fe^c i lā tün/ Fe^c i lün
 (Fa^c i lā tün) (Fa^c lün)*

1. Kāmetiyle o mehūn dīde-i ġammāzına bak
 Sidre-i bāğ-ı behiştüñ hele şehbāzına bak
 Heves-i zill-ı ser-i zülfüñ ile evce çıkar
 Bäl-i himmetle Hümānuñ hele pervaźına bak
 Gayre lutfi belki nāz ola deyü eyler imiş
 O mehūn lutfini gör baña olan nāzına bak
5. Hışm ile bakması da hüsn-i naazardur yārūñ
 Sen Şināsī o mehūn dīde-i ġammāzına bak

^{4b:} perde birūn ; perde berūdan

22b-23a

52.

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

1. Dūd-ı āhun žabṭ ider bir dil perişān görmedük
Bir ǵubārı ǵähir olmaz künc-i vırān görmedük

Çln-i һod pışāni-yi bīni olur ser-cündə
Hiç hilāl-i ǵurreşl yok māh-ı tābān görmedük

Gül şüküfte olıcak tepk hār dāmen-gır olur
Şāhid-i bāzārdan bir pāk-dāmen görmedük

Cilve-gerken 'aksi mir'āt-ı taşavvurda 'aceb
Şāhid-i makşūdi hāricde nümāyān görmedük

5. Hikmet üzre һāk ile āb iħtilāt eyler iken
Zāhid-i huşki ne hoş bir kerre giryān görmedük^{5b}:

Sūret-i dīvār olur varan makām-ı hayrete
Biz o meclis içre bir taşvıl-i һandān görmedük

Hak-i rāhin dīdeye ālüde çekdi hep şabā
Biz Şināsl şaf bir kuhl-i Şifāhān görmedük

^{5b:} hoş ; hoş

23a

53.

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

1. Yapışduñ dāmenine hāk-i pāy-ı dil-bere düşdün
Göñül gāyet 'ulüvv-i kevkebūñ var ey yere düşdün

Kim isterdi seni bilsem ki ey zülf-i sevdā-yı yār
Neden baht-ı siyāhuñ şavķına uyduñ sere düşdün

Meşāmm-ı cānı tīb-ı kākül-i dil-berle pür itdün
Şabā ne rūzgār esdi yine bu illere düşdün

O şūhuñ darb-ı müjgāni meger pek cānuñā geçdi
Dahi derdün ne ey sūsen ki varduñ hancere düşdün

5. Zamānlardur Şināsī bī-kes olmuşduñ henüz ammā
Veliyy-i ni'met-i sākł-i bende-pervere düşdün

23a

54.

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

1. Bāz-ı şabrin 'āşıka geh tāb-tāb itmek gerek
Çok ḥayāl-i kākül ile pīç ü tāb itmek gerek

Eşk-i ḥūnīnūm görünce telh-güftār oldu yār
Gālibā aḡyār o māhı şeker-āb itmek gerek

Teşne cūy-ı bāde-i 'āşķı o mest-i naḥvetūn
Dā'imā laḥt-ı cigerden terk-i yāb itmek gerek

Hizmete şevkiyle dāmen-der-miyān itmek degül
Yār teşrif itdugi şeb terk-i ḥāb itmek gerek

5. Tā ki āmed-şod ŞināsI kūyına ümmīd ile
'Arż-ı dil-ḥāh ile ol meh bir cevāb itmek gerek

23a-23b

55.

Me fā' I lün/ Me fā' I lün/ Me fā' I lün/ Me fā' I lün

- Ziyād eylerse zülfüñ n'ola tāb-ı şem'-i ruhsāruñ
Şu ī' şeb-çerāğ arturmadur kārī şeb-i tāruñ

Kiyāmet kā'im olmaz mı ağarsa şafha-ı hattuñ
Tirāş itme hāz̄er ey serv-kad hatt-ı siyeh-kāruñ

Gözüm dört oldı bir kerre dūçār olmak ümildiyle
Vücūhla doruğa çıktı va'ad-i seyr-i dīdāruñ

Senüñle başa çıkmak mümkün ey zülf-i siyeh ammā
Katı zālimdür o kākül denen yār-ı kafā-dāruñ

- Şināsī-veş gōñül her şeb neden encüm-şumār olduñ
Senüñ de varsa ol meh-pāredür yār-ı cefā-kāruñ

23b

56.

Mef ^c ü lü/ Me fā^c ī lü/ Me fā^c ī lü/ Fe ^c ü lün

1. Ne mā'il-i tecrīd ü ne meftūn-ı libās ol
Tārāc ger-i elbise-i cism ü havās ol

Peşmīne-i şad-pāre gibi sīneni şerh it
Şūfi yeter avāze-i evsāf-ı palās ol

Hedm eyle yürü hāne-i merbū^c-ı vücūdū
Şāhrāya çıkış āzāde-i zilzāl-hirās ol

Ten-perver olan oldu ḡarīk-ı yem-i hüsrrān
Gel sāhile çıkış hiffet ile bir dür-i hās ol

5. Ferş-i reh olup hażret-i Monlāya Şināsī
Hāk-i derine vaż^c-ı cebīn eyle sipās ol

23b

57.

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

1. Kimselerden bir içim şu arzū itmez gönü'l
Feyz-i Haķ' dan ḡayra şarf-i āb-rū itmez gönü'l

İnhırāf-ı istikāmet iltibāsundan kaçar
Şanma 'ucbundan bu ḥalķa ser-fürū itmez gönü'l

Öyle bir dem-gāhdan deryüze eyler kim eger
Māh-ı nev keçkūl olup olsa sebū itmez gönü'l

Ehl-i dünyā ile ülfet eyler ammā bī-niyāz
Hālenüñ nakşin görüp ümmīd-i bū itmez gönü'l ^{4b:}

5. Çünkü ma'nāda Şināsī cümlesi yek-renkdür
Ānuñ içün fark-ı aħbāb u 'adū itmez gönü'l

^{4b:} Hālenüñ ; Lālenüñ NĀ.

23b-24a

58.

Me fā' I lün/ Me fā' I lün/ Me fā' I lün/ Me fā' I lün

1. Kesilmez oldu şimdi rüz u şeb eşk-i firāvānum
Şuyin buldurdu āhir ağlamağda çeşm-i giryānum

Nizāri firākuñla tenüm bir mūya dönmişdür
Direr bir deste zülfe gıbtā ahvāl-i perīşānum

Beni hāke düşürdi şöyle baht-ı nā-müsā' id kim
Reh-i kūyīñda plçide olur pāyüme dāmānum

Helāke bir ramaç var yār-ı cānuñ intiżār iyle
Şabā sende haber yok mı 'aceb çıkmaz dile cānum ^{4b:}

5. 'Ubūdiyyet idenler nā'il-i vaşlum olur dirseñ
Şināsī kendi bendeñ mi degül devletli sultānum

^{4b:} çıkmaz dile ; çıkmaz mı dile

24a

59.

Fā ‘ i lā tün/ Fā ‘ i lā tün/ Fā ‘ i lā tün/ Fā ‘ i lün

1. Dāmenümden eşk olur silsem yine müjgānlarum ^{1a:}
 Devr-i dā’imdür benüm fevvāre-i çeşm-i terüm ^{1b:}

Şūretā bir hāküm ammā ḥasret-i ḫaddūn ile
 Āh idersem çeşm-i çarḥa kuḥl olur hākisterüm

Fikr-i la’lūn ile mey-nūş eyledükçe giryeden
 Pür olur destümde yine bāde ile sāgarum

Şūret-i dīvār görse ben ża’ifi żann idüp
 Firḳatūnde pūrsiṣ itmekde bilenler peykerüm ^{4b:}

5. İntizār merhem-i dil-ber ağardup cismini
 Penpe-zār oldı Şināsī sīnede dāğ-ı serüm ^{5b:}

^{1a:} yine ; benüm NÂ.
^{1b:} benüm ; meger NÂ. / çeşm-i ; eşk-i NÂ.
^{4b:} pūrsiṣ ; pūrsiṣ
^{5b:} dāğ-ı serüm ; dāğ-ı müjem

24a

60.

Mef ' ü lü/ Me fā ' ī lün/ Mef ' ü lü/ Me fā ' ī lün

1. Kaddūn 'arż ideyüm yer yer dāğ dil-i nūrānum
Germiyetimi bilsün ol mihr-i dirahşānum

'Aksin virür āğuş-ı cūyına nihāl ammā ^{2a:}
Çendān dile meyl itmez ol serv-i hīrāmanum

Hākisteri dağlasa pinhān olamaz ahger
Āhumdan o meh bildi sūz-ı dil-i nālānum

Her dīde-i bl-eşki 'aks-ı ruhı cāy itmez
Bir şīşe-i ter ister ol ḡonçe-i ḥandānum

5. İkrār-ı vişāl itdi kizb ile Şināsī'ye
Döndi yine va'dinden ol āfet-i devrānum

^{2a:} cūyına ; cūya

24a-24b

61.

Me fā ‘ i lün/ Fe ‘ i lā tün/ Me fā ‘ i lün/ Fe ‘ i lün
 (Fa ‘ lün)

1. Tamām-ı ḥūn-ı ciger ile renk- yāb oldum
 Lebūn ḥayāl iderek ser-te-ser şarāb oldum

Görüp rakīb ile cānā ḥirāmuñ eridüm^{2a:}
 İl içdi āb-ı ḥayātı ben ise āb oldum

Ne sāyēñi görebildüm ne pāyīñi öpdüm
 Yoluñda gerçi gehl āb ü geh türāb oldum

Yanup yakıldığum aḡyāra ‘arż ider ol māh
 Kebāb olup ḡam ile ḥaşmet-i gül-āb oldum

5. Görür göz ile Ḳināsī yine tegāfūl ider
 Meger ki gūše-i çeşm-i nigāra ḥ̄āb oldum

^{2a:} ḥirāmuñ ; ḥirāmuñ

24b

62.

Me fā ‘ ī lün/ Me fā ‘ ī lün/ Me fā ‘ ī lün/ Me fā ‘ ī lün

- Lebūn şevkiyle sır dāğında bir la'l-i şeml̄n buldum
Ser-i kuhsār-ı tende kān-ı cevher bir zeml̄n buldum

Murādum zülf iken dil-bestə oldum ‘arız-ı yāra
Çemen-zār içre sūnbül ister idüm yāseml̄n buldum

İdüp ref-i nikāb aldum dehān-ı yārdan būse
Nühufte dest-i māl-ı āl ile gūyā nigl̄n buldum

Olup vāreste girdāb-ı nişār-ı āb-rūdan dil
Ben ol şāhib-nişl̄n-i ‘uzleti gāyet keml̄n buldum

- Egerçi nāvek-i çeşm-i nigārı tünd-hū derler
Hele ben tīr-i müjgānın Şināsī dil-nişl̄n buldum

24b

63.

Me fā ‘ I lün/ Me fā ‘ I lün/ Me fā ‘ I lün/ Me fā ‘ I lün

1. Hemān ṭarf-ı külehdən seyr-i zülfe bir meçāl olsun
Levendāne sañā destār-ı kec ḫat ḫat ḫelāl olsun

Dil-i ser-der-hevāya ḥāhiş-i vuşlat degül vāhī
Gelür meyl-i ḥavātīr ister ise (de) muhāl olsun ^{2b}

Nedür vechi ki rū gerdān olam mihrāb-ı ebrūdan
Bu pend-i nā-revā zāhid ne gūne keç-ḥayāl olsun

Eger itmezse İrāş-ı ḡubār āyīne-i ṭab‘a
Ko dil pā-pūs ümīdiyle rehūnde pāy-māl olsun

5. ŞināsI mazhar-ı hüsn-i kābūl olmak recāsiyla
Dü matla‘ bir ḡazel bastı ile ammā pür me’āl olsun

^{2b}: ister ise de ; ister ise -

24b-25a

64.

Me fā ‘ I lün/ Me fā ‘ I lün/ Me fā ‘ I lün/ Me fā ‘ I lün

1. Hemān čīn-i cebīnūñden gōñül asūde- hāl olsun ^{1a:}
 Şikenc-i kākülünden çekdigüm kat kat hālāl olsun

Münāsib olduğundan Kaysa Leyll-i siyeh-hāne
 Gōñül bir meh diler kim tāk-ı ebrūsunda hāl olsun

Bakılmaz ‘aksine āb içre tāb-ı mihr-i hüsnünden
 Olinca māh-pāre işte böyle bl-miṣāl olsun

Gün olur sāye-veş ben hāk-sāre meyl ider elbet
 Hemān ser-keşlik iden şimdi ol tāze nihāl olsun

5. Henüz olmaz dil-i divāne kim güm-geşteden nevmid
 Hemān dārū’ş-şifā-yı kūy-ı dil-berde su’āl olsun

Hayāl-i hażret-i şāhib-zemīne beñzemez yine
 Şināsī fikrūñ ister zülf-i dil-ber-veş hayāl olsun

Nice tanzır ola ol nazma aña nazır olmaz
 Gerek silk-i güher olsun gerek ‘ikd-ı le’āl olsun

Vell-i ni‘mete mümkün degül hāk bu ki pey-revlik
 Ğaraż ancağ hemān der-gāhına bir ‘arż-ı hāl olsun

Cenāb-ı neyyir-i çarh-ı kerem Rāmī Efendi kim
 Hüner makbūlidür ister ise zerre-miṣāl olsun

10. O deryā-yı ‘ināyet kim ḡarīk-ı mevc-i luṭfidur
 Eger erbāb-ı cāh olsun eger ehl-i kemāl olsun

İlāhī pertev-i zātin mefāriķ üzre dā’lm kıl
 Ki her dem sāyesinde ehl-i dil āsūde-hāl olsun

^{1a:} āsūde- ; āsūd

25a

65.

Mef^c ū lü/ Fā^c i lā tü/ Me fā^c I lü/ Fā^c i lün

1. Tır-i müjeñden olmadı haṭṭuñla dil esen
Dikdūñ nişānı Tozkoparana cefāda sen

Revnak-fezā-yı la'l-i lebūñ olsa n'ola ḥāl
Humret virür Süheyl-i 'akīke beyāz iken

Def^c-i sevād-ı hatta egerçi vücūh çok
Cānā tırāş-ı vechi yine cümleden ḥasen

Ser-menzil-i vişale irişmek ümīd idi
Hancer o belde olmasa 'uşşāka rāh-zen

5. Maḥcūp ider seni de Şināsl gün ola kim
Bahş-ı merām-ı 'ālem iden Rabb-ı Zü' l-minen

25a

66.

Me fā ‘ İ lün/ Me fā ‘ İ lün/ Me fā ‘ İ lün/ Me fā ‘ İ lün

1. Gerekmez pūs-ı leb ḫand olsa ol ruh-ı revānumdan
Netice acı sözlerle uṣandum ṭatlı cānumdan

Kimüñle şalınur geş eyledükçe şahn-ı gül-zārı
Şabā doğru ḥaber vir baña ol serv-i revānumdan

Çekildi ḫavs-āsā tlr-veş hicrāna düş olduk
‘Aceb nām u nişāna yokdur ol ḫaşı kemānumdan

Dehānī ḥastasiyem gā’ibāne ey şabā ‘arż it
Şorarsa ol ṭablb-i cān eger derd-i nihānumdan

5. Elinden geldiği cevri dirlḡ itmez Şināsl’den
Şikāyet ol hilāl-ebrū müşārū’n-bi’l-benānumdan

25b

67.

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

1. Olur āzürde-i dāğ-ı hevā-dārı dil-i rūşen
Gerekmez gül-büne şāhib-derūn-i şīneye revzen

Sivā ile te'allük pāy-bend-i sālik olmağla
Olur üftāde-i cāh-ı 'anāşır hātveden sūzen

Ġubār-ı kesret olmaz çeşm-i vahdet-bīne renc-āver
Nazarda birdür aña kuħl ile hākister-i kūlħan

'Aceb mi her kibāruñ bir gül-endām olsa hem-rāzī
Vücūduñ mahremidür cümleden elbette pīrāhen

5. Elinden şer gelenden ḥayr gelmek de muķarrerdür
Dürüst eyler libāsin čākini dil-dūz iken sūzen

Dayanmaz āha gerdūn keh-keşändan ursa da dutmaz
Ki döymez dest-bürd-i gird bāde tūde-i hīrmen

Ḩazer lāzım ḥarāml-zādeden isterse ṭīfl olsun ^{7a:}
Eser itmekde peykāndan müzīrdur nāvek-i sūzen

Ḩalāş olmaz kişi ebnā-yı cinsūñ važ'-ı serdinden
Gehl sūhāndan geh tl̄şeden āzürdedür āhen

Ḩamākatdır bürehne қalmamak tedbirine düşmek
Dikilmişken vücūduñ cāmesi bl-tār u bl-sūzen

^{7a:} ḥarāml-zādeden ; ḥarāml-zāde NĀ. / ṭīfl ; ṭīfil NĀ.

25b-26a

68.

Fā ‘ i lā tün/ Fā ‘ i lā tün/ Fā ‘ i lā tün/ Fā ‘ i lün

- Pür-ḥumār olsa ‘aceb mi çeşm-i mestānuñ gören
Mest olur elbet mey-i la'l-i dirahşānuñ gören

İmtidād-ı va‘di bī-incāzdan ġayrı ‘aceb
Var mīdur ey serv-ķadd bir ķadd-i iħsānuñ gören

Nāb-şeker-ħ̄āb ile ṭa'bīr eylediler o lebī
Ey meh-i müşr-i bahā rū'yāda hicrānuñ gören

Żann ider bād-ı şabā açmak diler bir ġonçeyi
Tündi-i ālāmla taħrīk-i girlbānuñ gören

- Başına çalsun felek mir'āt-ı mihr-i enverin
Aña ħarf itmez nigħāħun rūy-ı tābānuñ gören

Bir perl yemm içre zülfin süst ü şū eyler didi
Dilde ‘aks-ı kāmet ü zülf-i periħānuñ gören

Çāk-çāk itdi Shināsl-veş girlbān-ı dili
Mūmiyānuñ üzre ol berçilde- dāmānuñ gören

26a

69.

Me fā ‘ İ lün/ Me fā ‘ İ lün/ Me fā ‘ İ lün/ Me fā ‘ İ lün

1. Kaçan ey çeşm-i āhū eyleseñ gül-geşt-i şahrā sen
Gazälān şevk ile dir birbirine dildeler rüşen

O denlü mihr-i ruhsaruñda tābiş var ki bakdukça
Olur āylnenüñ şür-āb zāhir gerd-i çeşmünden

Gelürdi ‘atse tābindan dīmāğ-ı şahş-ı taşvire
Cemāda nūr-ı hūrşid-i ruhuñ ger olsa tāb-efgen

‘İzār-ı āteşlnüñden derūnum şöyle germ oldı
Düserse seyl-i eşküm içre sönmez ahger-i külhen ^{4b:}

5. ŞināsI intizār-ı makdemiyle ol cefā-kāruñ
Bile ağlar benümle künc-i gamda dīde-i revzen

^{4b:} sönmez ; söyünmez

26a

70.

Me fā ‘ ī lün/ Me fā ‘ ī lün/ Me fā ‘ ī lün/ Me fā ‘ ī lün

1. Gelür ol gül kaçan kim dīde giryān gösterür kendün
Bell bārān olunca ḡonçe ḥandān gösterür kendün

Recā-yı vuşlat itdükçe bañā ol şūh-ı ferdāyı ^{2a:}
Dahî ikrārdan evvel peşīmān gösterür kendün

Hayāl-i zülf ü ḥattuñ dīde-i pür-ābda gūyā
Gülü şis̄ede sünbül ile reyhān gösterür kendün

Yoluñda şu gibi bir şāf-i dildür merdüm-i çeşmüm
Egerçi eşk ile ālūde-dāmān gösterür kendün

5. Şināsī kāviş-i fikr-i lebiyle kān-i çeşmümden
Çikan her ḳat̄re bir la'l-i Bedahşān gösterür kendün

^{2a:} ferdāyı ; hercâyî NÂ.

26a

71.

Me fā ‘ ī lün/ Me fā ‘ ī lün/ Me fā ‘ ī lün/ Me fā ‘ ī lün

1. Hırām it ey nihāl-i tāze ḥaddūn nārvenlensün^{1a:}
Düşüp üftādeler pāyına sāyeñde çemenlensün

Hayālūn gelmez oldu düşme bārl rūyunu göster
Yeter ey Yūsuf-ı Sānī gōñül Beyt-i Hazenlensün

Dil-i sengln-i yāre tīše-i Ferhādī yarātdı
Gōñül şimden girü Ferhāda varsun Kūhkenlensün

Ko düşsün cā-be-cā zülf-i girih-gırūn ‘izār üzre
Ruhuñ geh sünbül-i ter gösterüp geh yāsemenlensün

5. Cüyūş-i ġam ko iskān eylesün virāne-i dilde
Şināsī bir zamānda ol ḥarāb-ābād şenlensün

^{1a:} Hırām ; Hirām

26b

72.

Mef^c ū lü/ Fā^c i lā tū/ Me fā^c ī lü/ Fā^c i lün

1. Yek-dil olup benümle sirişküm misäl-i cū
Ol servi cüst ü cüyda zer-i ǵamla sū-be-sū

Ey şane sür yüzün̄ yuri dāmān-ı zülfüne
Ser-rişte-i te'allukumu söyle mū-be-mū

Mecbür olur mı hiç şıra gele bu şikeste-dil
Āyıne pārelense kabül eylemez refū

Āmāde-i ǵubār-ı derūn olsun evvele
İkbāl-i rūzgār olan ol vakfa ārzū

5. Kāğıd gibi derūnı nice naḱşa müste'íd
Ebnā-yı 'ālem oldu Shināsī 'aceb du-rū

26b

73.

Fā ‘ i lā tün/ Fā ‘ i lā tün/ Fā ‘ i lā tün/ Fā ‘ i lün

1. Dil degüldür cāy iden ol ǵamze-i hūninde
Bir kebūterdür tutıldı pençe-i şāhinde

Ayine virmek ḥaṭādur el-ḥazer ey ser-terāş^{2a:}
Raǵm-ı yektāyl var iken ol meh-i hod-binde

Dāmdan āzād olup կaldı կafesde murğ-i dil
Terk idüp zülfüñ yaratdı տurre-i müşkinde

‘Akl eger ‘ayn-ı yakıne irse kılmañ iştibāh
Cām-ı ‘aynuñ birdür elbet dīde-i kec-binde

5. Kāfiristāna esl̄r olan Şināsī çekmeye
Ol keşā-keş kim çeker dil kākül-i pür-çinde

^{2a:} ḥaṭādur ; ḥaṭā

26b

74.

Me fā ‘ ī lün/ Me fā ‘ ī lün/ Me fā ‘ ī lün/ Me fā ‘ ī lün

1. ‘Acebdür tır-i müjgān ‘arż ider her bir müselmāna
Var ise kāfir-i çeşmün̄n yeniden geldi İmāna

N’ola mā’il isem zır-i hātında hāl-i cānāna
Dil-i Mecnūna oldur şimdi Leylā-yı siyeh-hāne

Göñül hāk olmadan memnūn olur çün rāh-ı ahbāba
Baña şāk̄l sifāl-i köhne vir yārāna peymāne

Añup Leylāyi Mecnūn arża hāt çekmiş telāşından
Kalem yokdur n’ola ger söylese dīvāne yābāna

5. Şināsl seyl-i eşküñ pāyini böyle dolaşmakdan
Tekarrüb mi murāduñ bilmem ol serv-i hīrāmāna

26b-27a

75.

Fā ‘ i lā tün/ Fā ‘ i lā tün/ Fā ‘ i lā tün/ Fā ‘ i lün

1. Sıneñ üzre çekme ey mir’at yāri göz göre ^{1a:}
Alma erbāb-ı naazardan ki nigāri göz göre ^{1b:}

Çeşmine İmā iderken define meyden hābab
Kim çeker derd-i ser-i renc-i һumārı göz göre

Der kemīn olup başlret üzre çeşm-i dūr-bīn
Öpdi iki dīdeden bir bir nigāri göz göre

Bāri rü’yāda görün ey Yūsuf-ı Mışrlı señi ^{4a:}
Bī-vecih çekdürme baña intiżārı göz göre

5. Dīdeler rūşen gōñül şad һalқa dām-ı āh ile ^{5a:}
Şayd iderseñ ol ғazālı şīve-kārı göz göre

‘Aynı ile hūn-ı dil leb dīdeden geçse n’ola
Tak belden ayrılır mı mā-ı cārl göz göre

Ey gürisne-çeşm-i devlet biñ başlret üzre ol
Uğraduñ ‘ayne’l-kemāle ihtiyyārı göz göre

Yārdan hüsni nażar me’mūl iken ‘ayne’l-yakın
İtmedi munzūr-ı şadr-ı dāg-dārı göz göre

Kūr-gedā çeşm olduğın چarhuñ ki zāgl güldürüp
Beste-i bende қafes eyler hezārı göz göre

10. Olma ser-geşte mişāl-i āsiyāb ey seng-dil
Pāy-māl itme görüp her hāk-sārı göz göre

Çeşm-i bülbül cāmesin dām eyleyüp mürğ-i dile
Aldı hep göz һabsine ‘uşşāk-ı zārı göz göre

^{1a:} ey ; - ŞN.

^{1b:} naazardan ki ; nazardan

^{4a:} señi ; vefā NĀ.

^{5a:} dām ; dem

Sensüz ol mihrîl Şinâsîye temâşâ güç iken
Lutf it ey 'aynuñ takûlma sen de bârl göz göre

27a-27b

76.

Me fā ‘ I lün/ Me fā ‘ I lün/ Me fā ‘ I lün/ Me fā ‘ I lün

1. Yine bir başka revnak virdi ḥaṭṭ-ı zülf perlşāne
 ‘Acayıp feyzi var köhne bahāruñ sunbülistāne

Dü çeşmünden ḥayāl- i ‘āriżunla eşk olur rīzān
 Şanāsin şemse taḥvīl eylemişdür burc-ı mlzāne

Hele neşv ü nemā-yı bāğ-ı hüsn-i yār hiç bitmez
 ‘Izāri verde beñzer kāmeti serv-i ḥirāmāna

Hevā-yı būs-ı nakş-ı pāyīn ile çāk çāk oldum
 Ağız bir eyleyüp öpdi girlbānum da dāmāne

5. Shināśi çeşm-i bīlmārina yāriñ hastalık göster
 Nigāh-ı luṭf ise kąşdīñ budur rā’y-i ḥakimāne

Eger seyr-i cemāl-i şāhid-i ümmīd ise makşūd
 Veliyy-i ni‘metüñ hāk-i derin çek dīde-i cāne

Zemīn-i şāhib-i şadr-ı cell Rāmī Efendi kim
 ‘Utārid dergehinde beñzedi tīfl-ı debistāne

Ne hikmetdür ki itse tūrfetü'l-‘ayn içre ger vakte
 Nekāyiż gösterüp ta'rīz ider mezruhāne

Mezāhirde nazlıri mümtene'dur nazm ile ammā
 Vücüdü gibi birdür az gelür bu bahr-ı imkāne

- 10 Hudā zāt-ı şerīfin devlet içre müstedām itsün
 Bağışlasun şerefle şehr-i yār-ı āl-i ‘Osmāne

29b

77.

Me fā ‘ I lün/ Me fā ‘ I lün/ Me fā ‘ I lün/ Me fā ‘ I lün

- Yoluñdur eşfiyāya hep mesālik yā Resūlallāh
Kabül ervāh-i ‘ulvīye memālik yā Resūlallāh

Ġubār-i makdemüñ kerrūbiyāna ķurretü'l-a'yün
Türāb-i der-gehüñ kuhl-i melā'ik yā Resūlallāh

Ser-efrāz eyler idüñ sidreden şadrına tūbāyı
Vücūd-i pākiñe olsa erā'ik yā Resūlallāh ^{3b:}

Sañā cānum fedā memlūkuñ it ben hākī sultānum
Mu'āhez eyleme mahşerde mālik yā Resūlallāh ^{4b:}

- Şināsl bendene darü's-şifā hāk-i derüñ besdür^{5a:}
Yüzüm sürsem gider 'isyān-i hālik yā Resūlallāh

^{3b:} pākiñe ; pākiñle

^{4b:} eyleme ; eylemeye

^{5a:} besdür ; pesdür

27b

78.

Fā ‘ i lā tün/ Fā ‘ i lā tün/ Fā ‘ i lā tün/ Fā ‘ i lün

1. Tār u mār it zülfūnī h̄āb-ı perīshānum gibi
Dilde bārl̄ çāk çāk olsun girlbānum gibi

Rūyūnī bīn̄ kerre görsem cān yine müştākdur
‘Ārızı meyl eylemem sevdüm seni cānum gibi

Ağladıkça ben cefāda kāmetī arturdı yār^{3a:}
Eyleyen ol servi ser-keş çeşm-i giryānum gibi
5. Arda kalmışdur Şināsī gerçi çok bī-dāddan
Görmedium bir böyle bī-insāf sultānum gibi

^{3a:} cefāda ; cefādan NÂ.

27b

79.

Me fā ‘ I lün/ Me fā ‘ I lün/ Me fā ‘ I lün/ Me fā ‘ I lün

1. Göründi ḥaṭṭ nigāh-ı ḥiṣm-nākiñ bī-niṣān oldu
Meger bir berk-i āteş-tāb idi ebre nihān oldu

Ta‘ayyün kesb ider keç-dil olan ḡarḥ-ı nigūn içre
Bu ḥāṣiyyetle engüşte müşārū’n- bi’l-benān oldu

Mukarrer rica’tı ḡafletle bir va’d olsa da şādir
Kerem ebnā-yı ‘aṣra gūiyā sehv-i lisān oldu

Ağız bir eyledükçe olmada te’sīri efzūn
Dil-i senglini yāriñ tīr-i müjgāne fesān oldu

5. Ne dil-āzār olur ne ḥōd āzār-ı dil-i ḫābil
Şināsī reşk olınmaz mı aña kim bī-zebān oldu

27b-28a

80.

Mef ‘ ū lü/ Me fā ‘ ī lü/ Me fā ‘ ī lü/ Fe ‘ ū lün

- Verd ile seher bülbül-i şeydası şarıldı
Şān Yūsufa ḥasretle Züleyhāsı şarıldı

Gösterdi seher berk-i zerīn ḡonçe ne-şükuft
Bir ḥūb idi destār-ı mutallāsı şarıldı

Cānumdan idüp ḫaṭ‘-i te‘allük ser-i zülfün̄
Şimdi dil-i dīvāneye sevdāsı şarıldı

Bir ṭop-ı semen bağladılar rişteye gūyā
Gūşına kaçan kākül-i ra‘nāsı şarıldı

- Kuçmağla Şināsī o mehūn̄ mūy-ı miyānin
Mecrūh-ı demūn̄ zahmına mūmyāsı şarıldı

28a

81.

Me fā ‘ I lün/ Me fā ‘ I lün/ Me fā ‘ I lün/ Me fā ‘ I lün

1. O ķadd-i serv-i mevzūna hevā-dār olduğum қaldi
O zülfî dām-i pür-çîne giriftär olduğum қaldi

Vefâ hâsiyyetinden bir eser yok halk-ı ‘âlemde
Firâş-ı ārzûda һayf-ı bîlmâr olduğum қaldi

Açılmaz çesm-i mesti h̄âb-ı istignâdan ol mâhuñ
Benüm şeb-tâ-seher kûyında bîdâr olduğum қaldi

El açdı ‘ukde-i ser-rişte-i vaşl-ı dil-ârâyı
Benüm dil-bestesi-zülf-i siyeh-kâr olduğum қaldi

5. Şinâsl vâkîf oldum vaşl-ı yâre irmemiş ağıyâr
Hemân efkâr-ı hâsidle güneh-kâr olduğum қaldi

28a

82.

Mef^c ū lü/ Fā^c i lā tü/ Me fā^c ī lü/ Fā^c i lün

1. Düşdükçe mazhar-ı nigeh it dil-fikāruñ
Gözden bırakma bende-i bl- i̇tibāruñ

Sen de ‘ulüvv-ı ṭab’ ile pā-māluñ eyleme
Maglūb-ı rūzgār görüp hāksāruñ

Ben rāziy়um ḥayāli temāşāsına hele
Ey dīde sen de var göre git kāruñ^{3b:}

Nakd-ı sirişki n’ola dökersem beşer beşer
Eyler hīsāb dil sitem-i bl-şumāruñ

5. Bast eyle i̇tirāfi Ḳināsl kusūruñ
Şāyed kabūl eyleye Ḥak i̇tiżāruñ

^{3b:} eksik misra^c

28a-28b

83.

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

1. Dile efkār-ı ḥālūn̄ meşreb-i şubh u mesā oldı
Yine her fülfül-i hoş-bū bañā ḥabb-ı gıdā oldı

Tekellüsiz sürerken pāyiñā yüz bir zamān şimdi
Ğubār-ı reh-güzəruñ dldemizde tūtiyā oldı

N'ola müjgānlarum mercān u hūn-ı dīde bahr olsa
Varup aǵyār-ı bed-kirdārla ol dürr āşinā oldı

Dil-i pür-hūna plç ü tāb-ı zülfūn̄ kim eṣer itdi
Derūn-ı külbe-i ǵalbe münakķaş būriyā oldı

5. Aǵız açmaz o ǵonçe va'de-ı vaşla Şināsī'ye
Hezārān güller açıldı nice şayf u şitā oldı

28b

84.

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

1. İmtidād-ı va‘d-i bī-incāza çıktı gāyeti
Ey sehl-kadd medd-i ihsānuñ uzatdı kāmeti

Seyr ile meşhür iken dil şehr olur görmez yüzin
Zātına gālibdür ol meh-pārenüñ bu şöhreti

Hulf idüp āteslere yakduñ beni (ey) nūr-ı pāk^{3a:}
Dağ-ı hicrāna mübeddel eyleyüp germiyyeti

Cāna minnet hikmetü'l-‘ayn-ı cemālūñ görmemiz
Ya nedür ağıyāra 'arż-ı hattuñ ey meh hikmeti

5. Kalduraldan sāye’-i ‘aşķın Hūmā-yı kākülüñ
Āşıyān-ı firkatūñ ey tūtlı uçdı rāhatı

İtmış azürde kelef meh-tāba karşū h̄ābda
Zahm-ı çeşm-i remde uğratduk biz ol meh-ṭal'ati

İntiżārı dāğlar yakdı derūna bī-hisāb
Çoç buhūr ister 'acebdür ol perinüñ da‘veti

Ebrūvānuñdur dile ey kaşları yā dest-gir
Kabza-i aşkuñda çokdan tāk olurdı tākati

Bu melāḥatle teveccüh itseñ ey çeşm-i gāzāl
Mahkeme eyler nigāhuñ āşıyāne ülfeti

10. Eylesün seccādesin ber-āb mānend-i ḥabāb
Kurtaran gerdi riyādan zeyl-i ʂeb̄-i ṭā‘ati

Kimdür ihsān eyleyen kaht-ı keremdür ey gōñül
Herkesüñ hemyānidür şimdi veli-i ni‘meti

Bağrumı yakdı çınar-āsā dahı germiñ ile
Rüzgāruñ ġayret-i akrān olan bir rif'ati

^{3a:} ey nūr-ı ; - nūr-ı

Nuşha-i kübrāsin ey zāhid velî çekdün̄ sakıl
Yok mīdur mīzan-ı ‘akluñ kim çeker bu sıkleti

Olmasa himmet Şināsī sırrî-i üstâddan
Sāñā istikşār iderdük cümle bu hayşıyyeti

29a

85.

Me fā ‘ I lün/ Me fā ‘ I lün/ Me fā ‘ I lün/ Me fā ‘ I lün

- ‘Aceb dil-düd-i rehūn yāre te’sır itmeden ḫaldi
Buḥūruñ ol peri-ruhsarı teshır itmeden ḫaldi

Ġazālāne nedür bu şīve-i nazzāre sultānum
Sañā ḥūbān-ı āḥū dīde-tenzīr itmeden ḫaldi

Yine isnād-i cürmi bañā eyler düşde de görse
O māh-ı müşr-ı hüsnüñ cevri ta’bır itmeden ḫaldi

Mukarrer inkılāb itseñ karār itmekde bir lutfa
Felek keç-revligüñ dillerle takrīr itmeden ḫaldi

- Nedür ḥalı dilüñ bilmem Shināsī zülf-i dil-berde
‘Aceb dīvānemüz tahrīk-i zencir itmeden ḫaldi

29a

86.

Me fā ‘ I lün/ Me fā ‘ I lün/ Me fā ‘ I lün/ Me fā ‘ I lün

1. Şadef-āsā der-agūş itmege ol dürr-i yektāyı
Dü-çeşmūñ intiżār ile sevādı oldı deryāyı

Muķarrerdür cünün evvel bahār-ı hattuñ irdükde
Ki küfr-i zülfuñ ile şimdiden dil oldı sevdāyı

Tuhāf-ı nāz ü gül-pister olur hāk-i meye āhīr
Anuñçün ehl-i tecrīd eyledi bālīn-i ḥārāyı

Merātib olduğın ‘aşk içre iş’är itmeden maksūd
Ki Ferhād istedi kuhsarı Mecnūn tutdı şahrāyı

5. ŞināsI kabr-i tende mürde-dilden almayan ‘ibret
Varup bīhüde pā-māl itmesün hāricde mevtāyı

M U S A M M A T L A R

11a-11b

(MUHAMMESLER)

1.

Mef ü lü/ Fā' i lā tü/ Me fā' I lü/ Fā' i lün

I.

Dil kūy-ı yāre bīn ḡam ile rū-be-rāh olur
 Her şerḥa tende anuñ içün şāh-rāh olur
 Ol dem ki gūş-gerde-i baht-ı siyāh olur
 Her āşıyān-ı mūr ser-i reh ile çāh olur
 Ahvālimüz bizim bu gidişle tebāh olur

II.

Nazzāre-i ruhiyla niçe ola sīr-çeşm^{III}:
 Kim tāb-ı āfitāb virür dīdelye elem
 Bir kez ḡazāl-i çeşmini görsemde itse rem
 Memnūn idem vēlk beni öldürür ḡam
 Ol tünd- hū remlde-i fikr-i nigāh olur

III.

Oldum helāk 'işve-yi pey-der-peyūn yeter
 Yoğ mi bu çevre fāṣila ey şūh-ı şīve-ger
 Bir luṭf-ı dil-firibūn ümīd olmasa eger
 Hem bu teselsül üzre bu ăzārı kim çeker
 Ey resm-i nā-şinās o dahı gāh gāh olur

^{III}: ola ; olam

IV.

Ol t̄lre kevkebüm ki 'arūs-ı ümīdime
 Gel gel didükçe dönmede baht-ı 'anīdime
 Rū'yāda görmek olsa da çeşm-i sefidime
 Elbette teh- müşāhed-i mül nā-sefidime
 Meşşāta çarh-ı gāliye baht-ı kutāh olur

V.

Rāmī nedür o ǵamze-i ser-mest-i dil-firlb
 Kimi virür görince Şināsl vü bl-şeklb
 Her demde eyleyüp bize pek şlve-i ǵarlb
 Hem կasd-ı cān ider yine hem kendidür տablb
 Geh zahm urur derūnuma geh 'özr- h̄āh olur

30a

2.

Me fā' I lün/ Me fā' I lün/ Me fā' I lün/ Me fā' I lün

I.

Zebānuñ silk-i lü'lü-yi hidāyet yā Resūllallāh
 Dehānuñ ma'den-i dürr-i sa'ādet yā Resūllallāh
 Derūnuñ mahzen-i eşyā-yı hikmet yā Resūllallāh
 Vücūduñ kenz-i sırr-ı Rabb-ı 'izzet yā Resūllallāh
 Anuñçün urdı Haķ mühr-i nübüvvet yā Resūllallāh

II.

O ḥaṭ kim kec deguldür fi'l-aşıl resm-i niglündē
 Dürüst olurdu 'aksi inhiraf olmaz çü dlnündē
 Gūvāh olup anuñ gibi ne hikmetde ceblündē ^{III/3:}
 Cebl-i tāb-nākuñ zır-i müy-i 'anberlündē
 İder nūr-i şeb-i Kadre şehādet yā Resūllallāh

III.

İrup emvāc-ı cismānl ile teşrif-i "Ev ednā" ^{III/1:}
 Murahhaş itdi saña kurb-ı hāşü'l-hāsi Mevlānā ^{III/2:}
 Vücūdunda bu hāl oldı teşbīh-i belīg a'żā
 Dü-ebrū-yı 'anber-ākindenī "Nūn ve'l-ķalem" İmā ^{III/4:}

^{III/3:} ne ; nev

^{III/1:} Sure 53, Ayet 9, Meali : "Sonra (Muhammed'e) yaklaştı derken daha da yaklaştı. O kadar ki(birleştirilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu"

^{III/2:} Mevlâna ; Mevlâ

^{III/4:} Sure 68, Ayet 1, Meali: "Nün. Kalem ve (kalem tutulanların) yazdıklarına andolsun ki (Resûlüm), sen-Rabbinin nimeti sayesinde- mecnun değilsin."

Rüsümü “Kābe ķavseyne” işaret yā Resūlallāh ^{III/5:}

IV.

Var iken mihr ü mehde sāye-i ecsām içün ķudret
 Olurđı sāye ‘āriż anlara sen eyleseñ ṭal’at
 Vūcūd-ı eşrefüñ ta’zīm-i Ḥak’la buldı cün rif’at
 N’ola düşmezse sāyeñ evc-i şān-ı zātuña nisbet
 Yeri şemsüñ hažiż-i hāk-i zillet yā Resūlallāh

V.

Rikāba mālik itmişken beni emvāl-i ‘iṣyānum
 Dırıǵ a’māl-i şālihden bulunmaz bir dilim nānum
 Efendüm mā-melekden sañā dest-āvıldür cānum
 Ğarlbüñdür kerem eyle kerimü’ş-şān-ı sultānum
 ŞināsI müzniibe eyle şefā’at yā Resūlallāh

^{III/5:} Sure 53, Ayet 9, Meali : “Sonra (Muhammed’e) yaklaştı derken daha da yaklaştı. O kadar ki(birleştirilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu”

11b

(TAHMİSLER)

3.

Fe ' i lā tün/ Fe ' i lā tün/ Fe ' i lā tün/ Fe ' i lün
 (fā' i lā tün) (fa' lün)

I.

Ey sitem-pişə ǵam-ı dehr ile cān-dār olasın
 Ža'f ile şüret-i mū hāme-i Bihzād olasın
 Nā'il-i derd-i ser-i tīşə-i Ferhād olasın
 Beni şād eylemedün sen dahi nā-şād olasın
 Şu'le-i āh-ı ġarībān gibi ber-bād olasın

II.

İtmeyüp kimseye 'ālemde niyāzuñ te'sl̄r
 'Aks u nūcūhuñ ola eyledigün bir tedbīr
 Çeşmūñe dīde-i sūzen görinüp cümle mesl̄r
 Künc-i hicrāna olup sende benüm gibi esl̄r
 Rūz u şeb dest-zen-i dāmen-i feryād olasın ^{11/5:}

III.

Cilve-gāhuñ Ŝereristān ola mānend-mesned
 Rişte-i kefşün ola silsile- āsā pā-bend
 Pāye-i refat-i hāl ister iseñ de her çend
 Rūzgār eyleye eflāke ǵubāruñ pey-vend
 Göreyüm bāzde-i leşker-i bī-dād olasın

^{11/5:} rūz u ; rūz -

IV.

Cünbüşün̄ āyine-i ḫalbe virüp gerd-i elem
Oldu āverde-i evzā'-i ḡarlbün̄ 'ālem
Yalīnuz şanma Şināsī ola senden pür- ḡam
Eyledün̄ Nābi-i bl-çāreye çok cevr-i sitem
Yoğ ümildüm ki mükāfātdan āzād olasın

12a

4.

Fe ' i lā tün/ Fe ' i lā tün/ Fe ' i lā tün/ Fe ' i lün
 (fā' i lā tün) (fa' lün)

I.

Hāneden çıktı çak ey mihr-i cihānum diyerek
 Pāyine düşdüm o dem nahl-i cūmānum diyerek
 Hānde itdi güle ey verd-i cenānum diyerek
 Yārı açdum ecel ey ḡonçe dehānum diyerek
 Bezme geldi güle ey serv-i revānum diyerek

II.

Hāhişl gerçi ki pāpūs-ı dil-i nā-cāruñ
 Kurbi düşvārdur ammā ki o ḥoş-reftāruñ
 Düşe ḳalḳa yapuşup dāmānuna dil-dāruñ
 Pāyine bārī bu takrib ile düşsem yārūñ
 Kalmadı āh meded tāb u tüvānum diyerek

III.

Gerçi nev-restelerüñ vaşlı güzel gāyetde
 Ȣam ḳoma nā'il olan 'āşık-ı pür- ḥasretde
 Bañā ammā ki dü-bālā görinüp lezzetde
 Hat ber-āverde olan tāze dem-i vuşlatda
 Başka bir zevk virür geçdi zamānum diyerek

IV.

Eyleyüp destümi o yüze o bālā-revişe
 Olsam āvl̄hte ol serve mişāl-i hūše
 Bu neşāt ile gönül geldüğü demde çūşa
 Āh bir kerre miyānını alup āğūşa
 Sīneye çeksem o sīmīn teni cānum diyerek

V.

Çeşm-i dilden akıdup cevr-i felek hūn-ābı
 Kalmadı nuťka Şināsī gibi gamdan tābı
 Ağız açdurmaz iken bu ġamuñ istfābı
 Yār söyledi baňa bu ġazeli ey Nābı
 Söleye söyleye ey tāze-zebānum diyerek

12a-12b

5.

Fe ' i lā tün/ Fe ' i lā tün/ Fe ' i lā tün/ Fe ' i lün
 (fā' i lā tün) (fa' lün)

I.

Bu nev-āyın-i cefāsin meh-i mümtāze midür
 Köhne tak्यim-i taḥammül dil-i ser-bāze midür
 Yine meylün 'acaba luṭfa mi yā nāze midür
 Niyyetün eyledigün̄ va'de-i encāze midür
 Yoḥsa қaṣduñ dil-i zāre sitem-i tāze midür

II.

Eyledüñ dağdağıdan gülşeni mey-hāne gibi
 Raṭb u yābis ni'amuñ bir gül-i ḥandāne gibi
 Gerçi muhrik̄ nefesün̄ 'āşık-ı mestāne gibi
 Var midur sūziş-i ġam sende de pervāne gibi
 Yoḥsa ey mürġ-i çemen bir ķuri āvāze midür

III.

Yoķdur āvāre diyü şimdi ser-i kūyuñda
 Görinür renk-i elem 'ārız-ı dil-cūyuñda
 Nakş-ı vahşet pür olup her ser-i mūyuñda
 İki per gibi ʐuhūr eyledi haṭ rūyuñda
 Mürġ-i hüsnuñ̄ 'acabā niyyeti per-vāze midür

IV.

Hedef ü sehm gibi ḡayra-ı tekarrüb kāruñ
 Hicr ile ḫaddi kemān oldu dil-i nā-çāruñ
 Yoḥsa ey ḫaşları yā zevk-ı dil-i ḥūn-ḥāruñ
 Tīr- veş sen düşicek s̄nesine aḡyāruñ
 ‘Aṣikuñ ḫavṣ- sıfāt çekdügi ḥamyāze midür

V.

P̄rehen çāk görüp verd-i ter s̄ır-ābı
 Bülbülün ḡayret ile yandı dil-i pür-tābı
 Terk it çeşm-i Ṣināsl (yne) āhir h̄ābı^{v/3:}
 Āhdan perde çeker bāğa hezār ey Nābī
 Bu tedārik o gūl-i perde per-endāze midür

^{v/3:}: Ṣināsl yine; Ṣināsl -

10a-10b-11a

(TERKÎB-İ BEND)

6.

Fe ' i lā tün/ Fe ' i lā tün/ Fe ' i lā tün/ Fe ' i lün
 (fa' i lā tün) (fa' lün)

I.

Ey hîrâm-ı rcvişî cilve-i tâvus-ı cinân
 Vey miyân u kemeri menba'-ı āb-ı hayvân
 Şabr idermiş tûtalum 'âşık-ı zâr u һayrân
 Gâh cevr eyler iseñ bâri geh eyle ihsân
 Eger öldürmek ise կaşduñ eyâ ăfet-i cân
 Nîm bismil gibi 'âşıklarunuñ eyle kurbân
 Hancerûñ çek beni öldür meded it virme amân
 Şanma ölmekden ola cân u göñül rû-gerdân
 Gelmesün hâtıra bir vech ile ey şûh-ı cihân
 Ben de cânum da göñül de saña olsun kurbân

Bî-edeblik ise de eyleyeyüm bâri su'âl
 Gelmesün hâtır-ı nâzük-tere ammâ ki melâl

II.

Saña şâyeste midür gayrilere yâr olmak
 Rağm idüp bendeñ hem-şohbet-i aqyâr olmak
 Sende mi oldı hemân yâr-ı sitem-kâr olmak
 Bende mi gördi hemân 'âşık-ı nâ-çâr olmak
 Neden İrâş eyledi tâ böyle dil-i âzâr olmak ^{II/5:}

^{II/5:} vezin bozuk

Bî-sebeb hîşm-i 'itâbuñla göñül zâr olmak
 İncinüp bañña ferâgat ile der-kâr olmak
 Kaşduñ eyâ bu mîdur yoñsa cefâ-kâr olmak

Gel ferâgat ise fikrûñ kuluñna yine su'âl
 Beni öldürmeyecek fîkr-i ferâg emr-i muhâl

III.

Bu cefâyi yeter ey serv-i ser-efrâz itme
 Ben niyâz eyleyicek tâzenin âgâz itme
 Sine-i şafuñi ağıyâre varup bâz itme
 Herkesi âyine-veş sîrruñha hem-râz itme
 Bañña ñam ola diyü ñayriye ñarrâz itme
 Bağrimi delme şakîn neylere dem-sâz itme
 Lût ife bendeñe kaşduñ kerem it nâz itme
 Kâ'ilüm cevrüñe de bâri anı da az itme

Birin it gel bañña mahşûş yiter sultânnum
 Arzû itmeye tâgayri edâna cânnum

IV.

Ağlamakdan yetişür dîdelerüm oldı telef
 Yeter insâf yeter yakdı beni tâb ile tef
 Ceyş-i müjgânuñ olup tîr-i nigehle şaf şaf
 Sehm-i âzâruñna tâ-key ola bu sîne hedef
 Bañña rağm olmaç içün bula vucûh ile şeref
 Dest-i ağıyâr ide gül-berk-i 'izârinî telef
 Bu degül 'âdet-i dîrlîn-i cevânân-i selef
 Kerem it sen dahi 'uşşâka olup ñayr-i halef

Kerem ağıyâre cefâ 'âşıka kanûn itme
 Beni bu vech ile lutf eyle ciger-ñûn itme

V.

Bî-vefâ bendenî evvel ne idi bunca kerem
 Dil-i mecrûha olurdi der-ağûsuñ merhem
 Sebebin söyle niçün simdi bu âzâr-i sitem
 Hâk olursam rehûñe eylememek 'atf-i kadem
 Virüp ağıyâr-i 'azâz ile şafâ bañña elem
 Niçe tâkat getürür böyle cefâya âdem

Dest-i a'dā ile zülfün̄ degül itmek derhem
Eyleme başun̄ için bād-ı şabayı mahrem

Şakın āhumdan eyā taze gül-i gül-bün-i nāz
Virmesün berk-i gül meşrebüne sūz u gūdāz

VI.

Çünkü mümkün degül evvelki gibi yār olasın
Ya'ni aḡyārı կoyup bendeñ dil-dār olasın
Göreyüm bir puta üftāde-i ġam-h̄ār olasın
O cefā-kār ola sen 'āşik-ı nā-çār olasın
Derd-i 'aşķı ile dil-hasta vü bilmār olasın
Ol tebessüm ide sen girye ile zār olasın
Hedef-i tīr-i sitem-kārl-i aḡyār olasın
Hāsılı ben gibi bī-rahme giriftār olasın

Bilesin sen de Şināsl ye cefā eyledigün̄
Bañā raġm eyleüp aḡyāre vefā eyledigün̄

KITALAR

29b

1.

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

Yā Resūl ol lücce-i eşref ile
Hācibeyn-i 'anberlü'r-rāyiha
Hüsн-i ḥaṭṭ işneyn-i bismillāh ile
Şafhateyn-i elf-i lām u Fātiha

29b

2.

Mef^c ū lü/ Me fā^c ī lü/ Me fā^c ī lü/ Fe^c ū lün

Bİhüde teselsülde degül nāle-i bülbül
 Dīvāne-i envār-ı ruh-ı Muṣṭafa vīdür
 Feyz-i 'arakı mazhari olmağla gül-i āl
 Bakdukça şalāt urañā nūr-ı nebevldür ^{4:}

^{4:} şalāt urañā ; şalat ur -

30b

(DER-KENĀR) *

3.

Fā‘ i lā tün/Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

1. Bu ḥalāvetle şabā encām virdi mujdeye
Eyleüp ol himmet-i Rab ‘omrine ḥayr-ı du‘ā

Kopdı yer yer hāy u hū ol dem şafādan ol ḳadar
Gūş-ı Zāl eczās taḥkīkan esam itdi şadā

Didiler bil-cümle ‘ālem pek ziyā vü pek..
Hamdüllāh döndi dil-hāh üzre çarh-ı bī-vefā

Müjdeler dünyā yine ihyā olursuñ şübhəsiz
Gerçi yüz dutduñ Hudā’ya kāmetuñ oldı dütā

5. Tevem olmışdır senüñle devlet-i ‘ām u ḥaş
Hayli demdür oldıñuz ceyş ü cefāya zīr ü pā

Sende ey devlet yetim ü bī-kes olduñ bunca dem
Bir müreibbī bulmaduñ kim merhamet ide sañā

Tıfl-ı hādbir derde-veş çekdūn niçe derd ü elem
Kalduñ ayağda sañā çok itdiler cevr ü cefā

Hālüñe şimdi Hudā rahm eyleüp bulduñ şifā
Şad beşāret şāhibüñ bulduñ henüz ey plşuvā

Ey vell-i ni‘metinden dūr olan bī-çāreler
Olduñuz siz de yetim ü bī-kes-i pür-ibtilā

* kime ait olduğu bilinmiyor

10. Düşdinüz peygûle gurbetde hecîrânda (velî)^{10a:}
Kimse şâhib çıkmaz idi hâliniz oldı hebâ

Yâd idüp zevk ü neşât eyyâmını her rûz(u) şeb^{11a:}
... āh ile dâ'im eyleyüp Hâkk'a du'â

... Hâkk'dan cülûsi ol şehen-şâhuñ hemân
Dirdinüz kim ey ǵarîbânuñ penâhı ey Ȑudâ

..... eytâm efendisiz ǵalup itdi bizi
Dil perişân ǵalb mahzûn u ciger hûnîn ǵazâ

Merhamet kıl tahta iclas eylesün ol şehr-i yâr
Müşkil itdi hâlimüz bu mihnet-i tâkat-rübâ

^{10a:} velî; -
^{11a:} rûz u ; rûz -

Mef^c ū lü/ Fā^c i lā tū/ Me fā^c ī lü/ Fā^c i lün

Şevk-i dehenle reşk-i miyānı düşüp dile
Oldı ziyāde yok yere derd-i nihānumuz^{1:}

^{1:} Sâfiyi tezkiresi ; - D.

M E S N E V Î

10a

(DER-KENĀR)*

1.

Fe[‘] i lā tün/ Fe[‘] i lā tün/ Fe[‘] i lā tün/ Fe[‘]i lün
 (Fā[‘] i lā tün) (Fā[‘]lün)

1. Virüp evvel dile lutfuñ ile ümmid-i visāl
 Taleb itdükçe niçün şoñra virür sañā melāl
 Hāşılı bende-i mehcuruña şimdi āmāl
 Beni öldür yetişür ber-taraf olsun aḥvāl
3. Yoḥsa dāmānuñ elümden nice vāreste olur
 Kanda gitseñ gōñül ayrılmayup elbette bulur

* kime ait olduğu bilinmiyor

S O N U Ç

“Rûz-nâmeci-zâde Şinâsî Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı’nın Tenkîdli Metni” adlı bu çalışmamızla ulaştığımız bilgiler şu şekilde sıralanabilir:

- 1- Şinâsî’nin hayatını ve divanını ele alan bir çalışmanın bu zaman kadar yapılmadığı görülmüş, bu sebeple elde edilen bütün kaynaklar taranarak Şinâsî ile ilgili bilgiler ortaya konulmuştur.
- 2- Şinâsî’nin şiirlerinde görülen vezin hataları göz önüne alındığında, iddialı bir şair olmadığı görülmektedir.
- 3- Şinâsî Dîvânı müretteb bir dîvân değildir. Şiirler tarafımızdan sıraya konulup, “Müretteb Dîvân” haline getirilmiştir.
- 4- Elde ettiğimiz nûshada tevhîd ve münacaat yoktur. Na’t ise gazel, muhammes ve kît’alarda görülmektedir.
- 5- Dini konulara fazla yer vermeyen şair, 3 farklı ayetten iktibas yapmış ve şiirlerinde daha ziyade peygamber sevgisinden söz etmiştir.
- 6- Şinâsî Dîvânı’nda 8 kasîde vardır. Mevlânâ Medhiyyesi ve Şitaiyye dışındaki kasîdeleri, devrin padişah ve paşalarına yazılmıştır. Bunların dışında 86 gazel, 2 muhammes, 3 Nâbî’nin şiirlerine yazılmış tâhmis, 1 terkîb-i bend, 3 kît’â ve 1 tane üç beyitlik mesnevî vardır.
- 7- Şinâsî Dîvânı’nda özdeyiş niteliği taşıyan beyitleri vardır. Bu da Şinâsî’nin Nâbî etkisinde kaldığını göstermektedir.
- 8- Şiirlerinde redifli kafiyeyi tercih eden Şinâsî, redifsiz kafiye de kullanmıştır. Kafiyeleri genellikle Arapça ve Farsça’dır. Redifler Türkçe kelime ve eklerden seçilmiştir.
- 9- Şair şiirlerinde 9 farklı aruz kalibi kullanmıştır. Zaman zaman vezin bozukluğuna ve bir aruz kusuru sayılan zihafa da rastlanılmaktadır.

10- Dîvânın Tenkîdli metni kurulmadan önce kütüphaneler ve kataloglar taranmış ve bunun neticesinde, tek nûsha elde edilebilmiştir. Kaynaklarda gördüğümüz şiirleriyle karşılaştırma yapılip, dipnotta gösterilmiştir.

11- Sonuç olarak bu çalışma ile Rûz-nâmeci-zâde Şinâsî'nin hayatı, eserleri , edebî kişiliği ve Dîvânı'nın tenkîdli metni ortaya konulmaya çalışıldı. Rûz-nâmeci-zâde Şinâsî Mehmed Çelebi ve Dîvân'ı , dîvân edebiyatı ile ilgilenenlerin dikkatine sunulmuş oldu.

BİBLİYOGRAFYA

Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli, Ankara, Türk Diyanet Vakfı, 1993

ABDULKADİROĞLU, Abdulerim, *Ismail Beliğ, Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeți'l-Eşâr*, Ankara, Gazi Ünv. Yay., 1985

BURSALI MEHMED TAHİR, *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul, Meral Yay., 1972, C.II.

DİLÇİN, Cem, *Türk Şiir Bilgisi*, Ankara, T.T.K.Bas., 1992

İPEKTEN, Haluk, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri*, Ankara, Birlik Yay., 1985

-----, vd., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., 1988

İslâm Ansiklopedisi, Çelebi Maddesi, C.8, S.259

LEVEND, Agah Sirri, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara, T.T.K.Bas., 1988

MEHMED SÜREYYÂ, *Sicill-i Osmanî yâhut Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniyye*, İstanbul, Sebil Yay., 1996, C. III.

MUHAMMED FUAD ABDULBAKİ, *El Mu'cemü'l- Fihrist El fuzu'l Kur'an-ı Kerim*, Metâbi' Şâ'b , 1378

PALA, İskender, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, İstanbul, Ötüken Neş., 1999

-----, *Divân Edebiyatı*, İstanbul, Ötüken Neş., 1998

SAFÂYÎ Mustafa, *Tezkire-i Su'ara*, Süleymaniye Kütüphanesi, Es'ad Efendi Kitaplığı, No. 2549

ŞÂLİM Mehmed Emin, *Tezkire-i Sâlim*, Süleymaniye Kütüphanesi, İhsan Mahvi Bölümü, No. 60

SEYHÎ MEHMED Efendi, *Şakaik-i Nu'maniye ve Zeyilleri Vakayıü'l-Fudalâ II-III*, Süleymaniye Kütüphanesi, Basma Bağışlar Kısmı, No. 8828, C.IV.

TUMAN, Mehmed Nâil, *Tuhfe-i Nâili*, Millî Kütüphane, Yazma Bölümü,
No. 611,C.I.

Türkçe Yazma Divanlar Katalogu, C.III., s. 555
UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, Ankara, T.T.K. Bas.,
1988, C. III-IV